

Turun yliopisto
University of Turku

LAPSELLE PUHELIN, ÄLYPUHELIN VAI JOTAIN MUUTA?

Aikuisten mielipiteitä puhelimen tarpeellisuudesta lapsilla

Taloussosiologian pro gradu -tutkielma
Master's Thesis
in Economic Sociology

Laatija/Author:
Sanni Palokankare

Ohjaajat/Supervisors:
VTT Arttu Saarinen
VTT Erica Åberg

15.6.2025
Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

☐	Kandidaatintutkielma
☒	Pro gradu -tutkielma
☐	Lisensiaatintutkielma
☐	Väitöskirja

Oppiaine	Taloussosiologia	Päivämäärä	15.6.2025
Tekijä(t)	Sanni Palokankare	Sivumäärä	86
Otsikko	Lapselle puhelin, älypuhelin vai jotain muuta? – Aikuisten mielipiteitä puhelimen tarpeellisuudesta lapsilla		
Ohjaaja(t)	VTT Arttu Saarinen & VTT Erica Åberg		

Tiivistelmä

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan aikuisten mielipiteitä siihen, minkä ikäisellä lapsella tulisi viimeistään olla puhelin (ilman internetiä) ja älypuhelin. Erityisesti älypuheliimiin liittyvistä erilaisista haitoista on käyty keskustelua niin mediassa kuin eduskunnassakin. Aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu älypuhelimilla olevan yhteyttä lasten oppimiseen ja koulumenestykseen sekä sosiaalisiin taitoihin ja hyvinvointiin. Koska aikuiset ovat niitä henkilöitä, joiden tulisi opettaa ja rajoittaa lapsia ja heidän puhelimiensa käyttöä, on perusteltua tarkastella juuri aikuisten mielipiteitään asiaan. Lisäksi tutkimuksessa tulen erityisesti selvittämään niitä tekijöitä, jotka ovat yhteydessä aikuisten mielipiteisiin. Selvitän myös, miten eri sosiodemografiset tekijät ovat yhteydessä näihin mielipiteisiin.

Tutkimus on kvantitatiivinen ja tutkimusmenetelminä käytän ristiintaulukointia ja multinominaalista regressioanalyysiä. Aineistona käytän valmista Vapaa-aika ja itsestään huolehtiminen -kyselytutkimusta, joka on kerätty verkkokyselynä vuosina 2021 ja 2022. Aineistosta hyödynnän puhelimen ja älypuhelimien tarpeellisuutta koskevia kysymyksiä.

Tutkimuksen mukaan suurimman osan mielestä viimeistään 7-vuotias lapsi tarvitsee puhelimen. Älypuhelimien osalta keskimääräisesti 10–12-vuotias lapsi tarvitsee älypuhelimien, mutta vastauksissa on paljon hajontaa. Puhelin ja älypuhelin nähdään eri asioina, ja älypuhelimien tarpeellisuuden arvioinnissa ei ole yhtä selkeää linjaa kuin puhelimen osalta. Tätä voi selittää aikuisten vähäisempi tieto älypuhelimista ja siitä, mihin lapsi sitä käyttää. Sosiodemografiset tekijät ovat vahvemmin yhteydessä mielipiteisiin älypuhelimien osalta kuin puhelimen. Mielipide-erot ovat ainakin melko hyvin selitettävissä tiettyihin ihmisryhmiin yhdistettävien arvojen ja elämäkokemuksen kautta. Nuorilla on yhteneväisempi käsitys puhelimen ja älypuhelimien tarpeellisuudesta kuin vanhemmilla ihmisillä. Vastaavasti naisilla oli yhteneväisemmät vastaukset kuin miehillä. Vaikeaksi toimeentulonsa kokevat näkevät älypuhelimien tarpeellisempina vanhemmilla lapsilla kuin helpoksi toimeentulonsa kokevat. Jatkotutkimustarvetta voi kuitenkin olla sille seikalle, että henkilöt, joilla on kotitaloudessa lapsia, katsovat puhelimen ja älypuhelimien tarpeellisempina keskimäärin nuoremmilla lapsilla kuin ne, joilla ei ole kotitaloudessa lapsia.

Asiasanat	Digitalisaatio, älypuhelin, puhelimen tarpeellisuus, lasten puhelimenkäyttö, aikuisten mielipiteet, sosiodemografiset tekijät
Muita tietoja	

Sisällys

1	JOHDANTO.....	1
2	DIGITALISAATIO ENNEN JA NYT.....	4
	2.1 Digitalisaatio ja sen historia.....	4
	2.2 Huolta ja edistystä.....	7
	2.3 Individualismi ja sukupolvien välinen kuilu.....	10
	2.4 Digitalisaatio tänä päivänä.....	15
3	LAPSET JA ÄLYPUHELIMET.....	19
	3.1 Älypuhelimet koulumaailmassa.....	20
	3.2 Älypuhelimet ja sosiaalisten taitojen kehittyminen.....	26
	3.3 Älypuhelimet ja lasten hyvinvointi.....	30
4	TUTKIMUSASETELMA.....	33
	4.1 Tutkimuskysymykset.....	33
	4.2 Aineisto.....	34
	4.3 Muuttajat.....	35
	4.4 Menetelmät.....	39
	4.5 Eettisyys.....	42
5	TULOKSET.....	44
	5.1 Kuvaileva analyysi.....	44
	5.2 Selittävä analyysi.....	46
	5.2.1 Ristiintaulukointi.....	46
	5.2.2 Multinominaalinen regressioanalyysi.....	61
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	70
	LÄHTEET.....	74

Kuviot

Kuvio 1. Vastausten jakautuminen puhelinten ja älypuhelimien välillä.....	45
Kuvio 2. Ristiintaulukointi: puhelin ja ikäluokka.....	48
Kuvio 3. Ristiintaulukointi: älypuhelin ja ikäluokka.....	50
Kuvio 4. Ristiintaulukointi: puhelin ja sukupuoli.....	51

Kuvio 5. Ristiintaulukointi: älypuhelin ja sukupuoli.	52
Kuvio 6. Ristiintaulukointi: puhelin ja koulutustaso.	53
Kuvio 7. Ristiintaulukointi: älypuhelin ja koulutustaso.....	54
Kuvio 8. Ristiintaulukointi: puhelin ja toimeentulo.....	55
Kuvio 9. Ristiintaulukointi: älypuhelin ja toimeentulo.....	56
Kuvio 10. Ristiintaulukointi: puhelin ja asuinpaikka.....	57
Kuvio 11. Ristiintaulukointi: älypuhelin ja asuinpaikka.....	58
Kuvio 12. Ristiintaulukointi: puhelin ja lapsia kotitaloudessa.	59
Kuvio 13. Ristiintaulukointi: älypuhelin ja lapsia kotitaloudessa.....	60

Taulukot

Taulukko 1. Sosiodemografisten muuttujien jakaumat.....	38
Taulukko 2. Multinominaalinen regressioanalyysi: puhelin.	64
Taulukko 3. Multinominaalinen regressioanalyysi: älypuhelin.	67

1 JOHDANTO

Ensimmäisiä lankapuhelimia kehiteltiin jo 1800-luvun puolivälissä. Merkittävä muutos digitalisaatiomme kannalta oli kuitenkin vasta yli sata vuotta myöhemmin, kun Nokia lanseerasi vuonna 1987 ensimmäisen matkapuhelimen eli kännykän (Himberg 2020). Kännyköistä kehiteltiin jatkuvasti pienempiä malleja, jolloin niitä oli helpompi kantaa mukana. Vaikka kännyköitä oli jatkuvasti helpompi kantaa mukana, ei niiden käyttö kuitenkaan ollut vastaavaa kuin nykypäivänä. Harva sai koko päiväänsä vietettyä pelaten matopeliä ja vaihdellen soittoaani. Seuraava merkittävä muutos olikin älypuhelimien keksiminen. Ensimmäisiä älypuhelimia kehiteltiin jo 1990-luvulla, mutta merkittävimmän läpimurron teki Applen vuonna 2007 julkaisema iPhone. Vaikka tässä kohtaa kännyköihin oli keksitty jo esimerkiksi kamera- ja video-ominaisuudet, oli internetin, kosketusnäytön ja sovellusten lisääminen hyvin mullistavaa. Viimeistään nyt puhelin ei ollut enää vain kommunikoinnin väline, vaan sitä pystyi käyttämään kuin tietokonetta. Erityisesti nuoremmilla sukupolvilla älypuhelin on korvannut pitkälti niin tietokoneen, television, kameran kuin pelikonsolitkin.

Digitalisaation kehitystä on Suomessa pidetty pitkään hyvin positiivisena asiana ja lasten ja nuorten digiosaamista hyvin tärkeänä. Kouluissa kirjat ovat osittain vaihtuneet tabletteihin, tietokoneisiin ja älypuhelmiin, ja vastaavasti työelämässä arvostetaan digiosaamista. Lapset ja nuoret viettävät myös vapaa-aikaansa yhä enemmän puhelimillaan. Liiallisesta ruutuajasta on kuitenkin osattu olla huolissaan jo vuosikymmeniä. Tilastokeskuksen mukaan jo 2000-luvun alussa lasten ja nuorten ruutu-aika on voinut olla lähemmäs 4 tuntia päivässä vapaa-ajalla (Pääkkönen 2014). Vuosien 2020–2021 lasten ja nuorten keskimääräinen vapaa-ajan ruutu-aika oli 4 tuntia ja 26 minuuttia. Pisin ruutu-aika oli 15–24-vuotiailla, joilla se oli keskimäärin 5 tuntia ja 46 minuuttia. (Tilastokeskus 2023.) Silmämääräisesti ruutu-aika näyttää kasvaneen, mutta ei merkittävän paljoa. Merkittävänä erona kuitenkin on, että vuoteen 2010 asti ruutu-aika on kattanut vain television ja tietokoneen (Pääkkönen 2014), kun taas nykyään ruutu-aika tarkoittaa älypuhelimelta nopeitempoisten Tiktok-videoiden tuijotusta ja muuta nopeaa sosiaalisen median selaamista. Nykyään lapset käyttävät digilaitteita paljon myös kouluissa, joka oli vielä vuosikymmenkin sitten melko harvinaista.

Positiivisen digikehityksen rinnalle on noussut myös huolestunutta keskustelua, joka nykyään keskittyy erityisesti älypuhelimien haitallisuuteen lapsilla ja nuorilla. Erityisesti huolta ovat aiheuttaneet muun muassa lasten keskittymiskyky, sosiaaliset taidot, empatiakyky ja oppimistulokset. Yleislääketieteen erikoislääkärin ja nuorisolääketieteen dosentin Silja Kosolan mukaan älypuhelimien käyttö vaikuttaa huomattavasti lasten ja nuorten kehitykseen ja aivojen muovautuvuuteen. Hänen mukaansa alle 2-vuotiaiden ei tulisi käyttää älypuhelimia lainkaan ja 2–5-vuotiaiden päivittäisen käytön tulisi olla alle tunti. Kouluikäisten kohdalla puhelimen käytölle tulisi olla selkeät säännöt ja rajoitukset. Kosolan mukaan on myös tärkeää, että vanhemmat rajoittavat omaa puhelimen käyttöönsä lasten seurassa, sillä lapset tarvitsevat paljon kasvokkaista vuorovaikutusta esimerkiksi kielen, tunnetaitojen ja itsesäätelyn oppimiseksi. (Kosola 2022.) Lasten tarkkaavaisuutta tarkastelevissa tutkimuksissa on havaittu, että runsas ruutuaika ja nopeampoinen sisältö on haitallisempaa erityisesti pienillä lapsilla (Aro 2021, 42–43). Ongelmia on nostettu esiin myös mediassa. Helsingin Sanomien uutisessa johtava puheterapeutti Pia Isoaho kertoo, miten viikoittain vastaanotolla nähdään lapsia, joilla on laaja-alaisia vuorovaikutuksen häiriöitä ja ongelmia puhumisessa. Liiallisella ruutuajalla epäillään olevan yhteys näihin tapauksiin. (Sinkko-Westerholm 2024.)

Vaikka nykyään löytyy jo runsaasti tietoa älypuhelimien haitoista ja ruutuajan suosituksista, omistaa silti yhä useampi lapsi älypuhelimien. DNA:n tekemän tutkimuksen mukaan yli 7-vuotiailla eli kouluikäisillä on käytännössä jo kaikilla puhelin ja 5–6-vuotiaistakin jo 87 prosentilla. Älypuhelimien osuus on kouluikäisillä noin 90 % ja 5–6-vuotiailla 85 %. (DNA 2022.) Kuitenkin vuonna 2024 DNA:n tekemässä Koululaistutkimuksessa puolet 5–12-vuotiaiden vanhemmista oli huolissaan lastensa puhelimen käytöstä ja vastaava luku 13–16-vuotiaiden vanhemmissa oli 42 %. Tulokset vaikuttavat hieman ristiriitaisilta siinä suhteessa, että vanhempien ainakin pitäisi olla niitä, jotka tekevät päätöksen puhelimen hankkimisesta ja puhelimen käytöstä.

Vanhemmilla on vastuu lasten puhelimen käytöstä ainakin kotona. Kouluissa vastuu on enemmän opettajilla ja opetuksesta päättävillä tahoilla. Lasten puhelimen käyttö on aina ainakin osittain aikuisista riippuvaista (ks. Ruckenstein 2012, 65). Tämän vastuuasetelman vuoksi koen tärkeäksi tutkia aikuisten mielipiteitä lasten puhelimen tarpeellisuuteen. Tässä tutkielmassa tulenkin tarkastelemaan aikuisten mielipiteitä siihen, minkäikäinen lapsi heidän mielestään tarvitsee puhelimen ilman internetiä tai

älypuhelimien. Tarkastelen mielipiteitä suhteessa vastaajien ikään, sukupuoleen, koulutustasoon, toimeentuloon, asuinpaikkaan ja siihen, onko vastaajalla kotitaloudessa lapsia. Lapsella tässä tutkimuksessa tarkoitetaan alaikäistä henkilöä. Aikuisella tarkoitetaan täysi-ikäisiä henkilöitä eli niin vanhempia, opettajia kuin muita aikuisia.

Seuraavaksi käsittelen tutkielmani teoreettisen viitekehyksen luvuissa kaksi ja kolme. Toisen luvun aloitan käsittelemällä yleisesti digitalisaatiota ja sen historiaa. Tämän jälkeen siirryn käsittelemään lapsiin liittyvää digitalisaatiota huoli- ja edistysnäkökulmista niin kouluissa kuin kotona. Kolmannessa alaluvussa käsittelen digitalisaatiota individualismin ja sukupolvien välisen kuilun kautta. Tarkoitukseni on luvussa kaksi keskittyä pääasiassa aikaan ennen älypuhelimia, mutta teen myös vertailua nykypäivään. Lopuksi käsittelen lyhyesti digitalisaatiota tänä päivänä. Kolmannessa luvussa käsittelen älypuhelimien hyötyjä ja haittoja lasten elämässä. Käsittelen ensimmäisessä alaluvussa älypuhelimia koulumaailmassa sekä niiden yhteyttä oppimiseen. Toisessa alaluvussa käsittelen älypuhelimien tuomia hyötyjä ja haittoja lapsen sosiaalisessa elämässä ja sosiaalisissa taidoissa. Kolmannessa alaluvussa käsittelen älypuhelimien yhteyttä yleisesti lasten hyvinvointiin sekä fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. Neljännessä luvussa esittelen tämän tutkimuksen tutkimusasetelman. Käyn tässä luvussa läpi tutkimuksen idean, tutkimuskysymykset, aineiston, muuttujat, tutkimusmenetelmät sekä tutkimuksen eettisyyden. Viidennessä luvussa käsittelen tekemäni kvantitatiivisen tutkimuksen tuloksia. Tarkastelen saamiani tuloksia kuvailevan ja selittävän analyysin avulla. Viimeisessä eli kuudennessa luvussa tarkastelen tutkimuksen johtopäätöksiä.

2 DIGITALISAATIO ENNEN JA NYT

”Teknologiaa palvotaan intensiivisemmin kuin mitään jumalaa. Ajassamme tuskin on suurempaa totuutta kuin digitalisaation välttämättömyys.” Näillä sanoilla alkaa toimittaja-kirjailija Pekka Vahvasen ”Kone – kaikkivaltias” -kirja. Vahvanen näkee digitalisaation menneen liian pitkälle. Hänen mukaansa siinä missä uudet teknologiset keksinnöt vaurastuttivat ja helpottivat ihmisten elämää vielä vuosikymmeniä ja -satoja sitten, aiheuttavat uudet teknologiset keksinnöt enemmän haittaa kuin hyötyä ihmisille. Esimerkiksi tekoälyllä, älypuhelimilla ja sosiaalisella medially nähdään olevan negatiivista vaikutusta ihmisten keskittymiskykyyn, mielenterveysongelmiin ja sosiaalisiin ja älyllisiin taitoihin, työpaikkojen vähentymiseen sekä politiikkaan ja vaaleihin. (Vahvanen 2019, 11–15.)

Vahvasen mielipide voidaan nähdä hyvinkin radikaalina kannanottona digitalisaatiota vastaan, mutta niin kuin monet muutkin asiat, myös digitalisaation hyödyllisyys ja haitallisuus jakaa niin tutkijoiden, asiantuntijoiden, kuin muidenkin ihmisten mielipiteitä. Osa näkee digilaitteiden hallinnan olevan tärkein taito nyt ja tulevaisuudessa, ja huoli kohdistuu enemmänkin kehityksen hidastumiseen erityisesti Suomessa (esim. Ilmarinen & Koskela 2015, 35 ja 48–49.) Vastaavasti on niitä, jotka näkevät digitalisaation ongelmia. Näitä ongelmia tai ainakin pelkoja ongelmista on ollut läpi digitalisaation historian (Martikainen & Saarikivi 2021, 49–150). Tällä hetkellä mediassa ja uutisissa pelot eivät kohdistu kuitenkaan tulevaisuuteen, vaan enemmänkin nykyhetkeen. Tästä huolimatta käsittelen aluksi lyhyesti digitalisaation historiaa. Tämän jälkeen keskityn pääasiassa käsittelemään digitalisaatiota aikana ennen älypuhelimia. Käsittely kohdistuu erityisesti lapsiin, ja käsittelen lapsiin liittyen digitalisaatiossa nähtyjä hyötyjä ja haittoja sekä individualismia ja sukupolvien välistä kuilua. Lopuksi käsittelen digitalisaatiota tänä päivänä.

2.1 Digitalisaatio ja sen historia

Vaikka digitalisaation itsessään ei nähdä ulottuvan kovin kauas historiassamme, voidaan se kuitenkin nähdä eräänlaisena seurauksena jo 1700-luvun lopulla alkaneesta teollisesta vallankumouksesta. Jo 1700-luvun puolella teknologiselle kehitykselle annettiin

päämääräksi tehokkuus ja edistys. Teknologian tarkoituksiksi hyväksyttiin nopeasti rationaalisten päämäärien palveleminen eli teknologialla pyrittiin helpottamaan niin yritysten kuin ihmistenkin elämää. (Hantula & Korkman 2018, 16–17; Vahvanen 2019, 12 ja 21.) Höyryvoiman käyttöönotto oli yksi merkittävimpiä keksintöjä teollisen vallankumouksen alkupuolella, joka synnytti niin tehtaita kuin koneellisen massatuotannonkin. Teknologisten edistysaskeleiden seurauksena ihmisten elintaso kasvoi nopeasti ja teknologiasta tuli vankasti edistyksen mittari. (Hantula & Korkman 2018, 16–17.)

Edistys ja tehokkuus ovat edelleen teknologisen kehityksen päämääriä. Kun esimerkiksi uusi älypuhelin julkaistaan, on siinä mielenkiintoisinta uudet ja ennennäkemättömät ominaisuudet. Vastaavasti yritysten tehokkuutta pyritään kehittämään jatkuvasti. Siitä, miten robotit tulevat korvaamaan ihmisen monissa käytännön töissä, on puhuttu jo kauan. Uusimpana keksintönä on tekoäly, jonka ennustetaan korvaavan ihmisen monissa asiantuntijatyöissä. On näkemyksiä siitä, että edistys on mennyt liian pitkälle ja teknologinen kehitys ei enää paranna ihmisten hyvinvointia vastaavalla tavalla kuin vielä vuosisatoja sitten. Ihmiset ovat alkaneet kokea liiallisen digitalisoitumisen epäinhimillisenä ja pelkäävät esimerkiksi työpaikkojensa menetystä (Vahvanen 2019, 12–15.) Muutokset ovat tapahtuneet hyvin nopeasti. Teknologian kehityksellä on pyritty helpottamaan ihmisten elämää, jolloin fyysinen työ on vaihtunut tietokoneen ääressä istumiseen ja vapaa-ajan urheilu osittain sohvalle makoiluun. Ihmisten fyysinen ja psyykkinen kunto ei kuitenkaan ole välttämättä pysynyt muutosten ja jatkuvan tietotulvan mukana, ja sen seurauksena onkin havaittu niin mielenterveysongelmia kuin ylipainoisuutta. (Huotilainen 2021, 168–169.)

Teollisesta vallankumouksesta nykypäivään onkin tapahtunut hyvin paljon. Nykyajan ihmisen mielestä aika saattaa kuitenkin tuntua hyvin pitkältä, sillä 2000-luvun alussa keksityt digilaitteet saattavat tuntua jo vanhentuneilta. Digitalisaatio on vienyt teknologisen kehityksen uudelle tasolle. Mutta mitä digitalisaatio sitten on? Ilmarinen ja Koskela (2015, 22) ovat määritelleet digitalisaation yksinkertaisesti asioiden, esineiden tai prosessien digitalisoitumiseksi. Opetushallitus (2024) on puolestaan määritellyt digitalisaation laajemmaksi yhteiskunnalliseksi muutokseksi, joka on seurausta perinteisten analogisten toimintojen ja prosessien korvaamisesta digitaalisilla ratkaisuilla ja teknologioilla. Myös Lindgren, Mokka, Neuvonen ja Toponen (2019, 1–3) yhdistävät

digitalisaation laajemmin yhteiskuntaan eivätkä vain tuotteiden ja prosessien teknologiseksi muutokseksi. He kuvailevat digitalisaatiota vallan muutokseksi. Siinä valta uudelleen jakautuu niin globaalisti kuin paikallisesti. Heidän mukaansa digitalisaatio on ”ilmiö, joka muuttaa elämisen ehtoja perustavanlaatuisesti.” Digitalisaatio liittyy niin globaaliin liiketoimintaan ja kulutukseen, mutta myös ihmisten arkielämään ja identiteetin ymmärtämiseen. Digitalisaatio on hävittänyt fyysisiä rajoitteita niin liiketoiminnassa kuin sosiaalisissa suhteissakin. Vahvanen määrittelee digitalisaation laajasti koskemaan eri elämän osa-alueiden muuttumista digitaalisiksi. Digitalisaatio vaikuttaa niin digitaaliseen elämään, mutta muuttaa myös sen ulkopuolista elämää. (Vahvanen 2019, 29.)

Digitalisaatio voidaan siis erottaa aikaisemmasta teknologian kehityksestä, sen kokonaisvaltaisen vaikutuksen vuoksi koskien niin yritystoimintaa, yhteiskuntaa kuin ihmisten arkielämää. Tästä huolimatta digitalisaationkin voidaan nähdä syntyneen ja kehittyneen vaiheittain. Digitalisaatiolle ei ole tarkkaa syntymäpäivää, mutta sen katsotaan syntyneen 1970- ja 1980-luvuilla. Digitalisaation alkuna pidetään niin sanottujen henkilökohtaisten tietokoneiden keksimistä. (Hantula & Korkman 2018, 25–26; Nwaobi 2001, 12.) Henkilökohtaisella tietokoneella tarkoitettiin niin sanottujen tavallisten ihmisten koteihin ostettavaa tietokonetta, jolla kuka tahansa sai vapaan pääsyn internetiin. Tietokonetta seurasi muut henkilökohtaiset digilaitteet, kuten kannettavat korvalappustereot, CD-soittimet ja mp3-soittimet. (Hantula & Korkman 2018, 25–26.) Suomessa 1990- ja 2000-luku olivat hyvin merkittäviä digitalisaation kehityksen kannalta, pitkälti Nokian matkapuhelimien ansiosta. Suomessa digitalisaation kehittyminen oli tuolloin maailman kärkeä. (Ilmarinen & Koskela 2015, 21 ja 35.) Esimerkiksi vuonna 2001 Suomessa oli eniten kännyköitä koko maailmassa suhteessa väestöön. Tuolloin puhuttiin informaatioteknologian vallankumouksesta ja Suomesta hyvin poikkeuksellisena tietoyhteiskuntana. Suomessa nimittäin teknologian kehitys myös kehitti vauraan hyvinvointivaltion. (Castells & Himanen 2001, 13–15.)

Merkittävä muutoskohta digitalisaatiossa oli, myös tämän tutkielman kannalta, älypuhelimien keksiminen ja käytön yleistymisen 2010-luvun taitteessa. Tämä oli merkittävä muutos myös suomalaiselle yhteiskunnalle, sillä älypuhelimet olivat merkittävässä roolissa Nokian romahtamisessa sekä Suomen talouden alamäessä. Nokia nimittäin päätti pysyä perinteisten kännyköiden valmistamisessa, kun kilpailijat alkoivat

valmistaa kosketusnäytöllisiä älypuhelimia. Nokian älypuhelimet tulivat lopulta markkinoille liian myöhään. (Vuori & Huy 2016, 9–44.) Esimerkiksi Suomen bruttokansantuote romahti vuonna 2009 jopa 8,1 %, ja tämän jälkeen niinä vuosina kun kasvua on tullut, on se jäänyt 0,5–3,3 prosenttiin. (Tilastokeskus 2025.) Tämän vuoksi koen tärkeäksi tarkastella seuraavissa luvuissa pääasiassa aikaa ennen älypuhelimia sekä tehdä vertailua näiden kahden ajanjakson välillä.

2.2 Huolta ja edistystä

Puhuttaessa digitalisaatiosta on vaikeaa olla puhumatta myös lapsista. Voisi jopa ajatella, että ilman lapsia digitalisaatio ei olisi kehittynyt niin paljoa tai ainakaan sellaiseen muotoon kuin se nyt on. Totta onkin, että uudet digilaitteet ja pelit kiinnostavat huomattavasti enemmän lapsia kuin vanhempia ihmisiä. Digitalisaation kehitys on ollut niin nopeaa, että lasten vanhempien kuin tutkijoidenkin on ollut vaikeaa pysyä kehityksessä mukana. Nykyään aiheesta löytyy jo paljon tutkimusta, mutta jatkuvasti muuttuvassa lasten teknologiakeskeisessä maailmassa voi olla vaikeaa osata arvioida ja määritellä asioiden hyödyllisyyttä ja haitallisuutta.

Lukiessa aiheesta tutkimuksia saa aiheesta polarisoituneen vaikutelman. Tutkimukset lasten digilaitteiden käytöstä näyttävät jakautuvat pitkälti kahtia. Osa näkee digitalisaation enemmän edistyksellisenä ja välttämättömänä osana lasten elämää. He näkevät lasten digiosaamisen lähinnä vain positiivisena asiana, ja huolenaihe kohdistuu erityisesti Suomessa enemmän siihen, ettei digitalisaatio kehity tai lasten digiosaaminen on muihin maihin nähden heikompaa (esim. Ilmarinen & Koskela 2015). Vastakohtana on niin sanottu huolinäkökulma, jossa tutkimukset kohdistuvat digitalisaation tuomiin ongelmiin (esim. Oksanen & Näre 2006). He näkevät pitkälti vain digilaitteiden tuomat haitat lasten kehitykselle ja muulle osaamiselle. Näissä tutkimuksissa huoli kohdistuu juuri lapseen yksilönä. Vaikka tieteellisen tutkimuksen ja kirjallisuuden tulisi olla mahdollisimman neutraalia, on joissain niissä havaittavissa joko digitalisaation edistyksellinen näkökulma tai huolinäkökulma. Tähän voi yhtenä syynä olla se, mitä on tutkittu tai käsitelty. Jos aiheena on Suomen talouden ja yritysten kehitys, koetaan usein lasten digitaitojen osaaminen hyvin tärkeäksi tulevan työelämän ja muutenkin elämän kannalta. Jos taas on tutkittu ja käsitelty lasten hyvinvointia, on usein havaittavissa

huolinäkökulma. Esimerkiksi Oksasen ja Näreén (2006, 9) mukaan 2000-luvun alkupuolella tutkimuksia tehtiin paljon teknologiayhtiöiden rahoituksella ja ne painottuivat pitkälti korostamaan Suomea teknologian edelläkävijänä. Näissä tutkimuksissa huolinäkökulma ei siis ollut läsnä. (Oksanen & Näre 2006, 9.)

Digitaitojen osaaminen on pitkälti yritysmaailmaa ja markkinataloutta edistävää, ja tämä taloudelliseen tehokkuuden tavoittelemiseen perustuva edistysnäkökulma näkyy myös suomalaisessa opetuksessa. Jo 1980-luvulla uusliberalistinen talous- ja yhteiskuntanäkemyksessä rantautui Suomeen, ja 1990-luvulla tämä alkoi näkyä koulumaailmassa. Keskeistä tässä näkemyksessä oli vapaa kilpailu ja tuottavuus. Vapaa kilpailu tarkoitti sitä, että oppikirjoja ei enää tarkistettu valtion toimesta, vaan kustantajat saivat päättää kirjojen sisällön ja hinnan eli ne tulivat niin sanotusti vapaille markkinoille. Tuottavuus puolestaan tarkoitti sitä, ettei valtio enää päättänyt koulujen rahoituksesta, vaan kunnat saivat päättää valtioapuna jaettavista rahoista. Lisäksi koulut saivat itse päättää mihin rahansa käyttävät. Kuitenkin tuottavuuden tavoittelussa merkittävin osapuoli oli yritys-elämän edustajat, jotka alkoivat vaatia kouluilta esimerkiksi tiettyjä koulutusmääriä tai arvosanoja rahoituksen saamista vastaan. (Ahonen 2012, 164–165.) Suomen liittyminen Euroopan Unioniin lisäsi välillisesti myös kansainvälistä kilpailua. Vuoden 1999 perusopetuslaki velvoitti koulut ottamaan huomioon tuottavuuden osana kansainvälisiä mittauksia. Erityisesti OECD:n tekemät koulusaavutusmittaukset nousivat merkittävään rooliin 2000-luvulla. Koulujen tulos näissä mittauksissa vaikutti heidän saamiinsa taloudellisiin tukiin. (Ahonen 2012, 172.)

Tämä uusliberalistinen lähestymistapa on saanut osakseen kritiikkiä. Esimerkiksi Ahosen (2012, 164) mukaan tämä lähestymistapa syrjäytti hyvinvointivaltiomalliin perustuvan koulutusjärjestelmän. Kiilakosken mukaan uusliberalismiin perustuvan opetuksen päämääränä on vaurastuttaa yksittäisiä ihmisiä, opettamalla heille markkinatalouteen vaadittavia taloustaitoja ja näin ollen vaurastuttaa myös yksityisiä yrityksiä. Hänen mukaansa taloudellisen toimijuuden korostaminen opetuksesta on jättänyt alleen koulujen kasvatukselliset ja sivistykselliset päämäärät (2012, 169–174.) Kritiikistä huolimatta uusliberalistinen lähestymistapa on edelleen voimassa kouluissa ja siitä on myös esitetty toisenlaisia näkökulmia. Esimerkiksi Sahlbergin (2015, 168) mukaan Suomessa koulutus ei ole niin markkinalähtöistä kuin monissa muissa maissa. Suomessa ei esimerkiksi ole yhtä paljon koulujen välistä kilpailua, erilaisten testien tulos ei ole yhtä

merkittävä eikä julkisia kouluja muuteta yhtä paljoa yksityisiksi kouluiksi. Lisäksi hän kokee, että koulutusjärjestelmän tuleekin vastata yhteiskunnan muita järjestelmiä, mutta tästä huolimatta se toimii osana demokraattista hyvinvointivaltiota (Sahlberg 2015, 214–215).

Uusliberalistisen lähestymistavan hyödyistä ja haitoista on eriäviä mielipiteitä. Selvää kuitenkin on, että sen voidaan nähdä olevan yhteydessä digitalisaation ja teknologian kehittymiseen osaksi opetusta. Suomen koulutusjärjestelmään alkoikin tulla muutoksia tieto- ja viestintäteknologian kehityksen myötä (Sahlberg 2015, 62; Auer & Pohjonen 1995, 16). 1990-luvulta alkaen Suomessa alettiin lisäämään teknologian ja erityisesti tietotekniikan käyttöä opetuksessa (Kankaanranta & Puhakka 2008, 6). Uudistuksilla pyrittiin lisäämään suomalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksia ja tietoteknistä osaamista niin työelämää kuin kansainvälistä kilpailua varten. Lisäksi tavoitteena oli luoda uudenlaisia lähestymistapoja opetukseen ja sitä kautta saada parempia oppimistuloksia. (Sahlberg 2015, 62; Kankaanranta & Puhakka 2008, 6; Auer & Pohjonen 1995, 18.) Vastaavasti myöhemmissä tietoyhteiskuntastrategioissa ovat korostuneet samantapaiset päämäärät suomalaisten korkeasta tietoyhteiskuntaosaamisesta. Tavoitteena on muun muassa kaikkien kansalaisten mahdollisuus hankkia hyvät tieto- ja viestintätekniset perustaidot ja medialukutaito sekä valmiudet käyttää sähköisiä ja muita tietoyhteiskunnan palveluita. Lisäksi tavoitteena on teknologian hyödyntäminen tarkoituksenmukaisesti opetuksessa ja oppimisessa. (Valtioneuvoston kanslia 2006, 37; Opetusministeriö 2004, 21.)

Nokia-huumaa elävässä Suomessa digilaitteiden käyttö tuli osaksi koulumaailmaa melko nopeasti. Teknologian ja digitalisaation kehitys näkyi ja näkyy edelleen kouluissa hyvin vahvasti. Vielä 2000-luvulla atk-luokat, piirtoheittimet ja liitutaulut olivat kouluissa tuttu näky. 2010-luvulla oli jo tavallista käyttää opetuksessa tabletteja, kannettavia tietokoneita ja älytauluja. 2020-luvulla älypuhelimet ovat tulleet myös vahvasti mukaan osaksi opetusta. Opetuksessa näkyy selkeästi tavoitteet kehittää lapsista hyvin digitaitoisia. Tarkasteltaessa esimerkiksi uusimpia PISA-tuloksia (ks. OKM 2023 & OKM 2022) voidaan pohtia, miten digitalisaatio näkyy kouluissa ja lasten opiskelutaidoissa.

Se, onko digitalisaation ja markkinatalouden ulottuminen osaksi opetusta hyvä vai huono asia, jakaa opettajien mielipiteitä. Huoli- ja edistysnäkökulmat näkyvät nimittäin myös

näissä mielipiteissä. Jo 1980-luvulla osa opettajista suhtautui tietokoneisiin huolestuneesti ja he pelkäsivät niiden tuovan ongelmia opetukseen muun muassa hajanaisen tiedon ja tarpeettoman tiedon muodossa. (Sahlberg 2015, 62) Uudemman tutkimuskirjallisuuden mukaan jakautuneisuutta on edelleen havaittavissa. Osan mielestä on tärkeää opettaa lapsille erilaisten digilaitteiden hyödyntämistä ja niin sanotusti pysyä mukana kehityksessä. Toinen puoli suhtautuu digilaitteisiin huomattavasti varauksellisemmin. (Oinas 2024, 16–17.)

Koulumaailman lisäksi digitalisaatio näkyy vahvasti myös lasten vapaa-aikana. Erityisesti lasten vapaa-ajalla viettämä aika digilaitteiden parissa onkin ollut suuri huolenaihe koko digitalisaation ajan. Vuonna 2006 sosiaalipsykologi Atte Oksanen ja sosiologi Sari Näre kirjoittivat huolestuneeseen sävyyn vuonna 2005 tehdystä tutkimuksesta, jonka mukaan jo 90 % 5–6-vuotiaista lapsista osasi avata television ja 88 % vaihtaa kanavaa (Oksanen & Näre 2006, 37). Nykyään melkein yhtä suuri osa samanikäisistä lapsista omistaa ja osaa käyttää älypuhelinia (DNA 2022). Kovin moni tuskin pitäisi kovin huolestuttavana sitä, että 5–6-vuotias lapsi osaa painaa television kaukosäätimestä yhtä nappulaa. Enemmänkin tätä voitaisiin pitää jopa hieman huolestuttavana asiana, jos tuon ikäinen lapsi ei osaisi tehdä jotain noin yksinkertaista. Lisäksi ainakin lasten kehitystä tutkineet tutkijat (esim. Kosola 2022) voivat pitää nykyään hyvin huolestuttavana, että 5-vuotias lapsi osaa käyttää ja viettää aikaa omalla älypuhelimellaan. Huolenaiheet muuttuvat digitalisaation kehittyessä, mutta silti nämä kaksi edellä mainittua näkökulmaa näkyvät yhteiskunnassamme.

2.3 Individualismi ja sukupolvien välinen kuilu

Individualismi on ilmiö, joka liitetään länsimaisiin hyvinvointivaltioihin ja yhteiskuntien modernisoitumiseen. Digitalisaation tavoin individualismin voidaan nähdä saaneen alkunsa jo teollisesta vallankumouksesta. (Eerola-Pennanen 2013, 12) Tällöin teollistuminen, kaupungistuminen ja kansallisvaltioiden esiin nouseminen kasvattivat yksilön toimintavapautta ja tekivät yksilöstä merkittävämmän osan yhteiskuntaa heikentäen samalla erilaisten yhteisöjen ja alueiden merkitystä. (Durkheim 1990, 178, 273–275 ja 363–366; Eerola-Pennanen 2013, 12) Ulrich Beck (2002) on kuvannut tätä ensimmäisen modernisaation yksilöä termillä refleктоiva individualismi. Tällä hän

tarkoittaa sitä, että yksilöt eivät enää vain sopeudu olosuhteisiin, vaan aktiivisesti refleктоivat omaa identiteettiään ja asemaansa yhteiskunnassa. He siis muodostavat itse oman identiteettinsä refleктоimalla itseään osana ympäröivää yhteiskuntaa tehden arvojen uudelleen arviointia ja kriittistä ajattelua.

Niin sanottu individualismin toinen aalto alkoi 1960-luvulla (Eerola-Pennanen 2013, 13). Tähän liittyen Beck (2002, ix) käyttää termejä toinen modernisaatio ja refleksiivinen individualismi. Tällä hän tarkoittaa sitä, että yksilöt ovat pakotettuja arvioimaan ja muokkaamaan omaa identiteettiään ja elämänvalintojaan jatkuvasti. Beckin mukaan yksilöt ovat pakotettuja refleksiivisyyteen eli jatkuvaan sopeutumiseen ja uudelleenmäärittelyyn. Tämä näkyy erityisesti postmoderneissa yhteiskunnissa, joissa perinteiset instituutiot, kuten perhe, uskonto ja luokka-asema, eivät enää määrittele elämää yhtä vahvasti, vaan yksilöiden on itse rakennettava oma identiteettinsä. Erona refleктоivaan individualismiin on siis se, että tässä identiteetin arviointi ja muokkaus ei ole aktiivista ja refleктоivaa, vaan pakotettua ja jatkuvaa. Beck on kuvannut eroa kahdella termillä. ”I think therefore I am”, on kuvaus refleктоivasta individualismista, kun taas refleksiivisestä individualismista hän käyttää kuvailua ”I am I”. Ensimmäisessä kyse on siis refleктоinnista kun taas jälkimmäisessä refleksistä.

Beckin (1992, 93–94 ja 131–132; 1995, 27, 29–30 ja 36–37) mukaan individualismi ei kuitenkaan tarkoita autonomiaa, vaan yksilö on edelleen riippuvainen ympäristöstään, mutta vain eri tavalla kuin ennen. Ennen yksilö oli riippuvainen yhteiskuntaluokasta, perheestä ja suvusta. Nykyään hän on riippuvainen hyvinvointivaltion instituutioista. Yksilön elämään vaikuttaa koulutus, työ ja ikään perustuva sosiaalipolitiikka. Individualismiin kriittisesti suhtautuneet Castells ja Maffesoli käsittävät individualismin juurikin osana yhteiskuntaa ja yhteisöjä. Castells (2004, 7–10) ei näe autonomialla vaikutusta identiteetin muodostukseen, vaan korostaa yhteiskunnallisen aseman ja yhteiskunnallisten instituutioiden merkitystä identiteetin muodostuksessa. Maffesolin (1995, 27, 40 ja 69; 1996, 40) mukaan individualismi on saavuttanut kyllästymispisteensä ja yksilön rakentamisen sijaan tilalle ovat tulleet erilaiset kevytrakenteiset yhteisöt. Nämä yhteisöt rakentuvat erilaisten elämäntapojen, harrastusten ja ideologioiden ympärille.

Individualismiin liittyy vahvasti valinnanvapaus, tai niin kuin Giddens ja Beck (Giddens 1991, 80–81; Beck 1992, 93–94; Beck 1995, 29–30) asiaa kuvaavat, valinnanvapauden

pakollisuus. Tämä vapaus tai pakollisuus korostuu käsiteltäessä individualismin vaikutuksia lapsiin. 1990-luvun alussa voimaan tullut YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista kasvatti lasten yksilöllisiä oikeuksia. Länsimaissa lisättiin lapsen autonomiaa suhteessa vanhempiin. Näiden muutosten on nähty muuttavan merkittävästi perheitä. Valtiot ja kunnat ovat enemmän vastuussa lapsista sekä kontrolloivat lasten ja vanhempien välisiä suhteita. (Nieminen 1990, 50–51; Näsman 1994, 168). Therbornin (1995, 290–293) mukaan perheen yhteisöllisyyttä ovat rappeuttaneet massamedia, kodin ulkopuolella oleva lasten päivähoito sekä epävakaa avioliitot. Nämä ovat lisänneet lasten ja vanhempien riippumattomuutta toisistaan. Beckin ja Beck-Gernsheimin (2002, 204) mukaan aikuisten epävakaa avio- ja parisuhde-elämän seurauksena lasten valinnanvapaus alkaakin jo siitä, että he joutuvat valitsemaan itselleen mieluisamman vanhemman tai vanhemmat. Lisäksi Beckin (1997, 163) mukaan perhe-elämän demokratisoituminen on vaikuttanut siihen, etteivät lapset enää odota, että heidät individualisoidaan, vaan he tekevät sen itse. Mortierin (2002, 79–80) mukaan lapsuus on individualisoitunut sekä samalla institutionalisoitunut. Lapsen perhetausta ei vaikuta lapsen identiteettiin enää samassa määrin kuin ennen, mutta nykyään siihen vaikuttavat lapsen päiväkotit, koulu ja vapaa-ajan harrastukset. Individualisoituminen antaa lapselle mahdollisuuden määrittää itse omat päämääränsä.

Perheen demokratisoitumiseen liittyy vahvasti tasa-arvoinen työssäkäynti. Nykyään työuran rakentaminen ei ole sukupuolisidonnaista, mikä näkyy Wynessin (2006, 53) mukaan myös lasten kasvatuksessa. Hänen mukaansa aikuisten oma individualismiprosessi menee lasten individualisoimisen edelle ja lapset tulevat vain osaksi vanhempiensa individualisoitumista. Lapset ovat vanhemmille niin sanottuja projekteja, joista he koittavat muokata haluamansa laisia. Lapset ovat niin sanotusti ”tulossa olevia” (becoming) eivätkä niinkään ”olevia” (being). Johanssonin (2010, 82) mukaan nämä termit voidaan määritellä eri tavoin riippuen kontekstista, mutta niistä voidaan kuitenkin määritellä tietynlaisia piirteitä. Becoming-lapsi nähdään riippuvaisena (yleensä vanhemmistaan), vastuuntunnottomana, kehittyvänä, muuttavana, tulevaisuuteen suuntautuvana, voimattomana sekä sellaisena, josta tulee pitää huolta. Being-lapsen hän määrittelee itsenäiseksi, vastuulliseksi, pärjääväksi sekä tässä hetkessä eläväksi. Johansson korostaa, että lapset ovat aina sekä being että becoming ja vanhemmat myös usein näkevät ja kohtelevat heitä molemmilla tavoilla. Esimerkiksi vanhempi voi antaa lapselle rahaa vapaasti käytettäväksi, mutta samalla vaatia osan rahoista

laitettavaksi säästöön. Vastaavasti he voivat antaa lasten valita pelattavia tietokonepelejä, mutta samalla rajoittaa pelaamiseen käytettävää aikaa.

Lasten individualismiin liittykin vahvasti digitalisaatio ja sen merkityksestä lasten individualismiin löytyy paljon erinäistä tutkimustietoa. Esimerkiksi Oksanen ja Näre tutkivat 2000-luvun alussa pääasiassa pelien vaikutusta lapsiin. He käsittelivät vuonna 2002 kerättyä Eriarvoinen lapsuus: vertaileva tutkimus Pohjoismaissa -projektin tuloksia, jossa oli tehty vertaileva tutkimus norjalaisten, ruotsalaisten ja suomalaisten lasten välillä. Tutkimuksessa selvisi, että suomalaislapset olivat huomattavasti masentuneempia kuin norjalaiset ja ruotsalaiset. Tämän nähtiin olevan yhteydessä siihen, että suomalaiset lapset lopettavat leikkimisen huomattavasti aikaisemmin kuin norjalaiset ja ruotsalaiset. Suomalaiset lapset lopettivat leikkimisen keskimäärin 11-vuotiaina, kun taas Norjassa vain 15 % tytöistä ja 9 % pojista olivat lopettaneet leikkimisen 13-vuotiaina. Suomessa lapset alkavat murehtia aikaisemmin enemmänkin aikuisten elämään liittyviä murheita. Esimerkiksi leikkimisen lopettaneilla tytöillä oli enemmän ulkonäköpaineita ja itsetuhoajatuksia kuin niillä, jotka vielä leikkivät. Sekä leikkimisen lopettaneet pojat että tytöt kiusasivat muita helpommin ja tunsivat, ettei heistä välitetty. He kokivat myös välit vanhempiin etäisimpinä. Näiden ongelmien nähtiin olevan yhteydessä siihen, että Suomessa lapsia ei enää kohdella kuten lapsia, vaan enemmän kuin pieniä aikuisia. Itsenäisyyttä arvostetaan jo liikaa eikä ymmärretä, että lapsi tarvitsee koko lapsuuden ajan vanhemman tukea. Toisena tekijänä nähdään teknologia. Tätä ei sinänsä nähdä erillisenä asiana yksilöllisyyden korostamisesta ja vanhempana olemisen laiminlyönneistä. Lapset viettävät aikaa teknologian äärellä, koska heidän kanssaan ei enää leikitä tai olla. (Oksanen & Näre 2006, 30–35.) Tutkimuksen voidaan nähdä osoittavan, että Suomessa lapsia on kohdeltu ehkä jo liikaa being-lapsina, eikä niinkään kehittyvinä olentoina.

Lapsuustutkija Cindi Katz näkee lasten teknologian käytölle toisen selityksen. Hän on tutkinut ontologista epävarmuutta, joka kertoo rakenteellisista muutoksista, jotka heikentävät aikuisten tietoja ja taitoja. Yhdysvalloissa erityisesti keskiluokkaiset vanhemmat pyrkivät kontrolloimaan lastensa elämää epävarmuudelta, varmistaakseen tulevaisuuden menestyksen. Tällainen toiminta vähentää lasten tilallista liikkumatilaa ja aiheuttaa vastakkainasetteluja lasten ja vanhempien välille. Tätä menetettyä tilaa lapset pyrkivät saamaan teknologian maailmasta. Vanhemmat ja ammattikasvattajat eivät pysty enää täysin määrittämään lapsen elämää, vaan se vaatii erilaisia neuvotteluja lapsen

kanssa erityisesti digitaalisista kulutushyödykkeistä. (Katz 2008, 5–7.) Tämä näkemys puoltaisi niitä ongelmia, joita on havaittavissa kun lapsi nähdään enemmänkin becoming-lapsena eli lapsi pyrkii teknologian avulla kehittämään omaa identiteettiään, sillä se ei onnistu vanhempien kontrollissa.

Ovatpa vanhemmat sitten ylikontrolloivia tai alikontrolloivia, on molemmissa 2000-luvulla havaituissa vanhemmuuden muodoissa yhtäläisyyskin, sukupolvien välinen kuilu. Riippumatta siitä, kuinka paljon vanhemmat ovat läsnä lastensa elämässä, on vanhempien ymmärrys digilaitteista ja niiden markkinoinnista hyvin erilainen kuin lapsilla. Vuonna 2003 Tampereella kerätyssä sukupolvien välistä kuilua tarkastelevassa tutkimuksessa monet vanhemmat vastasivat, etteivät olleet kiinnostuneita lastensa peleistä eivätkä pelanneet näiden kanssa. Aikuisten ja lasten vastauksissa esiin tulleita syitä olivat ajan- ja kiinnostuksen puute sekä aikuisten pelitaidottomuus. 73 % vanhemmista vastasi, etteivät pidä tietokone- ja konsolipeleistä. Tästä huolimatta heidän lapsistaan 98 % pelasi ainakin joskus ja 75 % vähintään kerran viikossa. Vanhemmat näkivät peleissä myös positiivisia puolia muun muassa oppimisen ja aktiivisuuden kannalta. Kuitenkaan suurin osa ei arvostanut pelejä vapaa-ajan harrastuksena, ja pitivät sitä lähinnä lapsille suunnattuna roskaviihteenä. Useat vanhemmat kokivat pelien olevan tarkoitettuja nimenomaan lapsille ja rinnastivat nämä leikkeihin. Pelejä pelaavaa aikuista pidettiin jopa ”sairaana”. Kuilu näkyi myös kysymyksissä koskien mediakasvatusta. Vain muutamassa kodissa keskusteltiin peleistä, ja useat vanhemmat ylipäätään ihmettelivät kysymyksiä mediakasvatuksesta. (Ermi, Mäyrä & Heliö 2004, 50–52; Ermi, Mäyrä & Heliö 2005, 112–114 ja 138–141.)

Sukupolvien välistä kuilua ja lapsen individualismia ovat osanneet hyödyntää lapsille suunnattuja tuotteita tekevät teknologiayhtiöt. Lasten itsenäistyminen on näkynyt lapsuuden materialismissa ja siinä, miten markkinat kohdistuvat suoraan lapsiin ”ohi” heidän vanhempiensa (Oksanen & Näre 2006, 43–45; Ruckenstein 2012, 81–82). Voidaan puhua jopa lapsuuden kaupallistumisesta, jota on myös kritisoitu siitä, että lapsuutta on pidetty taloudellisen toiminnan ulkopuolisena ikävaiheena. Tällaista lapsuutta ei kuitenkaan enää ole. Modernin lapsuuskäsityksen mukaan lapsi on yksilö, johon vanhemmat kiintyvät. Vanhempien oletetaan haluavan tukea lapsensa yksilöllisyyttä esimerkiksi erilaisin kulutushyödykkein. Tämä käsitys on edesauttanut markkinoita luomaan kulutustuotteita nimenomaan lapsille. (Ruckenstein 2012, 79.)

Toisaalta on nähty, että lapsille suunnatussa markkinoinnissa tuotteen myynnin kannalta on jopa parempi, ettei aikuinen siitä pidä. Markkinoinnissa onkin hyödynnetty lasten leikkikulttuurista keinoja. Yhdeksi keinoksi tunnistettiin jo 1990-luvulla se, miten suuri vaikutus lapseen on toisilla lapsilla. (Kline 1993, 165–167 ja 171.) Monille onkin varmasti tuttua kuulla lapsen haluavan jotain ”koska muillakin on”. Yhdysvalloissa 2000-luvulla markkinoinnin nähtiin menevän niinkin pitkälle, että 6-vuotiaita lapsia oli palkattu yhtiöille markkinointiagenteiksi. Lapsille luvattiin tuotteita, kunhan vain kertovat niistä positiivisesti kavereilleen. Lisäksi lapsille suunnatussa markkinoinnissa on havaittu olevan keskeistä erilaiset brändit. Lapset ovat hyvin bränditietoisia ja tätä käytetään hyödyksi markkinoinnissa. 2000-luvun tutkimuskirjallisuudessa on puhuttu jopa autonomisuuden kauppaamisesta, jossa lapset määrittävät identiteettiään ja niin sanotusti ostavat toimijuutta ja itsenäisyyttä ostamalla oman lempibrändin tuotteita. (Schor 2004, 19–20, 25–26 ja 69–78.)

2.4 Digitalisaatio tänä päivänä

Kun verrataan aikaa ennen älypuhelimia ja tämän päivän digitalisaation kehitystä, voidaan niissä huomata suuriakin eroja. Esimerkiksi edellä käsitellystä sukupolvien välisestä kuilusta on haastavaa löytää uudempaa tutkimusta. Syynä ei ole se, etteikö sukupolvien välistä kuilua enää olisi. Syynä on se, että uudempi tutkimus tarkastelee asiaa sukupolvien välisen kuilun sijaan digitaalisen kuilun kautta. Digitaalinen kuilu ei tarkastele vain sukupolvien välisiä eroja, vaan sukupolven sisäisiä eroja. (Koivula & Mustola 2017, 38.) Voisi siis sanoa, että digitaalinen kuilu käsittelee digitaalista eriarvoisuutta sukupolvieroja laajemmin. Esimerkiksi Van Deursen ja Van Dijk (2014, 520–523) ovat havainneet tutkimuksessaan digitaalisten laitteiden käytön hallinnan ja teknologisten taitojen olevan yhteydessä iän lisäksi myös sukupuoleen ja koulutukseen. Puolestaan internetin käytön kokemus, tulot ja asuinpaikka olivat vähemmän merkittäviä. Esimerkiksi Alankomaissa matalasti koulutetut käyttävät internetiä enemmän vapaa-ajallaan kuin korkeammin koulutetut, mutta korkeammin koulutetut käyttävät internetiä hyödyllisemmin.

Myös suomalaisissa päiväkodeissa ja kouluissa tehdyissä tutkimuksissa on havaittu digitaalisen kuilun olemassaoloa. Koivula ja Mustola (2017, 44–46) havaitsivat erityisesti ikään liittyviä eroja digilaitteiden käytön hallinnassa päiväkodeissa eli siis sukupolvien välisiä kuiluja. Tutkimuksessa päiväkodin henkilöt pystyttiin jakamaan kolmeen ryhmään digiosaamisensa perusteella: lapset, nuoret aikuiset sekä vanhemmat aikuiset. Lapset osasivat käyttää digilaitteita kaikista parhaiten. Tämä ilmiö on muuttanut hierarkkista opettamiskäytäntöä monimuotoisemmaksi, kun päiväkodinopettajat eivät ole välttämättä enää niitä, jotka opettavat lapsille taitoja, vaan lapset opettavatkin digilaitteiden käyttöä opettajille. Vastaavasti nuoremmat päiväkodinopettajat osasivat käyttää digilaitteita vanhempia opettajia paremmin. Tämä näkyi myös käytännössä. Nuoremmat opettajat olivat digilaitteiden käytön suhteen sallivampia, kun taas vanhemmat opettajat pitivät rajoja ja rajoituksia tärkeänä. Vanhemmilla opettajilla korostui niin sanottu heikko teknologinen identiteetti eli he vähätelivät omaa osaamistaan ja perustelivat osaamattomuuttaan ajanpuutteella. He myös korostivat varhaiskasvatuksen hierarkkisuutta ja pitivät tärkeänä sitä, että heidän oman osaamisensa tulisi ensin olla parempaa, jotta voisivat opettaa taitoja lapsille.

Digitaalista kuilua on tutkittu myös suomalaisissa yläkouluissa, jossa tutkittiin opettajien digitaalisen teknologian peruskäyttöä selittäviä tekijöitä. Tutkimuksessa havaittiin, että miesopettajat käyttivät opetuksessa naisopettajia enemmän teknologiaa. Lisäksi digilaitteiden käyttöä opetuksessa lisäsi opettajien hyvä käsitys koulun digiresursseista sekä digilaitteiden vaikutuksesta oppimiseen. Digilaitteiden käyttöä lisäsi myös opettajien hyvä digitaalinen minäpystyvyys eli hyvät digitaidot. Tutkimuksessa havaittiin, että 5–25 vuotta opettaneet hyödynsivät enemmän digilaitteita kuin 0–5 vuotta opettaneet. (Halinen, Schöning & Nazeri 2024, 71 ja 79–80.) Kuitenkin aikaisempi tutkimus osoittaa päinvastaista (ks. Tanhua-Piironen, Viteli, Syvänen, Vuorio, Hintikka & Sairanen 2016, 30). Lisäksi opetettavalla aineella oli merkitystä. Äidinkieltä ja reaaliaineita opettavat käyttivät eniten digilaitteita peruskäytössä, kun taas matematiikassa niitä käytettiin vähiten. Tämä voi kuitenkin selittyä sillä, että matematiikan opettajat ovat useimmin edistyneitä käyttäjiä eli käyttö on peruskäytön sijaan enemmän edistynyttä. (Halinen, Schöning & Nazeri 2024, 79–80.) Tässä tutkimuksessa ei tarkasteltu varsinaisesti iän yhteyttä digilaitteiden käyttöön, mutta opetusvuosia voidaan yleisesti nähdä olevan enemmän vanhemmilla opettajilla. Tämän

tiedon valossa voisi siis todeta, ettei ainakaan pelkkä ikä vaikuta tänä päivänä opettajien digitaitoihin ja digilaitteisiin suhtautumiseen.

Digitaalisen kuilun tutkimus on muuttunut ajan kuluessa. Niin sanottu ensimmäinen ulottuvuus tutki ihmisten pääsyä internetiin eli oliko heillä mahdollisuus käyttää tähän tarvittavia laitteita ja pystyikö heidät tavoittamaan internetin välityksellä. Toinen ulottuvuus tutki sitä, miten ihmiset käyttävät internetiä ja sosiaalista mediaa sekä sitä, miten he niitä osasivat käyttää eli digilaitteiden käytön hallintaa. Tutkimukset koskivat myös käyttöön kohdistuvia resursseja eli yksilön varallisuutta. Kolmannessa ja viimeisessä ulottuvuudessa tutkimukset kohdistuvat internetin, sosiaalisen median ja yleisemmin digitalisoitumisen vaikutuksiin ja eroihin. (Scheerder, Van Deursen ja Van Dijk 2017, 1607–1614.)

Siinä missä digitaalisen kuilun tutkimuskohteet muuttuvat, muuttuu myös muu yhteiskunta. Digilaitteet ovat suuressa merkityksessä usean nykyajan ihmisen arkipäivää. 2000-luvun lasten vanhemmat eivät välttämättä olleet kovin osaavia tai kiinnostuneita digilaitteista, mutta nykyään nuo 2000-luvun lapset saattavat olla itse lasten vanhempia, jolloin suhtautuminen ja osaaminen voivat olla hieman erilaisia. Ihmisten kehittymisen lisäksi kehittyneempiä ovat myös digilaitteet. Yhtenä merkittävimpänä digilaitteena on nykyään älypuhelin, mutta myös muut älylaitteet.

Keskeistä nykyajan digitalisaatiossa ovat erityisesti tekoäly ja algoritmit. Tekoälyn mielletään helposti tarkoittavan nykyajan tekoälyohjelmia kuten ChatGPT:tä, jolta pystyy kysymään käytännössä mitä vain. Tekoälyyn ja koneoppimiseen erikoistunut Petri Myllymäki (2021, 10 ja 13–15) kuitenkin määrittelee, että ”tekoäly ei ole yksittäinen ilmiö tai menetelmä, vaan suuri joukko erilaisia tutkimusongelmia ja niiden ratkaisemiseen kehitettäviä teknologioita”. Hän myös painottaa, ettei tekoäly ole uusi keksintö, ja tekoälyn tieteenalana voidaan katsoa syntyneen jo vuonna 1956. Tekoälyn ymmärtäminen on kuitenkin muuttunut digitalisaation kehittymisen myötä. Esimerkiksi taskulaskinta on voinut pitää aikanaan tekoälynä, sillä sen laskentakapasiteetti on paljon suurempi kuin ihmisellä. Digitalisaation kehityksestä huolimatta tekoälyä on edelleen tänä päivänäkin vain heikkoa tekoälyä eli se pystyy ratkaisemaan vain yhden asian kerrallaan. Tämän vastakohtana pidetään yleistä tai vahvaa tekoälyä, jotka tarkoittavat

ihmisälyyn verrattavaa tietoista ja monipuolisia ongelmia ratkovaa tekoälyä. (Myllymäki 2021, 15; Helsingin yliopisto 2025, Elements of AI)

Myllymäen (2021, 20) mukaan tekoälyjärjestelmät eivät ole niin älykkäitä kuin yleensä luullaan. Tekoälyt eivät opi itsenäisesti mitään, vaan kyse on koneoppimisesta. Tämä taas perustuu algoritmeihin, joita asiantuntijat käyttävät saadakseen tekoälyn oppimaan halutulla tavalla. Tekoäly- ja kognitiotutkimukseen erikoistunut Anna-Mari Rusanen (2021, 34) määrittelee algoritmit säännöiksi tai toimintasarjoiksi, joiden avulla voi suorittaa erilaisia tehtäviä. Algoritmeja käytetään tekoälyä vaativissa järjestelmissä, ja ne vaikuttavat merkittävästi useisiin ihmisten toimintoihin, jossa hyödynnetään digilaitteita ja tekoälyä. Rusanen on antanut esimerkin ylioppilaskaan valmistumisesta: ensin algoritmit määrittelevät ylioppilaskokeen arvosanat; korkeakouluun haettaessa toinen algoritmi määrittelee opiskelijavalinnat; kolmas algoritmi laskee myönnettävän opintotuen määrän; neljättä käytetään päätöksen automaattisen viestin lähettämiseen; viidettä käytetään sähköiseen järjestelmään kirjautumiseen; kuudetta käytetään, kun avaat verkkokaupan verkkosivut; seitsemäs algoritmi tarjoaa sinulle kukkakimppua juhliä varten aiempaan ostohistoriaasi perustuen; kahdeksatta algoritmia käytetään, kun halutaan vaihtaa kukkien väriä; yhdeksännen avulla maksat kukat verkkokaupassa, joka kasvojen tunnistuksen avulla etsii laskutustietosi; kymmenennen algoritmin avulla ostosten hinta veloitetaan tililtäsi. (Rusanen 2021, 33–34.)

Selvää on, että digitalisaation kehitys vaikuttaa merkittävästi niin lasten kuin aikuisten elämiin. Selvää myös on, että tekoälyä ja algoritmeja käytetään älypuhelimissa hyvin paljon. Älypuhelimia taas käytetään arkipäiväisiin asioihin hyvin paljon. Niillä voi esimerkiksi tilata tuotteita niin lähikaupasta kuin toiselta puolelta maailmaa. Sillä saa yhteyden niin kavereihin kuin ventovieraisiin sekä erilaisiin globaaleihin ryhmiin. Sillä voi kuunnella musiikkia, pelata pelejä tai ottaa ja julkaista kuvia ja videoita. Älypuhelimien voidaankin nähdä merkittävästi muuttaneen elämäämme ja seuraavassa luvussa käsittelen älypuhelimien vaikutusta lasten elämiin.

3 LAPSET JA ÄLYPUHELIMET

Digitalisaation kehityksen myötä puhelimien merkitys osana ihmisten elämää on tullut jatkuvasti yhä merkittävämmäksi. Puhelimen tärkeys näkyy myös osana lasten elämää. Vielä 20 vuotta sitten lapselle ostettiin puhelin, jotta hän saisi yhteyden vanhempiinsa ja kavereihinsa soittamalla tai tekstiviestiyhteydellä. Nykyään älypuhelimilla tehdään myös paljon muuta. Erityisesti lapsilla älypuhelimet ovat korvanneet ainakin jossain määrin niin television, tietokoneet, pelikonsolit kuin CD-levyt ja mp3-soittimet. Yhtenä merkittävimpana erona älypuhelimiin on näiden rajallisuus. Televisiosta on voinut katsoa ennen vain tv-ohjelmia tai ostettuja VHS-kasetteja ja DVD-levyjä; pelikonsoleihin ja tietokoneelle on tarvinnut ostaa erikseen pelattavat pelit tai pelejä on muuten ollut rajallisesti; mp3-soittimella oli rajallisesti tilaa musiikille ja kännyköiden sisällöt olivat hyvin rajallisia ilman internet-yhteyttä. Jos lapset halusivat pelata videopelejä, he ”joutuivat” pelaamaan samoja pelejä aina uudelleen. Mitä tahansa musiikkia ei voinut kuunnella heti, sillä CD-levyissä oli vain muutama kappale, eikä mp3-soittimeenkaan saanut ladattua rajattomasti musiikkia. Älypuhelimien aikakaudella saatavan sisällön voidaan nähdä olevan ainakin aikaisempaan teknologiaan verrattuna käytännössä rajatonta.

Tässä rajattomuudessa voidaan nähdä niin hyötyjä kuin haittoja. Saatavilla on monia oppimista tukevia sovelluksia, mutta samalla myös runsaasti lapsille sopimatonta sisältöä. Rajattomasta sisällöstä on löydettävissä keskittymiskykyyn auttavia sovelluksia, mutta samalla jatkuvan uuden sisällön selaaminen saattaa heikentää keskittymiskykyä ja kärsivällisyyttä. Videopuheluilla voi olla kasvokkain yhteydessä muihin ihmisiin, mikä usein on erityisesti lapsille parempi kuin pelkkä puheen kuuleminen. Kuitenkin nämä saattavat vähentää fyysisiä ihmisten kohtaamisia. Älypuhelimissa on paljon hyvää, mutta paljon myös negatiivisia vaikutuksia. Joissain tapauksissa hyödyt liittyvätkin vain negatiivisten vaikutusten korjaamiseen. Esimerkiksi keskittymiskyvyn tai sosiaalisuuden parantaminen älypuhelimien avulla saattaa olla hieman keinotekoisia, sillä näiden huonontuminen on saattanut johtua juuri älypuhelimista. Seuraavissa alaluvuissa käsittelen tarkemmin sitä, miten älypuhelimet ovat muuttaneet lasten elämää eri elämän osa-alueilla. Käsittelen älypuheliimiin liittyviä hyötyjä ja haittoja sekä yleisesti lasten älypuhelimien käyttöön liittyviä yhteiskunnallisia ilmiöitä.

3.1 Älypuhelimet koulumaailmassa

Digilaitteita hyödynnetään nykypäivänä kouluopetuksessa huomattavasti enemmän kuin ennen. Vastaavasti puhelimet ovat tulleet osaksi opetusta sekä muutoin koulussa vietettyä aikaa. Älypuhelimet saattavat olla opetuksessa hyvin käteviäkin. On nimittäin huomattavasti nopeampaa etsiä puhelimella tietoa, kuin odottaa oppilaiden kirjautumista tietokoneelle. Puhelimet ovat yleensä lapsille nopeammin saatavilla ja helpompia käyttää. Kuitenkaan täysin ongelmattomia älypuhelimet eivät ole osana opetusta tai muutoinkaan koulupäivän aikana.

Tästä ongelmallisuudesta kertoo jotain nyt käynnissä oleva lakiehdotus puhelimien käytön kieltämisestä opetuksessa. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan koulut voivat kieltää puhelimien käytön oppituntien aikana järjestyssäännöissään. Järjestyssäännöt ovat koulu- ja kuntakohtaisia, eikä niiden sisällöstä ole säädetty perusopetuslaissa (HE 212/2024 vp, 6) Sivistysvaliokunnan mukaan järjestyssäännöissä tulisi määrätä, että puhelimet tulee pitää suljettuna, jos niitä ei käytetä opetustarkoituksessa. (SiVM 10/2013 vp, 5.) Laintasoisen säännöksen puuttuessa tämä ei kuitenkaan ole pakottavaa. Kysymys onkin, mitä voidaan tehdä, jos sääntöä ei noudateta? Voimassa olevan perusopetuslain 36.1 d §:n mukaan rehtorilla tai koulun opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta kielletty esine tai aine tai sellainen esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista. Tämä säännös on siis antanut luvan ottaa oppilaalta pois puhelimen tai muun häiritsevän esineen vain, jos se häiritsee opetusta. Toisin sanoen ennaltaehkäisevään toimintaan ei lainpuitteissa ole voinut ryhtyä.

Edellä mainitussa lakiehdotuksessa lakiin on ehdotettu lisättäväksi uusi 4 momentti 29 §:ään. Tämän lisäyksen mukaan oppilas ei saa käyttää puhelinta tai muuta mobiililaitetta oppitunnin aikana lukuun ottamatta niiden käyttöä opettajan luvalla oppimistarkoitukseen taikka rehtorin tai opettajan luvalla henkilökohtaiseen terveydenhoitoon. Lisäksi uuteen 5 momentin lisätään, että järjestyssäännöillä tai järjestysmääräyksillä tulee määrätä puhelimien ja muiden mobiililaitteiden säilytyksestä 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä työpäivän aikana muulloin kuin oppitunneilla. Muu työpäivä tarkoittaa esimerkiksi välitunteja, ruokailua ja siirtymisiä paikasta toiseen. (HE 212/2024 vp, 20 ja 67–68).

Puhelimien haltuunotossa ongelmana on ollut toimen ristiriitaisuus suhteessa perusoikeuksiin. Jo nyt järjestyssäännöissä on voitu puuttua puhelimen häiritsevään käyttöön myös välitunneilla. Järjestyssäännöt eivät kuitenkaan saa olla ristiriidassa lainsäädännön kanssa. Puhelimia ei olekaan voinut kokonaan kieltää välituntien ajaksi, sillä se voisi olla ristiriidassa perusoikeuksien kanssa. Punnittavaksi tulevat omaisuudensuoja, sananvapaus sekä puhelun tai muun luottamuksellisen viestin suoja. Jos puhelimet kerätään pois, koulun on muun muassa varmistettava, että oppilas saa yhteyden huoltajaansa opettajan kautta tarvittaessa. (HE 212/2024 vp, 6.) Välitentien osalta muutosta ei kuitenkaan ole luvassa uuden lakiehdotuksen myötä, vaan muutos kohdistuu pääasiassa opetustilanteisiin.

Lakiehdotusta on punnittu erityisesti omaisuudensuojan kannalta opetustilanteissa. Siinä on todettu, ettei oppilaan omaisuuden suojaan puuttumisen voida katsoa olevan kohtuuton, koska uudessa laissa puhelimen ja mobiililaitteiden käyttökielto olisi laintasoinen. Perustuslain mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista. Kohtuuttomuutta vähentää myös se, että laitteiden säilyttämisestä säädettäisiin erikseen järjestyssäännöissä, joissa olisi mahdollista ottaa huomioon paikallisia tarpeita kuten terveyssyitä. Lisäksi opetuksen järjestäjää koskisi yleiset vahingonkorvaussäännökset eli he olisivat vahingonkorvausvastuussa säilytykseensä ottamistaan tavaroista. Lakiehdotuksen oikeasuhtaisuutta perustellaan myös sillä, että laitteiden käytön rajoittamisella sekä haltuunotolla pyritään turvaamaan yhdenvertaisen opetuksen toteutuminen sekä rauhallinen oppimisympäristö. Huomioon on otettu puhelimen käytön negatiiviset vaikutukset keskittymiseen ja oppimiseen opetustilanteissa. Tällainen häiriökäyttö lisää haltuunotto-oikeuden välttämättömyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta. (HE 212/2024 vp, 20 ja 54.)

Lausuntopalautteissa moni piti lakiesitystä hyvänä ja käytänteitä yhdenmukaistavana ja selkeyttävänä. Jotkut toivat kuitenkin esiin puhelimen ongelmallisuuden muun koulupäivän aikana, ja toivoivat laitteiden kieltämismahdollisuutta myös muutoin kuin opetustilanteissa. Lisäksi osa toivoi laitteiden etukäteisen haltuunoton sääntelyn täsmentämistä. Moni myös katsoi, että nykyinen lainsäädäntö on riittävä, ja osa toi ilmi puhelimen tarpeellisuuden apuvälineenä. (HE 212/2024 vp, 35.)

Lainsäädännön täsmällisen sisällön sijaan tässä tutkielmassa oleellisempaa on kuitenkin ymmärtää, miksi tällaista uudistusta ollaan tekemässä. Hallituksen esityksessä (HE 212/2024 vp, 19) asiaa perustellaan sillä, että uudistus vahvistaisi ja parantaisi oppilaiden keskittymistä opetukseen ja koulun muuhun toimintaan, sekä vahvistaisi oppilaan oikeutta turvalliseen opiskeluympäristöön. Lisäksi esityksessä tuodaan ilmi, että tarkoituksena ei ole rajoittaa tieto- ja viestintäteknologista opetusta. Hallituksen esityksessä viitataan OECD maiden Pisa-tutkimuksen tuloksiin, joiden mukaan 41 % suomalaisoppilasta koki digilaitteiden käytön häiritsevän heidän keskittymistään kaikilla tai useimmilla matematiikan tunneilla. Keskimäärin vastausmäärä oli 31 % OECD maissa eli huomattavasti vähemmän. (HE 212/2024 vp, 24; Hiltunen, Ahonen, Hienonen, Kauppinen, Kotila, Lehtola, Leino, Lintuvuori, Nissinen, Puhakka, Sirén, Vainikainen & Vettenranta 2023, 96 ja 98.)

Pisa-tutkimuksissa on havaittu myös lasten heikentynyt oppimiskyky, ja tulokset ovat suomalaisoppilaiden osalta jatkuvasti huonontuneet. (OKM 2023 & OKM 2022). Yhtenä syynä tähän saattaa olla älypuhelimien käyttö oppitunneilla, minkä on havaittu heikentävän sekä oppimista että keskittymistä. Monisuorittaminen eli usean asian yhtäaikainen tekeminen haittaa oppimista. Oppiminen vaikeutuu esimerkiksi silloin, kun lapsi kirjoittaa puhelimella viestiä kesken oppitunnin. (Martikainen & Saarikivi 2021, 162–163.) Lakiuudistuksella pyritään parantamaan lasten oppimiskykyä puuttamalla tähän ongelmaan. Ongelmallista tässä kuitenkin on se, ettei lasten oppimistuloksiin ja keskittymiskykyyn vaikuta vain se, että he käyttävät puhelinta opetustilanteissa.

Jo alle kaksivuotiailla lapsilla älylaitteiden käytön on havaittu nostavan riskiä puheen kehityksen viivästymiselle. Kouluikäisiä koskevassa tutkimuksessa puolestaan havaittiin, että älylaitteiden päivittäinen käyttö muuhun kuin oppimiseen heikensi oppimistuloksia. Kielteisiä vaikutuksia havaittiin, jos älylaitteita käytti arkisin yli tunnin tai viikonloppuisin yli neljä tuntia. (Martikainen & Saarikivi 2021, 162–163.) Tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin lasten yöllisen älypuhelimien käytön vaikutusta oppimiseen, havaittiin, että yöaikaisella puhelimen käytöllä oli lähinnä negatiivisia vaikutuksia. Yöllisen käytön vuoksi lapset eivät saaneet levätyä tarpeeksi teknologiasta, ja tämä vaikutti negatiivisesti heidän keskittymiskykyynsä ja oppimiseensa. Tutkimuksessa havaittiin kuitenkin positiivinen yhteys yöllisen käytön ja koulumenestyksen välillä, mutta tätä tulosta ei voinut yleistää kaikkiin lapsiin. Syyt

saattoivat liittyä enemmän yksilöllisiin ominaisuuksiin. (Stevis, Schmuck, Thomas, Karsay & Matthes 2024, 238.)

Perkinson-Gloor, Lemola sekä Grob (2013, 313–317) tutkivat yläkouluikäisten lasten unen määrän merkitystä. He havaitsivat, että lapsilla, joiden unen saanti oli alle 8 tuntia yössä, oli enemmän väsymystä päiväaikaan, vähemmän positiivinen asenne elämään, vähemmän käyttäytymisen pysyvyyttä sekä huonommat kouluarvosanat verrattuna niihin, jotka nukkuivat pidempään. Päiväaikaisen väsymyksen on myös havaittu heikentävän motivaatiota ja tyytyväisyyttä koulunkäyntiä kohtaan (Saleh, Shaheen, Nassar & Arabiat 2019, 624–628). Alle kouluikäisille tehdyssä tutkimuksessa puolestaan havaittiin, että erityisesti älypuhelimien ja tablettien käyttö lisäsi lapsilla myöhäisempää heräämistä sekä unen laadun heikkenemistä. Tämän ikäisillä lapsilla jo 15 minuutin käyttö vaikutti nukkumiseen negatiivisesti. (Hiltunen, Leppänen Ray, Määttä, Vepsäläinen, Koivusilta, Sajaniemi, Erkkola & Roos 2021, 79–80.)

Kortesoja ja Merikanto (2024, 195–214) tutkivat yläkouluikäisten vuorokausirytmien ja digilaitteiden käytön vaikutusta päiväaikaan väsymykseen sekä muutoin unen määrään ja laatuun. Tutkimuksessa havaittiin, että ehdottomasti iltavirkuiksi itsensä määrittelevät kokivat eniten aamu- ja päiväaikaista väsymystä sekä huonolaatuista unta, kun taas päivävirkut kokivat näitä vähiten. Tutkimuksessa myös havaittiin, ettei sillä kuinka paljon digilaitteita käytetään oppituntien aikana, ollut vaikutusta väsymykseen tai uneen. Sen sijaan vapaa-ajan digilaitteiden käytössä havaittiin eroja. Iltavirkut käyttivät digilaitteita vapaa-ajalla videoiden, sarjojen ja elokuvien katseluun, käyttivät sosiaalista mediaa ja viestittelivät sovelluksissa kavereilleen. Suhteessa iltavirkuihin aamuvirkuilla käytössä korostui digilaitteiden käyttö tiedon etsimiseen sekä sosiaaliseen mediaan sisällön tuottamiseen kuten blogin pitämiseen. Tutkimuksessa havaittiin myös, että suurin osa oppilaista käytti sosiaalista mediaa 1–2 tuntia päivässä. Ehdottomasti iltavirkuiksi itsensä määrittelevistä yli kymmenen prosenttia kuitenkin käytti sosiaalista mediaa yli 6 tuntia päivässä.

Aiemmissä tutkimuksissa on siis havaittu, että vapaa-ajalla niin päivä- kuin yöaikaisella puhelimen ja sosiaalisen median käytöllä sekä unen määrällä ja laadulla on yhteyttä koulumenestykseen ja oppimiskykyihin. Selvästi myös vuorokausirytmillä on yhteyttä puhelimen ja sosiaalisen median liialliseen käyttöön. Sitä mistä tämä johtuu, on kuitenkin

vaikeampi arvioida. Onko unirytmisi siirtynyt, koska puhelinta käytetään liian myöhään yöhön tai liikaa päivällä, niin ettei uni tule illalla kovin aikaisin vai käytetäänkö puhelinta, koska unirytmisi on luontaisesti niin myöhä, ettei lapsi saa ”oikeaan” aikaan unta, ja päivällä lapsi on taas niin väsynyt, ettei jaksakaan tehdä muuta kuin tuijottaa puhelinta. Joka tapauksessa lasten liialliseen älypuhelimien käyttöön olisi hyvä kiinnittää huomiota myös muualla kuin kouluissa.

Lääketieteellisessä tutkimuksessa on havaittu yhteys älypuhelimien käytön ja aivojen dopamiini tuotannon välillä. Sosiaalisen median suuri käyttö sekoittaa aivojen dopamiinijärjestelmää (Westbrook, Ghosh, van den Bosch, Määttä, Hofmans & Cools 2021, 3.) Aivoterveysasiantuntija, neuropsykologi ja kasvatustieteen professori Nina Sajaniemi on selittänyt asiaa Heidi Pelanderin (2024) artikkelissa. Hänen mukaansa älypuhelin sisältää paljon dopamiinia tuottavia ominaisuuksia, kuten lyhyitä videoita, pelejä ja ilmoituksia. Kun erityisesti lapsi, jonka aivot vielä kehittyvät ja kasvavat, käyttää älypuhelinia paljon, hän tottuu nopeisiin niin sanottuihin dopamiiniryöppyihin. Hänen aivonsa saavat siis mielihyvää todella nopeasti. Koulunkäynti kuitenkin vaatii pitkäjänteistä keskittymistä ja ahkeraa työtä dopamiinipalkinnon saamiseksi. Jos lapsi on totunut nopeisiin dopamiinipalkintoihin, voi koulunkäyntiin keskittyminen olla haastavaa. Lisäksi aivot kuormittuvat älypuhelimien liiallisesta käytöstä. Kuormitus osuu etuotsalohkoon, joka säätelee muun muassa toiminnanohjausta, oppimista ja muistia eli koulutyössä vaadittavia taitoja. Liiallisen älypuhelimien käytön seurauksena aivoihin ei siis välttämättä jää tilaa oppimiselle. Sajaniemi kannattaa puhelinten täyskieltoa kouluissa, jotta lasten aivot saisivat kunnolla levätä ja keskittyä oppimiseen.

Kuitenkin puhelinten kieltäminen oppitunneilta voi olla ongelmallista. Kiellossa ei nimittäin oteta kovin hyvin huomioon älypuhelimien liittyviä positiivisia vaikutuksia. Esimerkiksi tutkimuksissa on havaittu, että yli neljävuotiaat lapset hyötyivät kielenoppimiseen ja matemaattisten taitojen harjoitteluun tarkoitetuista peleistä ja sovelluksista. (Martikainen & Saarikivi 2021, 162–163). Toisaalta erilaisissa tutkimuksissa on noussut esiin, ettei lasten ja nuorten tietotekniset taidot ole oppimisessa ja ongelmanratkaisussa kovinkaan hyvät. Käyttö ja osaaminen painottuukin lähinnä niin sanottuun viihdekäyttöön. (Tasala 2016, 64.) Esimerkiksi Yhdysvalloissa tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, että 11–12-vuotiaat lapset käyttivät älypuhelimia eniten suoratoistopalveluiden katsomiseen ja seuraavaksi viestintään, pelaamiseen ja

sosiaaliseen mediaan. Osa lapsista myös luotti sosiaalisessa mediassa lukemiinsa uutisiin. (Wade, Ortigara, Sullivan, Tomko, Breslin, Baker, Fuemmeler, Howlett, Lisdahl, Marshall, Mason, Neale, Squeglia, Wolff-Hughes, Tapert & Bagot 2021, 7.)

Tärkeää on kuitenkin huomata, että tutkimuksissa painotetaan luotettavien ja yleistettävien tulosten saamisen haastavuutta (Martikainen & Saarikivi 2021, 150; Wilmer, Sherman & Chein 2017, 12–13). Esimerkiksi vertailun tekeminen vähän ja paljon älylaitteita käyttävien lasten välillä vaatisi, että tietyn lapsiryhmän tulisi kasvattaa älylaitteiden käyttöä huomattavasti. Tämä puolestaan voisi olla eettisesti kyseenalaista, jos oletuksena on esimerkiksi, että älylaitteiden huomattava käyttö heikentää oppimistuloksia ja keskittymiskykyä sekä lisää mielenterveysongelmia. (Martikainen & Saarikivi 2021, 150.)

Käsiteltäessä lasten oppimista älylaitteiden aikakaudella on mielestäni tärkeää koulun vastuun lisäksi käsitellä lasten huoltajien vastuuta. Vaikka he eivät voi vaikuttaa kovin paljoa lapsen toimintaan koulussa, heillä on suuri vastuu lapsesta lapsen vapaa-ajalla. Seuraavat tutkimukset osoittavat, että myös vapaa-aika vaikuttaa lapsen kehitykseen ja oppimiseen. Eräässä kiinalaistutkimuksessa havaittiin, että vanhempien negatiivinen kasvatustyyli ja teknologian tuomat keskeytykset vuorovaikutukseen olivat yhteydessä peruskouluikäisen lapsen ongelmalliseen älypuhelimien käyttöön. Tutkimuksessa tarkasteltiin erityisesti vanhempien digilaitteiden käytöstä johtuvia keskeytyksiä vuorovaikutukseen lapsen kanssa. Vanhemman digilaitteiden käytöstä johtuvien keskeytysten nähtiin vaikuttavan negatiivisesti lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen, mutta myös lisäävän päivittäiseen kasvatukseen negatiivisia kasvatustapoja. Negatiivisen kasvatustyylin nähtiin taas olevan suoraan tai epäsuorasti yhteydessä lapsen ongelmalliseen älypuhelimien käyttöön. Erityisesti tytöt vaikuttivat kokevan enemmän negatiivista vanhemmuutta digilaitteiden keskeyttämissä vanhempi-lapsi vuorovaikutustilanteissa. Pojilla teknologian keskeyttämät tilanteet näyttivät johtavan enemmän älypuhelimien ongelmakäyttöön. (Shao, Zhu, Lei, Jiang, Wang & Zhang 2024, 2067–2068 ja 2071–2077.)

Toisessa tutkimuksessa puolestaan tuli ilmi, että vaikka vanhemmat ovat tietoisia älypuhelimien liikkakäytön haitoista, kaikki eivät osaa hallita lastensa älypuhelimien käyttöä. Tutkimukseen osallistui 120 vanhempaa ja jopa 106 eli 88,3 % koki, ettei

pystynyt hallitsemaan lapsensa älypuhelimien käyttöä, sillä lapset kokivat käytön rajoittamisen oikeuksiensa riistämisenä. Silti lähes kaikki sekä äidit että isät olivat tietoisia riippuvuuden mahdollisuudesta sekä erinäisistä terveydellisistä sivuvaikutuksista. Tutkimuksessa myös havaittiin, että hyvät sosiaaliset siteet perheen sisällä sekä terve perheympäristö vähentävät älylaitteiden käyttöä. Esimerkiksi siis se, että vanhempi kannustaa lastaan seurustelemaan muiden ihmisten kanssa sekä leikkimään. Tutkimuksessa myös tuotiin esille se, että vanhempien ei pitäisi vain valvoa ja rajoittaa älylaitteiden käyttöä, vaan myös tarjota lapsella vaihtoehtoja tekemistä. (Buabbas, Hasan & Shehab 2021, 1–9.)

Lyhyenä yhteenvedona koulumaailmaan ja oppimiseen liittyen voisi sanoa, että älypuheliiniin liittyy paljon ongelmia, mutta niitä voisi myös hyödyntää lasten oppimisen hyväksi. Yhtenä ongelmana on aikuisten ymmärtämättömyys lasten puhelimien käytöstä. Aikuiset saattavat mieltää puhelimet viestintävälineiksi ja internetin tiedonetsimiseen hyödynnettäväksi järjestelmäksi, jolloin niiden rajoittamista ei haluta tai osata. He saattavat ajatella, että lapsella tulee olla oikeus pitää yhteyttä kavereihinsa, mutta eivät välttämättä ajattele, mitä kaikkea muuta lapset puhelimilla tekevät. On kuitenkin hyvä ymmärtää, ettei ongelmia ilmene kaikilla lapsilla, vaan toiset ovat erinäisistä syistä, esimerkiksi perheympäristöstä, vuorokausirytmistä tai sukupuolesta johtuen, helpommin altistuvaisempia älypuhelimien ongelmakäytölle.

3.2 Älypuhelimet ja sosiaalisten taitojen kehittyminen

Älypuhelimien myötä lasten sosiaalinen elämä on muuttunut jonkin verran siitä, mitä se oli ennen puhelimia tai jopa ennen puhelimia, jossa ei ollut internetyhteyttä. Sosiaalisessa mediassa ja erilaisilla viestintäsovelluksilla saa yhteyden kavereihin, tai jopa täysin tuntemattomiin ihmisiin. Kaverin kanssa juttelu ei vaadi enää kaverin luokse menemistä ja kaverin vanhemmilta luvan kysymistä leikkimiseen tai muuhun yhteiseen tekemiseen. Se ei vaadi pelottavia soittoja lankapuhelimella kaverin vanhempien lankapuhelimeen, eikä sovelluksiin saa saldorajaa viestin rajallista lähettämistä varten. Älypuhelimilla voi puhua ja viestitellä hyvin rajattomasti melkein kenen tahansa kanssa. Tällaisessa sosiaalisessa elämässä on puolensa ja puolensa. Internetin välityksellä lapsi voi löytää samanhenkisiä kavereita ympäri Suomea tai jopa ympäri maailmaa. Vastaavasti

älypuhelimella vietetty aika saattaa vähentää kasvokkaista kommunikointia ja fyysisiä kanssakäymisiä.

Yksi hyvin tärkeä taito on ei-kielellinen viestintä, jota ei älypuhelimien välityksellä välity ollenkaan tai huonolaatuisesti esimerkiksi videopuhelun välityksellä. Kyky tunnistaa ilmeitä, eleitä tai äänenpainoja on hyvin olennaista toisen ihmisen ymmärtämisessä. Erityisesti lapsen olisi hyvä oppia ymmärtämään toisten ihmisten ajatuksia ja tunteita sekä kykyä asettua toisen ihmisen asemaan. Näistä voidaan käyttää yleisesti termiä empatia, joka on kognitiivisessa neurotieteessä jaettu kolmeen osa-alueeseen. Ensinnäkin empatia ymmärretään kyvyksi ymmärtää ja tehdä päätelmiä omista ja toisten ihmisten tunteista. Esimerkiksi pieni lapsi ei vielä ymmärrä, ettei leikkikaveri tiedä mihin hän on piilottanut lelun, jos leikkikaveri ei ollut paikalla piilotushetkellä. Tällainen toisen ihmisen ajatusten ymmärtämiskyky tulisi kuitenkin kehittyä lapsen vanhetessa. Toiseksi empatia ymmärretään kyvyksi eläytyä kehollisesti toisen henkilön asemaan ja kokea fyysisesti, miltä toisesta ihmisestä tuntuu. Esimerkiksi jo pieni lapsi ymmärtää hymyn tarkoittavan iloa ja itkun surua, sekä osaa itse alkaa hymyilemään tai nauramaan nähdessään toisen iloisen naaman. Kolmanneksi empatia ymmärretään kyvyksi auttaa ja lohduttaa toista eli kyvyksi tehdä empaattisia tekoja. Tällainen teko on esimerkiksi toisen lohduttaminen halaamalla huomattessaan toisen olevan surullinen. Tällaiset teot vaativat myös toisen ihmisen tunteiden ymmärtämistä. (Martikainen & Saarikivi 2021, 153–155.)

Ihmisellä on luonnollinen valmius empatiaan, joka voidaan havaita jo vastasyntyneillä lapsilla, sillä he ovat kiinnostuneempia ihmisistä kuin esineistä ja asioista. Empatia vaatii kuitenkin kehittyäkseen kasvokkaista vuorovaikutusta. Vanhemman tai lapsen hoitajan tulisikin olla lapselle läsnä sekä tulkita ja sanallistaa lapsen tunteita ja tarpeita. Nämä auttaisivat lapsen psyykkisen ja fyysisen empatiakyvyn kehitystä. Jos kuitenkin vanhempi keskittyy lapsen sijaan älylaitteisiin, saattaa sillä olla lapsen kehitykselle negatiivisia vaikutuksia. (Martikainen & Saarikivi 2021, 157–159.) Niin kuin edellisessä alaluvussa tuli ilmi, vanhemman digilaitteiden käyttäminen kesken vuorovaikutustilanteen lapsen kanssa on yhteydessä negatiiviseen vanhemmuuteen ja lapsen ongelmalliseen älypuhelimien käyttöön. (Shao ym. 2024, 2067–2068 ja 2071–2077.) Lisäksi tutkimuksissa on havaittu, että hetkellistä keskeytymistä haitallisempaa oli vanhemman uppoutuminen älylaitteen käyttöön. Tällöin lapsen oli vaikeaa saada vanhempaansa yhteyttä, ja vanhemman oli haastavampaa huomioida lasta sekä reagoida lapsen

kommunikointiyrityksiin. Lapsilla tämä aiheutti turhautumista, joka näyttäytyi vetäytymisenä tai negatiivisilla tavoilla vanhemman huomion hakemisena. Lisäksi havaittiin, että vanhemman keskittyessä johonkin muuhun kuin älylaitteen käyttöön, esimerkiksi kirjan tai lehden lukemiseen, on lapsen helpompi saada häneen yhteys. (Braune-Krickau, Schneebeli, Pehlke-Milde, Gemperle, Koch & von Wyl 2021, 165–173; Martikainen & Saarikivi 2021, 158–159; Vanden Abeele, Abels & Hendrickson 2020, 363–370.)

Videopuheluita voisi pitää älypuhelimien hyvänä ominaisuutena, jossa tapahtuu videovälitteisesti kasvokkaista vuorovaikutusta. Tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että videopuheluissa puheenvuorot jakautuvat jopa pelkkää kuulonvaraistapuhelua epätasaisemmin, sillä keskittyminen itse puheeseen on videopuhelussa vähäisempää. Katsekontaktin on havaittu parantavan yhteenkuuluvuutta ja ongelmanratkaisukykyä, mutta videopuhelussa katsekontakti ei kovinkaan hyvin toteudu, sillä toista henkilöä katsomalla katsomme kameran sijaan näyttöä ja päinvastoin. Lisäksi tarkkaavaisuuden kohdistaminen yhteiseen asiaan tai esineeseen parantaa yhteisymmärrystä ja yhteistyötä, mikä ei sekään toteudu videopuhelussa. (Martikainen & Saarikivi 2021, 156–157.)

Toisaalta erityisesti alle kouluikäisiä lapsia käsittelevissä tutkimuksissa on havaittu, että lapsille on haastavaa puhua puhelimessa tavallista kuulonvaraista puhelua. He esimerkiksi jaksavat keskittyä paremmin, kun myös näkevät henkilön, jolle he puhuvat. Lapset, jotka kasvokkain osasivat vastata kyllä ja ei -kysymyksiin, saattoivat puhelussa jättää näihin vastaamatta. (Ballagas, Kaye, Ames, Go & Raffle 2009, 321–324.) Lisäksi tutkimuksessa on havaittu, että lapset tuntevat turvallisuuden tunnetta vieraassa ympäristössä silloin, kun puhuvat samalla videopuhelua vanhempansa kanssa. Lapset pystyivät olemaan merkittävästi kauemmin erossa vanhemmastaan, kun hän oli tähän yhteydessä videopuhelulla verrattuna siihen, kun videoyhteyttä ei ollut. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että lapset uskalsivat leikkiä enemmän. Tutkimuksessa kuitenkin havaittiin, ettei videoyhteys korvannut vanhemman fyysistä läsnäoloa. Lapset muun muassa leikkivät huomattavasti vähemmän kuin silloin, kun vanhempi ei ollut fyysisesti läsnä huoneessa. Lapset keskeyttivät välillä leikkimisen katsoakseen vanhempansa näytöltä. Kun vanhempi oli fyysisesti läsnä, lapsi leikki ja oli samanaikaisesti vuorovaikutuksessa vanhemman kanssa. (Tarasuik, Galligan & Kaufman 2011, 1–7.)

Älypuhelimella ja internetissä tapahtuva viestintä on kuitenkin useimmiten vain kirjallista viestintää, jossa on vielä videopuheluita vähemmän ei-kielellistä kommunikointia. Tämän on epäilty olevan yksi selittävä tekijä internetissä tapahtuvalle kiusaamiselle ja mustamaalaamiselle. Kun keskustelukumppanin välittömiä reaktioita omiin viesteihin ei näy, voi olla helpompaa sanoa toiselle tai toisesta negatiivisia asioita. (Martikainen & Saarikivi 2021, 155.) Internetissä ja älypuhelimien välityksellä tapahtuukin paljon kiusaamista, jolle erityisesti lapset ovat alttiita (Yadav & Chakraborty 2022, 580–581).

2000- ja 2010-luvuilla tehdyissä tutkimuksissa havaittiin, että internetissä tapahtuvaa kiusaamista on vähemmän kuin niin sanottua perinteistä koulukiusaamista. (Schneider, O'Donnell & Smith 2015, 614–617; Smith, Mahdavi, Carvalho, Fisher, Russell & Tippett 2008, 378) Kuitenkin vuosina 2006–2012 tehdyssä pitkittäistutkimuksessa havaittiin, että perinteinen koulukiusaaminen väheni tutkimuksen aikana, kun taas internetin välityksellä tapahtuva kiusaaminen lisääntyi (Schneider ym. 2015, 615–617).

Erinäisissä tutkimuksissa on havaittu, että internetin välityksellä tapahtuvan kiusaamisen uhrit ovat usein samoja, jotka joutuvat myös koulukiusaamisen uhreiksi. (Raskauskas & Stoltz 2007, 571; Schneider 2015, 615–617) Lisäksi edellä mainitussa pitkittäistutkimuksessa tuli ilmi, että molempia kiusaamismuotoja kokeneiden määrä kasvoi tutkimuksen aikana (Schneider ym. 2015, 615–617). 2000-luvulla tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, että perinteisen kiusaamisen uhrit saattavat toimia kiusaajina internetin välityksellä (Smith ym. 2008, 380 ja 383). Voisi siis ajatella, että internetin välityksellä tapahtuva kiusaaminen on ainakin joltain osin eräänlainen koulukiusaamisen jatkumo tai yksi koulukiusaamisen muoto. Tämä on hyvin ymmärrettävää siinä suhteessa, ettei internetiä ja älypuhelimia voida ainakaan enää tänä päivänä pitää erillisenä asiana muusta maailmasta ja fyysisestä sosiaalisesta elämästä.

Internetissä ja älypuhelimien välityksellä lapset kommunikoivat erilaisten viestisovellusten ja sosiaalisen median välityksellä. Lisäksi lapsille viihteellisesti sekä sosiaalisesti tärkeää ovat erilaiset pelit. Erinäisissä tutkimuksissa on havaittu sosiaalisen median ja videopelien myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia lapsiin. Esimerkiksi väkivaltaisten pelien on havaittu lisäävän erityisesti tiettyihin riskiryhmiin kuuluvilla lapsilla aggressiivisuutta. Kuitenkin yhteystyötä vaativat pelit voivat lisätä lasten myötätuntoisuutta ja halua auttaa muita. Sosiaalista mediaa koskevassa tutkimuksessa

puolestaan havaittiin 10–14-vuotiaiden lasten empatiataitojen vahvistumista sekä tunteiden ymmärtämisessä että fyysisessä kokemisessa. Syyksi on arvioitu mahdollisuutta keskustella tunteista ja jakaa kokemuksia sosiaalisessa mediassa. Sosiaalisen median on myös havaittu tukevan sen ulkopuolisia sosiaalisia suhteita ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Toisaalta sillä on havaittu olevan negatiivisia vaikutuksia eristäytymiseen perheestä ja ystävistä. (Martikainen & Saarikivi 2021, 160–161.)

Tiivistetysti voisi sanoa, että älypuhelimista voi olla hyötyä lapsen sosiaalisuudelle ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle, mutta vastaavasti haitallisena tai liiallisena käyttönä siitä voi olla haittaa muun muassa empatiakyvyn kehitykselle ja fyysiselle sosiaaliselle kanssakäymiselle. Kiusaamisen osalta on vaikea sanoa, onko kiusaaminen oikeastaan lisääntynyt vai onko se vain muuttanut muotoaan. Kiusaaminen internetin välityksellä koetaan perinteistä koulukiusaamista helpommaksi tavaksi, joka voi kasvattaa riskiä kiusaamisen lisääntymiseen. Tärkeää kuitenkin olisi, että lapset ymmärtäisivät toisten ihmisten tuntemuksia, vaikeivat heitä suoraan näkisikään.

3.3 Älypuhelimet ja lasten hyvinvointi

Älypuhelimet ovat nykypäivänä jo melko merkittävä osa nykyihmisen elämää, jonka vuoksi niiden vaikutuksia ihmisiin ja etenkin lapsiin on tutkittu jonkin verran. Oppimisen ja sosiaalisten taitojen lisäksi tärkeää on ollut tutkia yleisesti lasten hyvinvointia ja älypuhelimien yhteyttä lasten terveyteen. Oleellista on tarkastella älypuhelimien yhteyttä sekä fyysiseen että psyykkiseen hyvinvointiin.

Yksi hyvinvointiin yhteydessä oleva tekijä on älypuhelimiin kohdistuva riippuvuus. Älypuhelimet aiheuttavat etenkin lapsilla ja nuorilla riippuvuutta, joka voi vaikuttaa hyvin merkittävästikin lapsen tai nuoren arkeen. Niin kuin oppimista käsittelevässä alaluvussa tuli ilmi, osa lapsista käyttää puhelinta kouluissa oppituntienkin aikana, jolloin oppiminen on huomattavasti vaikeampaa. Puhelin voi myös haitata pyörällä, mopolla tai autolla ajamista, jolloin lapsi tai nuori voi vaarantaa pahimmillaan muiden ihmisten hengen. (Kosola 2022.)

Eräissä tutkimuksissa tarkasteltiin lasten ja täysi-ikäisten nuorten älypuhelimien ongelmakäyttöä. Tutkimuksessa havaittiin, että noin joka neljäs lapsi tai nuori, joka käyttää älypuhelimia, kärsii älypuhelimien ongelmakäytöstä, joka näkyy riippuvuutena. Eniten ongelmakäyttöä esiintyi 17–19-vuotiailla. Tutkimuksessa tarkasteltiin erityisesti ongelmakäytön yhteyttä mielenterveysongelmiin. Älypuhelinriippuvuuden nähtiin olevan yhteydessä muihin riippuvuuksiin, kuten internet-riippuvuuteen ja pakko-ostamiseen. Lisäksi sen nähtiin olevan yhteydessä lisääntyneeseen alkoholin ja tupakan käyttöön. Älypuhelimien ongelmakäytön havaittiin olevan yhteydessä myös muihin mielenterveysongelmiin kuten masennukseen ja ahdistukseen. Lisäksi se oli yhteydessä korkeampaan koettuun stressiin sekä huonoon unenlaatuun. (Sohn, Rees, Wildridge, Kalk & Carter 2019, 1–7.)

Toisessa tutkimuksessa havaittiin, että vähäinen digilaitteiden käyttö paransi nuorten ihmisten psyykkistä hyvinvointia. Alle yhden tunnin käyttö päivässä näytti tutkimuksen mukaan olevan kaikista eniten hyvinvointia tukeva määrä. Vähäinen käyttö havaittiin hyvinvoinnin kannalta paremmaksi kuin se, ettei digilaitteita käyttänyt ollenkaan. Puolestaan yli viisi tuntia digilaitteita käyttävillä havaittiin selvästi enemmän erilaisia riskitekijöitä mielenterveysongelmiin kuin vähemmän käyttävillä nuorilla. On kuitenkin tärkeää ymmärtää, että mielenterveysongelmiin voivat vaikuttaa myös monet muut tekijät, jolloin tarkkaa syy-seuraus-suhdetta on vaikeaa todeta. (Martikainen & Saarikivi 2021, 152.)

Espanjassa tehdyssä alle 15-vuotiaisiin suunnatussa tutkimuksessa tarkasteltiin monipuolisesti älylaitteiden vaikutusta lasten psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Tutkimuksessa havaittiin älylaitteiden vaikuttavan lasten hyvinvointiin hyvin kokonaisvaltaisesti. Intensiivinen älylaitteiden käyttö suurensi riskiä mielenterveysongelmiin, vähensi unen määrää sekä suurensi mahdollisuutta kärsiä fyysisistä terveysongelmista kuten liikalihavuudesta. (Ortega-Mohedano & Pinto-Hernández 2021, 119 ja 123–126.)

Myös Kiinassa tehdyssä tutkimuksessa havaittiin yhteys älypuhelimien ongelmakäytön ja liikalihavuuden välillä lapsilla ja nuorilla. Lapsilla älypuhelimien ongelmakäytön arvioitiin vähentävän erityisesti fyysisistä aktiivisuutta ulkona. Älypuhelimien ongelmakäyttö ja liikalihavuus olivat yleisempiä tytöillä kuin pojilla. Tämän arviointiin

johtuvan siitä, että tytöt lukevat ja katselevat videoita, kun taas pojat pelaavat enemmän videopelejä. Lukemisen ja videoiden katselun arvioitiin vievän videopelejä enemmän aikaa. (Ma, Wang, Li & Jia 2021, 8–9.) Lisäksi tanskalaisessa tutkimuksessa tarkasteltiin 10–14-vuotiaiden lasten aktiivisuutta välitunneilla. Lapsilta kiellettiin älypuhelimien käyttö välituntisin, ja tämän havaittiin kasvattavan sekä tyttöjen että poikien fyysistä aktiivisuutta välitunneilla kaikissa ikäryhmissä. (Pawlowski, Nielsen, Knudsen & Schmidt 2022.)

Puolestaan Ruotsissa tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, ettei käytetyllä ruutuajalla ollut yhteyttä yleisesti vähempään liikuntaan 10–15-vuotiaiden lasten keskuudessa. Tutkimuksessa asiaa tarkasteltiin myös kahden eri sosioekonomisen ryhmän välillä, eikä yhteyttä löytynyt kummassakaan ryhmässä. Tutkimuksessa tarkasteltiin 10–12-vuotiaita tyttöjä ja poikia sekä 14–15-vuotiaita tyttöjä ja poikia. Havaittiin, että 14–15-vuotiaat tytöt viettävät eniten aikaa älypuhelimilla. Tästä huolimatta he olivat myös fyysisesti kaikista aktiivisimpia. Kuitenkin aikaisemmissa vastaavanlaisissa tutkimuksissa nuorempien lapsien ja poikien on havaittu olevan fyysisesti aktiivisempia. Tutkimuksessa tuotiinkin esille pieni otoskoko 14–15-vuotiaista tytöistä, sekä se, että 10–12-vuotiaat tytöt itse ilmoittivat olevansa fyysisesti aktiivisempia kuin 14–15-vuotiaat. Tutkimuksessa lapset ja heidän vanhempansa vastasivat itse kysymyksiin koskien muun muassa ruutu-aikaa ja fyysistä aktiivisuutta. Lisäksi tutkimuksessa käytettiin ruutu-aikaa objektiivisesti mittaavaa sovellusta, jollaista ei aikaisemmissa tutkimuksissa ole käytetty. Tutkimusta voidaankin tältä osin pitää objektiivisempänä kuin aikaisempia tutkimuksia. (Dahlgren, Sjöblom, Eke, Bonn & Lagerros 2021, 7–12.)

Yleisesti voisi sanoa, että älypuhelimista voi olla lapsen terveydelle hyötyä, mutta niiden liiallisesta käytöstä voi olla haittaa niin psyykkiselle kuin fyysisellekin terveydelle. Koko luvun yhteenvedona voisikin todeta, että älypuhelimista voi olla hyötyä lapsille niin oppimisessa, sosiaalisten taitojen kehittämisessä kuin hyvinvoinninkin kannalta. Ongelmia saattaa kuitenkin muodostua, jos älypuhelimia käyttää liikaa ja erityisesti vain viihteelliseen tarkoitukseen. Lisäksi älypuhelimien käytöstä voi olla haittaa, jos lapsi tulee sen kautta kiusatuksi tai osallistuu muiden kiusaamiseen. Tärkeää on kuitenkin ymmärtää, ettei älypuhelimien yhteydessä olevat ongelmat kosketa kaikkia lapsia, ja jotkin lapset ovat ominaisuuksiltaan ja ulkoisista tekijöistä riippuen riskialttiimpia älypuhelimien ongelmakäytölle.

4 TUTKIMUSASETELMA

Tämä tutkielma käsittelee aikuisten mielipiteitä lasten puhelimien käytöstä ja tarpeellisuudesta ja erityisesti siitä, minkä ikäinen lapsi heidän mielestään tarvitsee puhelimen tai älypuhelimien. Tutkielmani on kvantitatiivinen tutkimus. Tässä luvussa käsittelen seuraavaksi lyhyesti tutkielmani ideaa sekä esittelen tutkimuskysymykset. Näiden jälkeen esittelen tutkielmani aineiston, käytetyt muuttujat sekä tutkimusmenetelmät.

4.1 Tutkimuskysymykset

Niin kuin tässä tutkielmassa on jo tullut ilmi, lasten puhelimien ja erityisesti älypuhelimien käyttö on jatkuvasti yleisempää sekä vaikuttaa hyvin kokonaisvaltaisesti lasten elämään. Oleellinen, mutta vähemmän tutkittu aihe on vanhempien ja yleisesti aikuisten mielipiteet lasten puhelimien tarpeellisuudesta. Aikuiset ja erityisesti lasten vanhemmat ovat yleensä niitä, jotka tekevät päätöksen lasten puhelimen hankinnasta sekä asettavat rajat puhelimen käytölle. Tämän vuoksi koen hyvin tärkeäksi tutkia aikuisten mielipiteitä liittyen lasten puhelimien tarpeellisuuteen.

Lähden tutkimaan asiaa seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

1. *Minkä ikäisellä lapsella tulisi olla oma puhelin tai älypuhelin aikuisten mielestä?*
2. *Onko mielipiteissä eroja puhelimen ja älypuhelimien välillä?*
3. *Miten eri sosiodemografiset tekijät ovat yhteydessä aikuisten mielipiteisiin liittyen lasten puhelimien ja älypuhelimien tarpeellisuuteen?*

Tulen analysoimaan sitä, minkä ikäiselle lapselle katsotaan välttämättömäksi omistaa oma puhelin tai älypuhelin. Tämän tutkimuskysymyksen avulla selvitän yleisellä tasolla aikuisten mielipiteitä asiasta. Tutkimuskysymyksellä voin tarkastella sitä, mikä ikä tai ikäryhmä (esim. 10–12-vuotiaat) on yleisin mielipide, vai onko vastauksissa edes havaittavissa selkeää ikää tai ikäryhmää, johon vastaukset painottuvat vai ovatko vastaukset hyvinkin hajanaisia. Toiseksi tulen selvittämään, onko vastauksissa eroja puhelimen ja älypuhelimien välillä. Syitä mahdollisiin eroihin voi olla useita, mutta haluan

yleisellä tasolla tarkastella sitä, nähdäänkö älypuhelin vain nykyajan puhelimenä vai onko edes mahdollista, että aikuiset näkevät näissä jotain eroa. Pääpaino tarkastelussa on kuitenkin kolmannessa tutkimuskysymyksessä. Tulen selvittämään, miten eri sosiodemografiset tekijät ovat yhteydessä aikuisten mielipiteisiin, sekä onko jokin tai jotkin sosiodemografiset tekijät vahvasti yhteydessä tietynlaiseen mielipiteeseen.

4.2 Aineisto

Käytän tässä tutkielmassa valmista aineistoa, jonka ovat keränneet Anna Grahn, Anna Kuusela, Outi Sarpila sekä Lauri Mäkinen. Aineisto on Vapaa-aika ja itsestään huolehtiminen -kyselytutkimuksen aineistoraportissa esitelty kyselylomake ja siihen annetut vastaukset. Aineisto on alun perin kerätty Turun yliopiston, Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen INVEST-tutkimuslippulaivan sekä Turun yliopiston sosiaalitieteiden laitoksen yhteistä viitebudjettihanketta varten. Kyselytutkimuksessa tarkoituksena on ollut kartoittaa vapaa-ajan vieton tapoja, sosiaalista kanssakäymistä, henkilökohtaiseen hygieniaan kuuluvien hyödykkeiden sekä viestintävälineiden välttämättömyyttä ihmisarvoisen elämän kannalta. (Grahn, Kuusela, Sarpila & Mäkinen 2023, 4 ja 6.)

Kysely toteutettiin verkkokyselynä vuosien 2021 ja 2022 aikana. Kyselyn perusjoukkona oli Manner-Suomessa asuvat suomea äidinkielenään puhuvat 15–74-vuotiaat henkilöt, joiden vakituiset osoitetiedot löytyivät Digi- ja väestötietoviraston rekisteristä. Ulkopuolelle jäivät myös ne henkilöt, joiden osoitetietojen luovutus ei ollut lain mukaan mahdollista. Tästä perusjoukosta vastaajat valittiin yksinkertaisella satunnaisotannalla, ja otoksen koko oli 10 000 henkilöä. Lopullinen otos oli 9 965 henkilöä, sillä 35 henkilöä jäi tavoittamatta. Lopullisten vastausten määrä oli 2 340 eli 23 % lopullisesta otoksesta. Vastaavasti vastaamatta jätti 7 625 eli 77 % lopullisesta otoksesta. (Grahn ym. 2023, 4, 6, 8–10 ja 13.)

Valitsin tämän aineiston kahdesta syystä. Ensiksikin tutkimus on toteutettu vain muutama vuosi sitten, joten sen pitäisi olla vielä hyvin ajantasainen. Toiseksi kyselytutkimus sisälsi tutkimukseni kannalta oleellisia kysymyksiä puhelimen ja älypuhelimien välttämättömyydestä lapsella. Aineisto on myös eettisesti tutkimukseen sopiva, sillä

aineiston keruussa on noudatettu tutkimuseettisiä periaatteita sekä hyvää tieteellistä käytäntöä. Lisäksi aineiston keruussa on noudatettu EU:n yleisen tietosuojasetuksen (EU 2016/679) ja Suomen tietosuojalain (1050/2018) vaatimuksia. (Grahm ym. 2023, 119.)

4.3 Muuttujat

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa hyvin oleellisia ovat tutkimuksessa käytettävät muuttujat. Seuraavaksi määrittelen tässä tutkielmassani käyttämät selitettävät ja selittävät muuttujat. Kaikki käyttämäni muuttujat ovat peräisin edellisessä alaluvussa esitellystä aineistosta, mutta olen muokannut niitä tähän tutkimukseen sopivaksi. Kerron myös tekemistäni muutoksista.

Käyttämässäni aineiston kyselytutkimuksessa vastaajat saivat valita esimerkkihenkilön, jonka elämää kysymykset koskivat. Riippuen esimerkkihenkilöstä, vastaajat vastasivat puhelimen tarpeellisuutta koskeviin kysymyksiin, joko yleisesti lapsen, tytön tai pojan, kannalta. Yhteensä näihin esimerkkihenkilökysymyksiin vastasi 2 266 henkilöä. Yleisesti lasta koskeviin kysymyksiin vastasi 1 977 henkilöä eli noin 87 % esimerkkihenkilökysymyksiin vastanneista. Tyttöä koskeviin kysymyksiin vastasi 159 henkilöä eli noin 7 % esimerkkihenkilökysymyksiin vastanneista. Poikia koskeviin kysymyksiin vastasi vain 130 henkilöä eli alle 6 % esimerkkihenkilökysymyksiin vastanneista. (Grahm ym. 2023, 11.) Koska tyttöä ja poikaa koskevien kysymysten vastaajamäärät ovat hyvin vähäisiä, en käytä näitä vastauksia tässä tutkielmassa. En tee vertailua sukupuolten välillä enkä yhdistä näitä vastauksia yleisesti lasta koskeviin vastauksiin. Jälkimmäinen on siitä syystä, ettei ole mahdollista tietää, onko sukupuolen erittelyllä ollut vaikutusta vastaukseen. Käytän siis vain yleisesti lasta koskevia kysymyksiä selitettävinä muuttujina.

Käsittelen kyselylomakkeen kysymyksiä koskien lasten puhelinten ja älypuhelimien tarpeellisuutta ihmisarvoisen elämän kannalta. Nämä kysymykset toimivat selitettävinä muuttujina eli ne ovat niitä kysymyksiä, joihin annettuja vastauksia pyrin tässä tutkielmassa selittämään. Selitettäviksi muuttujiksi valitsemiani kysymyksiä on kaksi: Minkä ikäisellä lapsella tulisi viimeistään olla oma puhelin (ilman internetiä)? Minkä

ikäisellä lapsella tulisi viimeistään olla oma älypuhelin? Kyselylomakkeella kumpikin näistä kysymyksistä on esitetty neljän eri esimerkkihenkilön kohdalla. Lisäksi molemmat kysymykset on jaettu kahteen alakysymykseen. Jokaiseen kysymykseen on voinut ensin valita vastattavaksi ”ei koskaan alle 18-vuotiaana” tai ”kyllä, minkä ikäisellä?” Tämän jälkeen on voinut valita liukuvalta asteikolta omaa mielipidettä vastaavan iän 0–18 vuotta. Aineistosta on havaittu, että tämän jälkimmäisen kysymyksen eli niin sanotun ehtokysymyksen kohdalla vastausten edustavuus on ollut keskivertoa vähäisempää eli toisin sanoen kato on ollut keskimääräistä suurempaa. (Grahn ym. 2023, 14, 82, 88, 92–93 ja 98.) Tämä on seikka, joka tulee ottaa huomioon arvioitaessa tutkimuksen ulkoista luotettavuutta (Uusitalo 1991, 86).

Koska molemmat kysymykset on kyselylomakkeella esitetty neljässä eri kohdassa sekä jaettuna kahteen erilliseen kysymykseen, ovat nämä molemmat myös aineistossa jaettuna kahdeksaksi erilliseksi muuttujaksi. Tätä tutkimusta varten yhdistän ja muokkaan nämä muuttujat, jotta saan aikaiseksi kaksi yllä mainittua selitettävää muuttujaa. Lisäksi osa vastaajista on vastannut omaa esimerkkihenkilöä koskevien kysymysten lisäksi muita esimerkkihenkilöitä koskeviin kysymyksiin. Osa on myös vastannut samaan kysymykseen eri kerroilla eri vastauksin. Nämä vastaukset ovat epäluotettavia, ja useampi vastaus samalta henkilöltä voi vaikuttaa virheellisesti aineistoon. Tällaisten vastausten määrä on hyvin pieni, joten poistan aineistosta kaikki virheelliset vastaukset. Lisäksi yhdistin vastaukset ”ei koskaan alle 18-vuotiaana” ja valitun iän 18 kategoriaksi ”18”, joka tässä tutkimuksessa tarkoittaa sitä, ettei näiden vastaajien mukaan lapsi tarvitse puhelinta alle 18-vuotiaana.

Kyselylomakkeella on kysytty vastaajista hyvin laajasti erilaisia taustatietoja. Tällaisista taustatiedoista käytetään myös nimeä sosiodemografinen taustamuuttuja, joita usein käytetään kvantitatiivisissa tutkimuksissa selittävinä muuttujina. Tässä tutkielmassa tulen käyttämään selittävinä muuttujina seuraavia sosiodemografisia tekijöitä: ikä, sukupuoli, koulutustaso, toimeentulo, asuinpaikka sekä se, onko henkilöllä lapsia vai ei. Näitä muuttujia hyödynnän erityisesti kolmannessa tutkimuskysymyksessäni, ja näiden avulla pyrin selvittämään, onko iällä, sukupuolella, asuinpaikalla, koulutustasolla, toimeentulolla tai sillä, onko henkilöllä lapsia, vaikutusta aikuisten mielipiteisiin puhelinten tai älypuhelimien tarpeellisuudesta. Seuraavaksi selitän tarkemmin, miten näitä muuttujia käytän ja miten olen niitä muokannut tätä tutkimusta varten.

Ikä-muuttujan teen rajauksen. Kyselyaineisto on kerätty 15–75-vuotiailta henkilöiltä, mutta koska tarkastelen tässä tutkielmassa nimenomaisesti aikuisten mielipiteitä, rajaan vastaukset koskemaan vain 18-vuotiaista ylöspäin. Toisin sanoen määrittelen aikuisen tarkoittamaan täysi-ikäistä henkilöä. Muodostan uuden kuusiluokkaisen kategorisen muuttujan ikäluokan, jossa jaan iät ikäluokkiin noin 10 ikävuoden välein. Ikäluokat ovat 18–25-vuotiaat, 26–35-vuotiaat, 36–45-vuotiaat, 46–55-vuotiaat, 56–65-vuotiaat sekä 66–75-vuotiaat. Sukupuoli on aineistossa valmiiksi kaksiluokkaisena kategorisena dummy-muuttujana. Muuttujan kuuluu omina kategorioinaan naiset ja miehet. Käytän tässä tutkimuksessa tätä samaa muuttujaa.

Ikäluokille ja sukupuolille teen myös painokertoimet, ja muodostan painomuuttujan. Tässä käytän vuoden 2022 tietoja (Tilastokeskus 2023). Tutkimuksen otoksessa tulisi riittävän hyvin olla edustettuna kaikki perusjoukkoon sisältyvät ihmisryhmät. Jos vastauksista kuitenkin havaitaan tiettyjen ihmisryhmien aliedustus, voidaan tätä korjata painokertoimilla tilasto-ohjelmissa jälkeinpäin. Painokertoimien avulla voidaan tasata aliedustavuutta yhden tai useamman muuttujan kohdalla. (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2020, 16–17.) Esimerkiksi tämän tutkimuksen aineistossa vanhemmat ihmiset ovat vastanneet kyselyyn suhteessa enemmän, ja nuoremmat taas suhteessa vähemmän. Vastaavasti naiset ovat vastanneet kyselyyn huomattavasti miehiä useammin, vaikka kokonaisväestöstä heidän määränsä on pienempi. Painokertoimien avulla voidaan tasata näitä aliedustavuuksia.

Loput muuttujat muodostan seuraavilla tavoilla. Aineistossa koulutustaso on kymmenluokkainen kategorinen muuttuja, josta muodostan kolmiluokkaisen kategorisen muuttujan. Tässä luokat ovat perusaste, keskiaste ja korkea-aste. Perusaste käsittää peruskoulun, kansakoulun ja keskikoulun. Keskiasteeseen yhdistän ammatillisen koulutuksen, opistotason ammatillisen tutkinnon sekä ylioppilastutkinnon. Korkea-asteeseen yhdistän ammattikorkeakoulututkinnon, yliopistotutkinnon sekä lisensiaatin ja tohtorin tutkinnon. Näiden ulkopuolelle jää muutama yksittäinen ”en halua tai osaa sanoa” -vastaus, joita en ota tässä tutkimuksessa huomioon. Toimeentulo käsittää vastaajien oman arvion omasta toimeentulostaan. Tämä muuttuja on aineistossa viisiluokkainen kategorinen muuttuja, jossa luokat ovat seuraavat: helppoa, melko

helppoa, vain pieniä vaikeuksia, jonkin verran vaikeuksia ja todella vaikeaa. Käytän tässä tutkimuksessa tätä samaa muuttujaa.

Asuinpaikkaa on aineistossa mitattu postinumeron mukaan. Muodostan karkeasti postinumeroiden avulla kolmiluokkaisen kategorisen muuttujan, jossa luokat ovat Etelä-Suomi (postinumerot 0–39999), Keski-Suomi (postinumerot 40000–69999) ja Pohjois-Suomi (postinumerot 70000–99870). Viimeisenä selittävänä muuttujana on se, onko henkilöllä lapsia vai ei. Aineistossa tämä on jaettuna kolmeen erilliseen muuttujaan, joissa ensimmäisessä on kysytty 0–6-vuotiaisen lasten määrää kotitaloudessa, toisessa 7–17-vuotiaiden lasten määrää kotitaloudessa ja kolmannessa 18-vuotiaiden tai vanhempien lasten määrää kotitaloudessa. Kaikissa näissä muuttujissa on pystynyt valita vaihtoehdon 0–6 tai enemmän. Koska aineistossa on kysytty siis vain kotitaloudessa asuvien alaikäisten ja täysi-ikäisten lasten määrää, ei aineiston avulla ole täysin mahdollista jaotella henkilöitä niihin, joilla on ylipäätään lapsia ja niihin, joilla ei ole. Tästä syystä muodostan kaksiluokkaisen kategorisen dummy-muuttujan, jossa luokat ovat seuraavat: henkilöt, joilla ei ole ollenkaan lapsia tai ei kotona asuvia lapsia sekä henkilöt, joilla on kotitaloudessa alaikäisiä tai täysi-ikäisiä lapsia. Alla olevassa taulukko 1:ssä on määriteltynä selittävien muuttujien jakaumat lukumääräisesti sekä prosentuaalisesti.

Taulukko 1. Sosiodemografisten muuttujien jakaumat.

Sosiodemografiset tekijät	N	%
Ikäluokka	2 142	
18-25	208	9.71%
26-35	243	11.34%
36-45	254	11.86%
46-55	348	16.25%
56-65	546	25.49%
66-75	543	25.35%
Sukupuoli	2 142	
Nainen	1 212	56.58%
Mies	930	43.42%
Koulutustaso	2 116	

Perusaste	168	7,94 %
Keskiaste	1 086	51.32%
Korkea-aste	862	40.74%
Toimeentulo	2 124	
Helppoa	664	31.26%
Melko helppoa	759	35.73%
Vain pieniä vaikeuksia	362	17.04%
Jonkin verran vaikeuksia	266	12.52%
Todella vaikeaa	73	3.44%
Asuinpaikka	2 121	
Etelä-Suomi	1,27	59.88%
Keski-Suomi	408	19.24%
Pohjois-Suomi	443	20.89%
Lapsia kotitaloudessa	2 142	
Ei	1 497	69.89%
Kyllä	645	30.11%

4.4 Menetelmät

Tutkielma on kvantitatiivinen tutkimus, jonka toteutan käyttämällä StataMP 17 tilasto-ohjelmaa. Kuvailevan analyysin avulla vastaan kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ”Minkä ikäisellä lapsella tulisi olla oma puhelin tai älypuhelin aikuisten mielestä?” sekä ”Onko mielipiteissä eroja puhelimen ja älypuhelimien välillä?” Kolmatta tutkimuskysymystä tarkastelen selittävän analyysin avulla. Käytän menetelminä ristiintaulukointia sekä multinominaalista regressioanalyysiä, joiden avulla selvitän, miten eri sosiodemografiset tekijät ovat yhteydessä aikuisten mielipiteisiin. Ristiintaulukoinnilla haluan tarkastella mielipiteiden jakautumista kunkin yksittäisen sosiodemografisen tekijän osalta ja tätä kautta yhteyden olemassaoloa. Multinominaalisen regressioanalyysin avulla vakioin eri tekijöiden vaikutuksia, jolloin voin tarkastella tekijöiden itsenäistä vaikutusta.

Ristiintaulukoinnilla voidaan tarkastella kahden muuttujan välistä yhteyttä, ja sen avulla on tarkoitus analysoida ja ristiin luokitella kategorisia muuttujia. Ristiintaulukoinnissa aineisto esitetään frekvensseinä ja prosenttiosuuksina. (Tähtinen ym. 2020, 165–166.) Tässä tutkielmassa käytän ristiintaulukoinnissa myös edellä mainittuja painokertoimia. Koska painomuuttujaa käyttäessä tulokset on saatavana vain prosenttiosuuksin, tarkastelen tässä tutkielmassa ristiintaulukoinnin tuloksia prosenttiosuuksin.

Ristiintaulukointien analyysissä käytän Pearsonin khiin neliö -testiä. Tällä voidaan selvittää muuttujien välistä riippuvuutta eli sitä, onko muuttujien välillä yhteyttä. Khiin neliö -testin tarkoituksena on tutkia ristiintaulukoinnissa havaittujen solufrekvenssien ja odotettujen solufrekvenssien välisen eron tilastollista merkitsevyyttä. Mitä suurempi tämä erotus on, sitä suurempi on testisuureen χ^2 arvo ja sitä pienempi siihen liittyvä p-arvo. P-arvolla tarkoitetaan merkitsevyytensä, joka ilmoittaa millä todennäköisyydellä tutkimusasetelmaan liittyvä nollahypoteesi hylätään. Mitä lähempänä p-arvo on nollaa, sitä huonommin havaintoaineisto on yhteensopiva nollahypoteesin kanssa, ja tällöin se hylätään. P-arvotulkinnassa kyse on siis siitä, kuinka suuri todennäköisyys on sille, että otoksesta tehdään virhepäätelmä suhteessa perusjoukkoon. P-arvon yleisesti sovittu riskitaso on 0,05, eli silloin kun p-arvo on 0,05 tai vähemmän, se merkitsee tilastollista merkitsevyyttä. (Tähtinen ym. 2020, 40–41 ja 167.) Tässä tutkielmassa käytän kolmitasoista tilastollista merkitsevyyttä, jossa $< 0,05$ tarkoittaa tilastollisesti melkein merkitsevää, $< 0,01$ tilastollisesti merkitsevää ja $< 0,001$ tilastollisesti erittäin merkitsevää.

Ristiintaulukoinnin lisäksi käytän toisena menetelmänä multinominaalista regressioanalyysiä. Tämä regressioanalyysi kuuluu logistisiin regressioanalyysihin. Logistista regressioanalyysiä käytetään silloin, kun selitettävä muuttuja on kategorinen. Nämä muuttujat voivat olla kaksiluokkaisia, jolloin kyse on binäärisestä logistisesta regressioanalyysistä. Jos taas selitettävän muuttujan luokkia on useampia, kyse on multinominaalisesta logistisesta regressioanalyysistä. Lisäksi logistisessa regressioanalyysissä selittävät muuttujat voidaan valita hyvin vapaasti. Ne voivat olla jatkuva-arvoisia numeerisia muuttujia tai kaksi- tai useampiluokkaisia kategorisia muuttujia. (Nummenmaa 2023, 330–332; Tähtinen ym. 2020, 207.) Koska tässä tutkielmassa käytän usealuokkaisia selitettäviä muuttujia sekä kaksi- ja

useampikategorisia selittäviä muuttujia, on tutkimukseni menetelmä multinominaalinen regressioanalyysi.

Toisena regressiomallina on lineaarinen regressioanalyysi. Erona logistiseen regressioanalyysiin on se, että lineaarisessa regressioanalyysissä muuttujien välinen yhteys oletetaan nimensä mukaisesti lineaariseksi. Logistisessa regressioanalyysissä ei oleteta asian X kasvaessa myös asian Y lisääntymiseen samassa suhteessa. Tämän sijaan logistisessa regressiossa pyritään ennustamaan selittävien muuttujien avulla vaihtelua selitettävässä muuttujassa eli sitä, mihin luokkaan kukin havainto kuuluu. (Nummenmaa 2023, 330–332.)

Regressiomalleilla on myös yhtäläisyyksiä, ja molemmissa regressioissa tarkastellaankin mallin sopivuutta, selitysastetta, ennustustarkkuutta ja selittäjien merkityksellisyyttä (Nummenmaa 2023, 337). Käytän tässä tutkielmassa tutkijan määrittelemää mallia. Tutkijan määrittämässä mallissa käytetään ennalta tutkimusteorian perusteella määriteltyjä muuttujia. (Nummenmaa 2023, 317.) Tarkoituksena ei siis ole etsiä mallia, jolla olisi paras selitysaste, vaan testata, miten ennalta määritellyt selittävät muuttujat ovat yhteydessä selitettäviin muuttujiin.

Tutkijan määrittelemän mallin käyttämisestä huolimatta, oleellista on tarkastella mallin selitysastetta. Mallin selitysastetta arvioidaan *Nagelkerke pseudo R^2* avulla. Tämä on eräänlainen *pseudo R^2* -kerroin, joka on muunnelma lineaarisessa regressiomallissa käytetystä multipelikorrelaation neliö R^2 :stä. Tämän avulla voidaan arvioida, kuinka paljon selitettävän muuttujan vaihtelusta pystytään kuvailemaan mallin avulla. *Pseudo R^2* -kerroin vaihtelee aina 0 ja 1 välillä. Nollan suuruinen kerroin tarkoittaa, ettei malli selitä aineiston vaihtelua ollenkaan, kun taas ykkösen suuruinen kerroin sitä, että malli selittää kaiken vaihtelun. Kerroin ei kuitenkaan ole yhtä toimiva kuin lineaarisessa regressioanalyysissä käytetty R^2 . Se ei nimittäin kerro suoraviivaista numeerista tulkintaa, kuten esimerkiksi prosenttimääräisesti kuinka paljon havaintoja on mallin avulla luokiteltu oikein. (Nummenmaa 2023, 338.)

Logistisessa regressioanalyysissä tärkeää on myös tarkastella, kuinka tarkasti malli jakaa havaintoja luokkiin. Tätä voidaan tarkastella ennustustarkkuuden avulla, jolloin arvioidaan sitä, kuinka monta prosenttia havainnoista malli sijoittaa oikeaan luokkaan.

Ennustustarkkuus voidaan laskea kaikille luokille yhdessä tai erikseen jokaisen selittävän muuttujan luokalle. Onkin hyvä ymmärtää, että malli saattaa ennustaa yhteen luokkaan kuulumisen erittäin hyvin, mutta muiden luokkien ennustamisen erittäin huonosti. (Nummenmaa 2023, 338.)

Lopuksi logistisessa regressioanalyysissä on oleellista tarkastella selittäjien merkityksellisyyttä eli sitä, mikä on yksittäisten selittäjien merkitys mallin selityksasteeseen. Regressiokertoimen avulla voidaan tarkastella, kuinka paljon jokainen selittävä muuttuja selittää selitettävän muuttujan vaihtelua. Myös regressiokertoimen tilastollista merkitsevyyttä arvioidaan p-arvon avulla. Jos siis p-arvo on pienempi kuin 0,05, on yhteys tulkittavissa tilastollisesti merkitseväksi. Logistisessa regressiossa regressiokertoimet ovat logiteja, ja ne voivat olla positiivisia tai negatiivisia. Positiiviset logitit tarkoittavat positiivisia yhteyksiä ja negatiiviset puolestaan negatiivisia. (Nummenmaa 2023, 339.)

4.5 Eettisyys

Luvun lopuksi käsittelen lyhyesti tämän tutkimuksen eettisyyttä. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimien ohjeiden mukaan Suomessa tulee noudattaa kaikilla tieteenaloilla seuraavia yleisiä eettisiä periaatteita: i) ”Tutkija kunnioittaa tutkittavien henkilöiden ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta.” ii) ”Tutkija kunnioittaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä sekä luonnon monimuotoisuutta.” iii) ”Tutkija toteuttaa tutkimuksensa siten, että tutkimuksesta ei aiheudu tutkittavina oleville ihmisille, yhteisöille tai muille tutkimuskohteille merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja.” Lisäksi tulee noudattaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia ohjeita hyvästä tieteellisestä käytännöstä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7.)

Tähän tutkimukseen sisältyy melko vähän mahdollisia eettisiä ongelmia. Käytän aineistona valmista kyselytutkimusaineistoa, joka on kerätty noudattaen niin eettisiä periaatteita kuin hyvää tieteellistä käytäntöä. Aineistoa pyytäessä olen kertonut tutkimusideani ja sen, miten aineistoa tulen käyttämään. Saadussa aineistossa ei ole ollut kyselytutkimukseen vastanneiden henkilöiden nimiä tai osoitteita. En käytä aineistoa siten, että yhdistäisin yksittäisten henkilöiden muita tietoja niin, että niiden perusteella

olisi tunnistettavissa yksittäisiä henkilöitä. Käytän muutoinkin henkilöistä hyvin yleisluontoisia tietoja. En esimerkiksi käytä henkilöiden tarkkoja ikä, vain ikäluokkia. Vastaavasti käyttämäni asuinpaikat ovat maantieteellisesti laajoja alueita. Käytän siis aineistoa siten, ettei yksittäisiä vastaajia ole mahdollista tunnistaa.

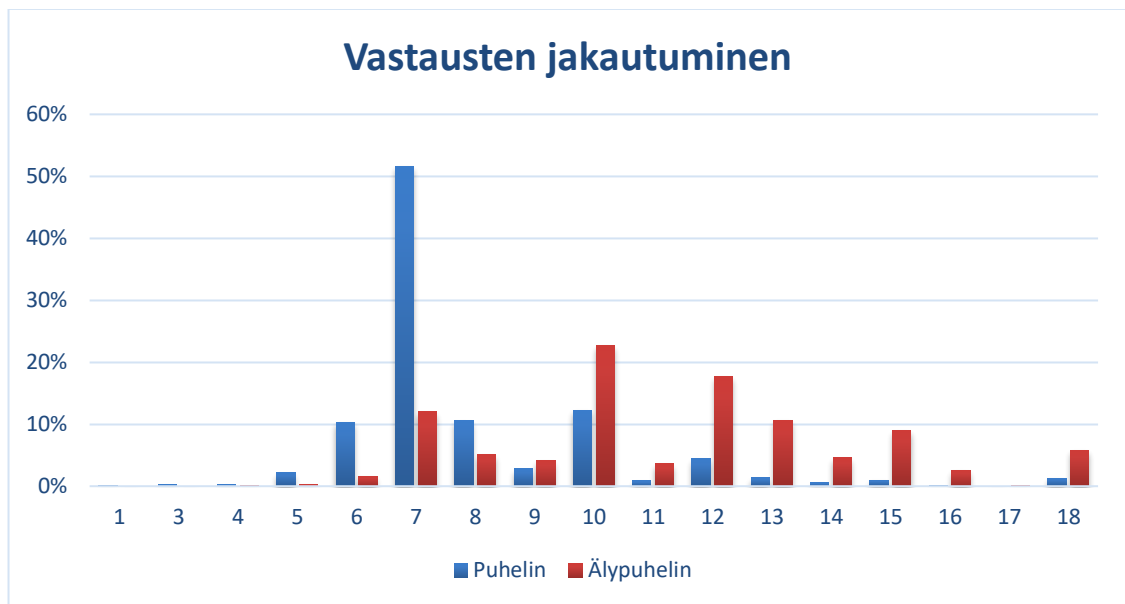
5 TULOKSET

5.1 Kuvaileva analyysi

Aloitan tulosten tarkastelun kahdesta ensimmäisestä tutkimuskysymyksestä ”Minkä ikäisellä lapsella tulisi olla oma puhelin tai älypuhelin aikuisten mielestä?” sekä ”Onko mielipiteissä eroja puhelimen ja älypuhelimien välillä?”. Tarkastelen näitä kuvailevan analyysin sekä alla esitetyn selitettäviä muuttujia käsittelevän kuvion 1 avulla.

Tämän tutkimuksen selitettävänä muuttujina toimiviin kysymyksiin eli ”Minkä ikäisellä lapsella tulisi viimeistään olla oma puhelin (ilman internetiä)?” ja ”Minkä ikäisellä lapsella tulisi viimeistään olla oma älypuhelin?” on vastannut suurin piirtein saman verran ihmisiä. Puhelinta koskevaan kysymykseen 1839 henkilöä, ja älypuhelinta koskevaan kysymykseen 1835 henkilöä. Alapuolella olevassa kuviossa 1 olen käyttänyt painokertoimia, joissa on otettu huomioon vastaajien ikä- ja sukupuolijakaumat. Tästä johtuen en esitä tuloksissa vastausten määriä, vaan esitän vain painomuuttujan avulla saadut prosentuaaliset osuudet.

Kuviosta 1 voidaan havaita, että puhelinta koskevan kysymyksen moodi eli yleisin vastaus on 7 vuotta, ja tämän on vastannut yli puolet vastaajista. Toiseksi yleisin vastaus on 10 vuotta, jonka on vastannut vain hieman yli kymmenesosa. Älypuhelinta koskevan kysymyksen moodi on 10 vuotta, ja tämän on vastannut alle neljäsosa vastaajista. Toiseksi yleisin vastaus on 12 vuotta, jonka vastasi reilu kuudesosa vastaajista. Kuviosta voidaankin havaita, että puhelimen osalta vastaukset painottuvat 6–10 ikävuosien välille ja erityisesti ikään 7. Älypuhelimien osalta vastaukset jakautuvat laajemmin ja tasaisemmin erityisesti ikävuosien 7–18 välille eikä yhtä todella selkeää ikävuotta ole havaittavissa. Puhelinta koskevan kysymyksen keskiarvo onkin 8 vuotta, kun taas älypuhelimien osalta se on 11,4 vuotta. Huomionarvoista myös on, että puhelinta koskevaan kysymykseen vain reilu 1 % vastasi, ettei alle 18-vuotias tarvitse puhelinta. Vastaava prosenttiosuus älypuhelimien osalta on yli 5 %.

Kuvio 1. Vastausten jakautuminen puhelimien ja älypuhelimien välillä.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen voidaan siis vastata, että puhelimien osalta suurin osa vastaajista katsoo, että viimeistään 7-vuotiaalla tulisi olla oma puhelin ilman internetiä. Tähän loogisin selitys on varmasti koulun aloitus. Suurin osa lapsista Suomessa aloittaa koulun 7-vuotiaana, tai sinä vuonna kun täyttää 7 vuotta. Tällöin osa lapsista alkaa jo kulkemaan itsenäisesti koulumatkoja eivätkä muutoinkaan ole enää yhtä paljoa aikuisen valvonnan alla. Tällöin puhelin on turvallisuudenkin kannalta tarpeellinen.

Älypuhelimien osalta tulos ei ole yhtä selkeä eikä yhtä selkeää yksittäistä vastausta ole havaittavissa. Eniten vastauksia tuli 10 ja 12 ikävuoteen, ja keskiarvon ollessa 11 ikävuoden paikkeilla, voisi karkeasti arvioida vastauksen olevan 10–12 ikävuodessa. Tämä ikäluokka ei kuitenkaan kata edes puolia vastauksista, joten täysin selkeää vastausta ei tähän kysymykseen voida antaa. Myös se, mihin vastaukset perustuvat, on huomattavasti hankalampaa arvioida. Yhtenä perusteena vastaamiselle voisi tässäkin olla koululuokat. Alakoulu päättyy yleensä lapsen ollessa 12-vuotias, jolloin syynä voi olla se, että lapselle koetaan tarpeelliseksi hankkia älypuhelin ennen yläkouluun siirtymistä. Toisena syynä erityisesti ikävuoden 10 vastaamiselle voi olla yksinkertaisesti vain se, että se on selkeä tasaikävuosi. Asiassa on voitu myös miettiä lapsen kehitystasoa. Ihmiset eivät välttämättä koe pienen lapsen tarvitsevan älypuhelin, mutta 10-vuotiaasta alkaen se voi olla lapsen kehitystasoon nähden perusteltu hankinta.

Toisen tutkimuskysymyksen osalta kuviosta 1 voidaan havaita, ettei puhelimia ja älypuhelimia koskeviin kysymyksiin ole vastattu samalla tavalla. Syitä tähän on oletettavasti useita. Yhtenä syynä voi olla jopa se, etteivät kaikki ihmiset välttämättä keskity kovin hyvin kyselytutkimuksiin vastaamiseen, jolloin kahden kysymyksen vastausten vertailussa voi havaita hyvin vaikeasti selitettävissä olevia eroja. Tässä tapauksessa kysymykset on kuitenkin kysytty kyselylomakkeella peräkkäin, jolloin voisi olettaa, että vastauksissa vastaajat olisivat käyttäneet edes jossain määrin yhteneväistä logiikkaa. Vastausten selvistä eroista voisikin päätellä, että ihmiset näkevät eroja puhelimen ja älypuhelimien välillä sekä niiden tarpeellisuudessa.

5.2 Selittävä analyysi

Tässä aluvussa käsittelen kolmatta tutkimuskysymystä ”Miten eri sosiodemografiset tekijät ovat yhteydessä aikuisten mielipiteisiin liittyen lasten puhelinten ja älypuhelimien tarpeellisuuteen?” Käsittelen kysymystä kahden eri tutkimusmenetelmän avulla. Ensiksi tarkastelen yksittäisten selittävien muuttujien yhteyttä selitettäviin muuttujiin ristiintaulukoinnilla. Tämän jälkeen vakioin eri tekijöiden vaikutuksia multinominaalisen regressioanalyysin avulla, jolloin voin tarkastella tekijöiden itsenäistä vaikutusta. Apuna käytän selittävää analyysiä eli pyrin löytämään tuloksia selittäviä tekijöitä.

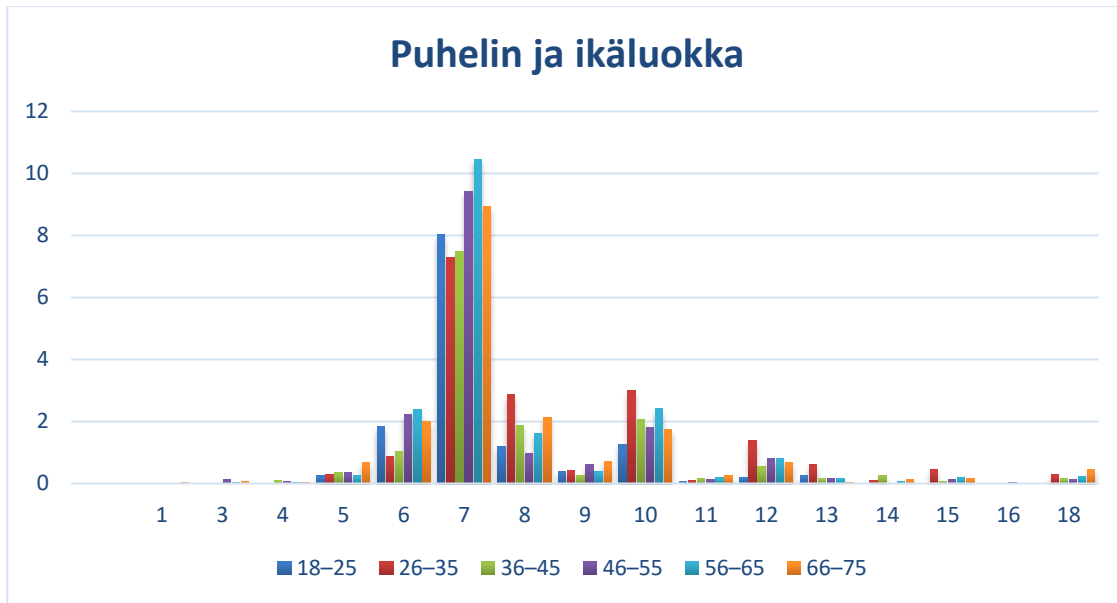
5.2.1 Ristiintaulukointi

Ristiintaulukoinnin ja khiin neliö -testin avulla tarkastelen yksittäisten selittävien muuttujien yhteyttä selitettäviin muuttujiin sekä näiden yhteyksien tilastollista merkitsevyyttä p-arvon avulla. Toteutan ristiintaulukoinnit käyttämällä painomuuttujaa, jossa on otettu huomioon vastaajien ikä- ja sukupuolijakaumat. Tarkoituksena on selvittää, ovatko ikä, sukupuoli, koulutustaso, toimeentulo, asuinpaikka tai se, onko kotitaloudessa lapsia, yhteydessä mielipiteeseen siitä, minkä ikäinen lapsi tarvitsee puhelimen tai älypuhelimien. Havainnoin yhteyden olemassaoloa tarkastelemalla vastauksissa olevia eroja yksittäisten selittävien muuttujien osalta sekä vastausten tilastollista merkitsevyyttä. Tarkastelen jokaista selittävää muuttujaa puhelimen sekä älypuhelimien osalta erikseen ja aloitan tarkastelemalla vastausten jakautumista ikäluokittain.

Kuviosta 2 voidaan nähdä vastausten jakautuminen ikäluokittain puhelinta koskevaan kysymykseen. Puhelimen osalta yleisin vastaus eli moodi on 7 vuotta kaikissa ikäluokissa. Kaikista nuorimman ikäluokan eli 18–25-vuotiaiden vastaukset hajaantuvat kaikista vähiten. Vastaukset jakaantuvat 5 ja 13 ikävuoden välille painottuen erityisesti 6 ja 10 ikävuoden välille. Nuorin ikäluokka on myös suhteellisesti eniten vastannut iäksi 7 vuotta, jonka vastasi reilusti yli puolet vastaajista. Toiseksi nuorimman ikäluokan eli 26–35-vuotiaiden vastaukset jakautuvat suhteessa muihin ikäluokkiin hyvin paljon. Vastaukset jakautuvat 5 ja 18 ikävuoden välille, ja tämä ikäluokka on suhteessa muihin ikäluokkiin vastannut vähiten iäksi 7 vuotta. Suhteessa muihin ikäluokkiin 26–35-vuotiaiden vastauksissa korostuvat eniten vanhemmat ikävuodet. 36–45-vuotiaiden ikäluokan vastaukset jakautuvat ikävuosien 4 ja 18 välille. Myös tässä ikäluokassa vastaukset painottuvat vanhempiin ikävuosiin muihin ikäluokkiin verrattuna.

46–55-vuotiaiden vastaukset jakautuvat ikävuosien 3 ja 18 välille. Tämän ikäluokan vastaukset painottuvat enemmän nuorempiin ikävuosiin. 56–65-vuotiaiden vastaukset jakautuvat ikävuosien 3 ja 18 välille. Suhteessa muihin ikäluokkiin vastaukset ovat melko hyvin linjassa ikävuosien yleisiin vastausmääriin. Tässä ikäluokassa ei korostu erityisesti nuoremmat eivätkä vanhemmat ikävuodet, eikä mitään ikävuotta ole vastattu erityisen paljon. Suhteessa muihin ikäluokkiin ikävuodet 6 ja 7 saivat hieman keskivertoa enemmän vastauksia. 66–75-vuotiaiden ikäluokan vastauksissa on havaittavissa eniten hajontaa. Vastaukset jakaantuvat ikävuosien 1 ja 18 välille. Tässä ikäluokassa vajaa puolet on vastannut iäksi 7 vuotta ja muissa vastauksissa on paljon hajontaa. Vastauksissa korostuvat eniten ääripäiden vastaukset.

Nuorimmassa ikäluokassa vastauksissa on vähiten hajontaa, kun taas vanhimmassa ikäluokassa sitä on eniten. Kuitenkin toiseksi nuorimmassa ikäluokassa eli 26–35-vuotiaissa hajontaa on paljon, mutta 36–45-vuotiaiden tavoin vastaukset painottuvat vanhempiin ikävuosiin. Puolestaan 46–55-vuotiaiden vastauksissa painottuvat eniten nuoremmat ikävuodet. P-arvon ollessa alle 0,001, tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä.

Pearson: $\chi^2(75) = 149.4315$ $P = 0.0000$

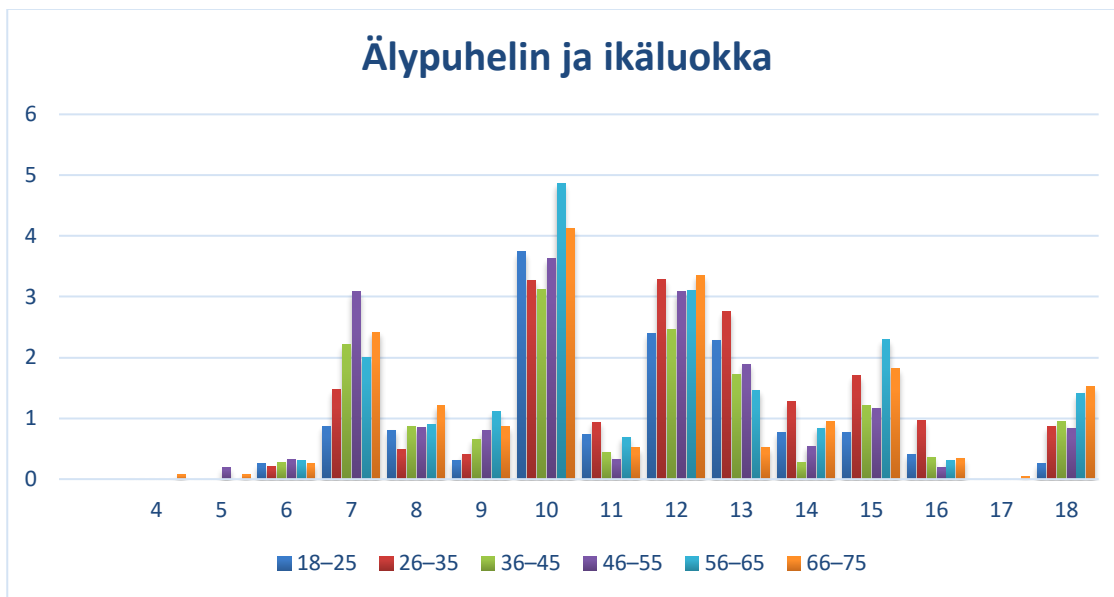
Kuvio 2. Ristiintaulukointi: puhelin ja ikäluokka.

Vastauksia voi selittää esimerkiksi se, että nuorimmassa ikäluokassa monet ovat itse saaneet puhelimen aloittaessaan koulun, jolloin ovat vastanneet kyselyyn saman iän. 26–35-vuotiailla sekä 36–45-vuotiailla puolestaan on oletettavasti eniten ainakin nuorempia lapsia, jolloin heillä on enemmän kokemusta puhelinten ja erityisesti älypuhelimien haitallisista puolista. Tämä voi selittää suhteellisesti korkeampia vastattuja ikävuosia. 46–55-vuotiailla on oletettavasti jo vähän vanhempia lapsia, joilla on saattanut olla nuorempina tavallinen puhelin. Vastajat ovat saattaneet kokea hyödylliseksi, että lapsella on ollut puhelin koulun alkaessa, jolloin vastaukset ovat painottuneet nuorempiin ikävuosiin. Vanhemmilla ihmisillä ei puolestaan ole yhtä paljon ymmärrystä tai kiinnostusta puhelimesta, jolloin vastauksissa näkyy eniten hajontaa.

Kuviosta 3 voidaan nähdä vastausten jakautuminen ikäluokittain älypuhelinia koskevaan kysymykseen. Älypuhelimien osalta vastauksissa on havaittavissa enemmän hajontaa kuin puhelinta koskevaan kysymykseen. Lukuun ottamatta ikäluokkaa 26–35-vuotiaat, kaikkien ikäluokkien moodi eli yleisin vastaus on 10 vuotta. 26–35-vuotiaat vastasivat hieman useammin iäksi 12 vuotta. Muilla ikäluokilla ikävuosi 12 on toiseksi yleisin vastaus. Ikäluokkien 18–25 ja 26–35 kolmanneksi yleisin vastaus on 13 vuotta, kun taas vanhemmilla ikäluokilla se on 7 vuotta. Tästä poikkeuksena ovat 56–65-vuotiaat, joiden kolmanneksi yleisin vastaus oli 15 vuotta.

Kaikkien kolmen nuorimman ikäluokan vastaukset jakautuivat ikävuosien 6 ja 18 välille. Nuorin ikäluokka eli 18–25-vuotiaat on vastannut suhteessa muihin ikäluokkiin eniten ikävuotta 10 ja vähiten ikävuotta 7. Vastaukset painottuvatkin suhteessa muihin ikäluokkiin hieman vanhempiin ikävuosiin ja erityisesti ikävuosia 10 ja 16 välillä on vastattu suhteellisen paljon. Toiseksi nuorimman ikäluokan eli 26–35-vuotiaiden vastaukset painottuvat nuorimman ikäluokan tavoin suhteellisen paljon vanhempiin ikävuosiin. Myös tässä ikäluokassa on vastattu suhteellisen paljon ikävuosien 10 ja 16 välillä olevia vastauksia. Moodin ollessa 12 vuotta, vastaukset painottuvat kuitenkin nuorintakin ikäluokkaa vanhempiin ikävuosiin. 36–45-vuotiaat ovat vastanneet suhteessa muihin ikäluokkiin vähemmän kaikista suosituimpia vastauksia eli ikävuosia 10 ja 12. Tämä ikäluokka on vastannut suhteellisen paljon ikävuosia 6–8, ja puolestaan vanhempia ikävuosia on vastattu melko tasaisesti suhteessa muihin ikäluokkiin.

36–45- ja 46–55-vuotiaat ovat vastanneet suhteellisesti enemmän nuorempia ikävuosia. 46–55-vuotiaat ovat vastanneet suhteessa muihin ikäluokkiin eniten ikävuosia 5–7, ja vähiten vanhempia ikävuosia. Yleisesti heidän vastauksensa jakautuvat ikävuosien 5 ja 18 välille. 56–65-vuotiaiden vastaukset jakautuvat ikävuosien 6 ja 18 välille. Vastaukset painottuvat suhteellisesti enemmän vanhempiin ikävuosiin, ja erityisesti ikävuotta 15 on vastattu paljon suhteessa muihin ikäluokkiin. Myös älypuhelimien osalta vanhimman ikäluokan eli 66–75-vuotiaiden vastauksissa on eniten hajontaa. Vastaukset jakaantuvat 4 ja 18 ikävuoden välille, ja verrattuna muihin ikäluokkiin, vastauksia löytyy eniten ääripäistä. Esimerkiksi ikävuotta 18 on vastattu tässä ikäluokassa suhteellisesti eniten. Myös muita vanhempia ikävuosia sekä kaikista nuorimpia ikävuosia on vastattu suhteellisen paljon. Tästä huolimatta on vastattu paljon keskellä olevia suosituimpia vastauksia eli ikävuosia 10 ja 12. Vastaukset jakaantuvat siis tässä ikäluokassa hyvin paljon. P-arvon ollessa alle 0,001, ovat nämä tulokset tilastollisesti erittäin merkitseviä.

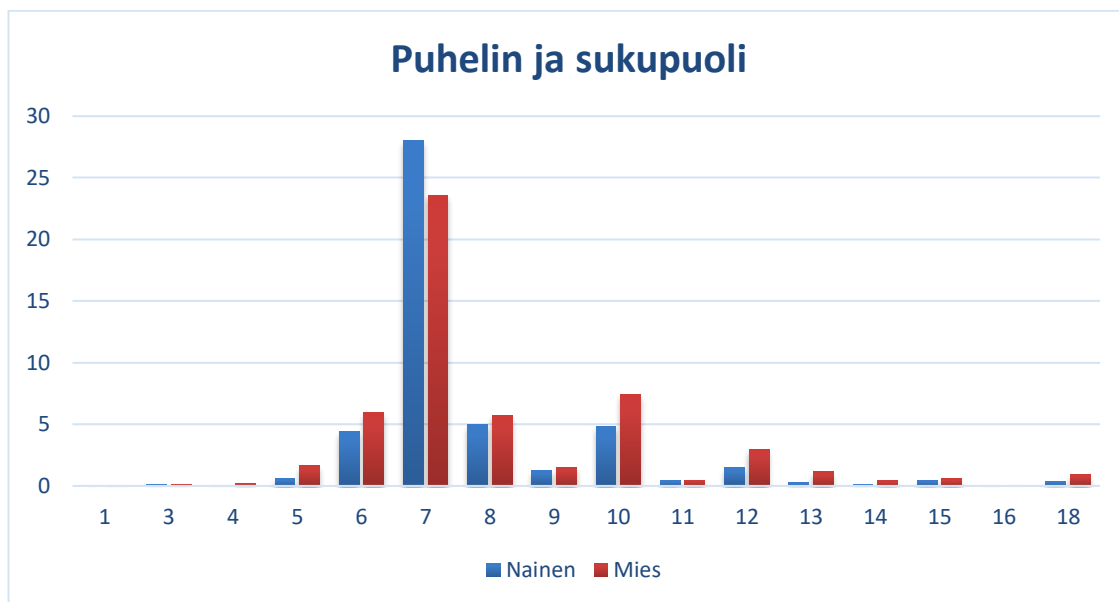
Pearson: $\chi^2(70) = 161.3562$ $P = 0.0000$

Kuvio 3. Ristiintaulukointi: älypuhelin ja ikäluokka.

Vastaukset ovat jossain määrin erilaisia kuin mitä puhelinta koskevaan kysymykseen on vastattu, mutta samankaltaisuuttakin löytyy. Nuoremmilla ikäluokilla suhteellisen korkeat vastaukset saattavat johtua siitä, että he kokevat tai näkevät myös itsellään, ystävillään tai jo lapsillaan älypuhelimien haitallisia puolia. He ehkä myös ymmärtävät paremmin, mitä kaikkea älypuhelimella voi tehdä, ja mitä lapset ja nuoret niillä tekevät. Puolestaan keski-ikäisillä käsitys puhelimen ja älypuhelimien eroista voi olla vaikeampaa hahmottaa tai he eivät tiedä yhtä hyvin, mitä kaikkea haitallista lapset tekevät älypuhelimilla. He saattavat vain kokea älypuhelimien tarpeellisena laitteena lapsilla, jolloin vastaukset ovat suhteessa muihin ikäluokkiin hieman matalampia. 55–65-vuotiaiden keskuudessa voivat puolestaan vaikuttaa suhteessa muihin enemmän konservatiivisemmat aatteet ja yleisemmin uusien asioiden vastustaminen. Tämän vuoksi vastaukset painottuvat suhteellisesti hieman enemmän vanhempiin ikävuosiin. Kuten puhelimen osalta, myös tässä vanhempien henkilöiden hyvin hajaantuneet vastaukset saattavat selittyä kiinnostuksen tai tiedon puutteella koskien älypuhelimia.

Kuviosta 4 voidaan nähdä vastausten jakautuminen sukupuolen mukaan puhelinta koskevaan kysymykseen. Kuviosta 4 voidaan havaita, että naisten ja miesten yleisin vastaus on 7 vuotta. Naisten vastaukset jakautuvat ikävuosien 3 ja 18 välille, kun taas miehillä vastaukset jakautuvat ikävuosien 1 ja 18 välille. Miesten vastauksissa on siis

enemmän hajontaa. Naiset ovat vastanneet miehiä useammin yleisimmän iän 7. Miehet ovat puolestaan vastanneet naisia useammin kaikkia muita ikä. P-arvo on alle 0,001, joten tulokset ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä.

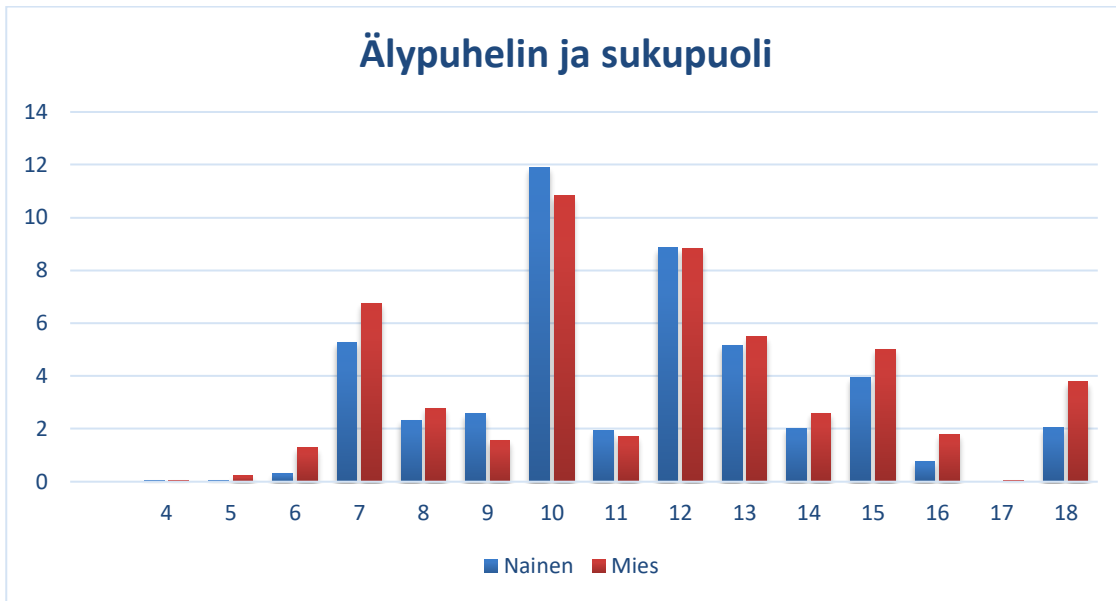
Pearson: $\chi^2(15) = 58.0318$ $P = 0.0000$

Kuvio 4. Ristiintaulukointi: puhelin ja sukupuoli.

Tuloksia voisi selittää esimerkiksi se, että naiset vastaavat vielä nykypäivänäkin enemmän lasten hoidosta ja kasvatuksesta, jolloin he tietävät paremmin lasten tarpeista (esim. Kela 2025). He saattavat myös puhua asiasta enemmän lasten vanhempien kanssa, joka voisi osaltaan selittää yhdenmukaisempia vastauksia. Miehet eivät puolestaan tiedä välttämättä lapsista tai keskustele asiasta muiden aikuisten kanssa yhtä paljoa kuin naiset. Tällöin vastauksissa saattaa enemmän näkyä yksittäisen henkilön mielipide, joka ei ehkä asiasta tiedä paljoa tai ei tiedä muiden mielipiteitä tai yleisiä käytäntöjä asian suhteen. Tämä voi selittää miesten hajanaisempia vastauksia.

Kuviosta 5 voidaan nähdä vastausten jakautuminen sukupuolen mukaan älypuhelinista koskevaan kysymykseen. Älypuhelimien osalta vastaukset ovat melko samassa linjassa puhelinista koskevan kysymyksen vastausten kanssa. Älypuhelimien osalta sekä naisten että miesten yleisin vastaus on 10 vuotta. Molempien sukupuolien vastaukset jakautuvat ikävuosien 4 ja 18 välille. Naiset ovat kuitenkin vastanneet useammin ikävuosia 9 ja 12 väliltä, kun taas miesten vastauksissa on enemmän hajontaa. Miehet ovat vastanneet

naisia useammin ikävuosia asteikon ääripäistä. P-arvo on alle 0,001, jolloin tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä.

Pearson: $\chi^2(14) = 38.7861$ $P = 0.0009$

Kuvio 5. Ristiintaulukointi: älypuhelin ja sukupuoli.

Miesten hajanaisempia ja naisten yhtenäisempiä vastauksia voivat selittää samat seikat kuin vastaavaa tulosta puhelimen osalta. Eli naiset huolehtivat lapsista enemmän ja saattavat olla tekemisissä enemmän lasten ja vanhempien kanssa, jolloin he ymmärtävät lapsen tarpeita ja muiden vanhempien mielipiteitä miehiä paremmin. Tällöin vastauksetkin ovat yhtenäisempiä.

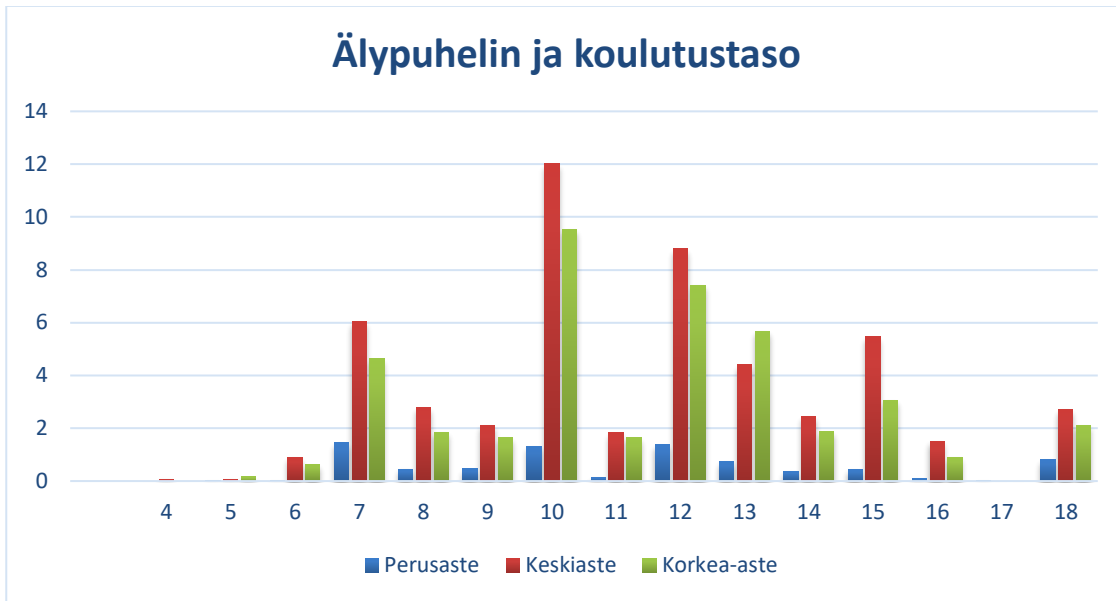
Kuviosta 6 voidaan nähdä vastausten jakautuminen koulutustason mukaan puhelinta koskevaan kysymykseen. Myös koulutustason mukaan tarkasteltuna yleisin vastaus puhelimen tarpeellisuutta koskevaan kysymykseen on jokaisella koulutustasolla 7 vuotta. Keskiasteen ja korkea-asteen toiseksi yleisin vastaus on 10 vuotta, mutta perusasteella se on 8 vuotta. Vain perusasteen suorittaneita on aineistossa kuitenkin hyvin vähän eivätkä erot vastausmäärissä ole kovin suuria. Keskiasteen ja korkea-asteen vastaukset ovat hyvin yhtenevät, ja kaikilla koulutustasoilla vastaukset jakautuivat ikävuosien 3 ja 18 välille. Mielipide-eroja koulutustason mukaan ei siis tässä tutkimuksessa ole havaittavissa. Korkean p-arvon vuoksi (0,0844) tulosta ei kuitenkaan ole mahdollista todeta tilastollisesti merkitseväksi.

Pearson: $\chi^2(28) = 42.0051$ $P = 0.0844$

Kuvio 6. Ristiintaulukointi: puhelin ja koulutustaso.

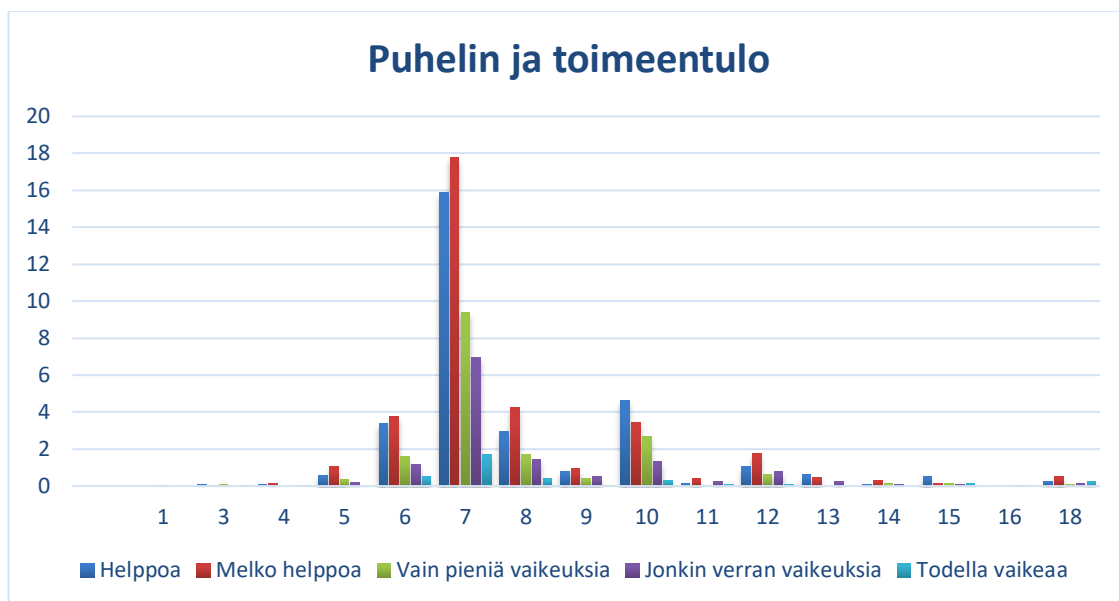
Kuviosta 7 voidaan nähdä vastausten jakautuminen koulutustason mukaan älypuhelinia koskevaan kysymykseen. Älypuhelimien osalta keski- ja korkea-asteen suorittaneiden yleisin vastaus on 10 vuotta, mutta perusasteen suorittaneilla se on 7 vuotta. Perusasteen suorittaneiden kolme yleisintä vastausta ovat järjestyksessä 7, 12 ja 10 vuotta. Erot vastauksissa olivat kuitenkin hyvin pieniä. Toiseksi yleisin vastaus keski- ja korkea-asteen suorittaneilla on 12 vuotta. Kolmanneksi yleisin vastaus keskiasteen suorittaneilla on kuitenkin 7 vuotta, kun korkea-asteella se on 13 vuotta. Perus- ja korkea-asteen suorittaneilla vastaukset jakoutuivat 5 ja 18 ikävuoden välille, mutta keskiasteen suorittaneilla vastaukset jakoutuivat 4 ja 18 ikävuoden välille. Näistä pienistä eroista huolimatta vastaukset jakautuvat keskimääräisesti hyvin tasaisesti. P-arvo on alle 0,05, jolloin tulos on tilastollisesti melkein merkitsevä. Erot vastauksissa ovat kuitenkin niin pieniä, etten koe erojen syiden syvällisempää pohtimista tässä kohtaa tarpeellisenä.

Pearson: $\chi^2(28) = 49.5052$ $P = 0.0272$

Kuvio 7. Ristiintaulukointi: älypuhelin ja koulutustaso.

Kuviosta 8 voidaan nähdä vastausten jakautuminen toimeentulon mukaan puhelinta koskevaan kysymykseen. Myös kaikissa toimeentuloluokissa yleisin vastaus puhelimen osalta on 7 vuotta. Toiseksi yleisemmän vastauksen osalta on puolestaan enemmän eroja. Helpoksi tai vain pieniä vaikeuksia toimeentulonsa kuvailevilla toiseksi yleisin vastaus on 10 vuotta. Melko helpoksi tai todella vaikeaksi toimeentulonsa kuvailevilla toiseksi yleisin vastaus on 6 vuotta. Jonkin verran vaikeuksia toimeentulossaan olevilla toiseksi yleisin vastaus oli 8 vuotta. Helpoksi, melko helpoksi tai todella vaikeaksi toimeentulonsa kuvailevilla vastaukset jakautuvat ikävuosien 3 ja 18 välille. Vain pieniä vaikeuksia toimeentulossaan kokevilla vastaukset jakautuvat ikävuosien 1 ja 18 välille, ja jonkin verran vaikeuksia toimeentulossaan kokevilla vastaukset jakautuvat ikävuosien 5 ja 18 välille. Vastaukset jakautuvat kuitenkin toimeentuloluokkien kesken hyvin tasaisesti, ja havaitut erot ovat hyvin pieniä. Esimerkiksi kaikissa toimeentuloluokissa 4 yleisintä vastausta ovat 6, 7, 8 ja 10 vuotta, vain järjestys oli eri. P-arvo on alle 0,05, eli tulos on tilastollisesti melkein merkitsevä.

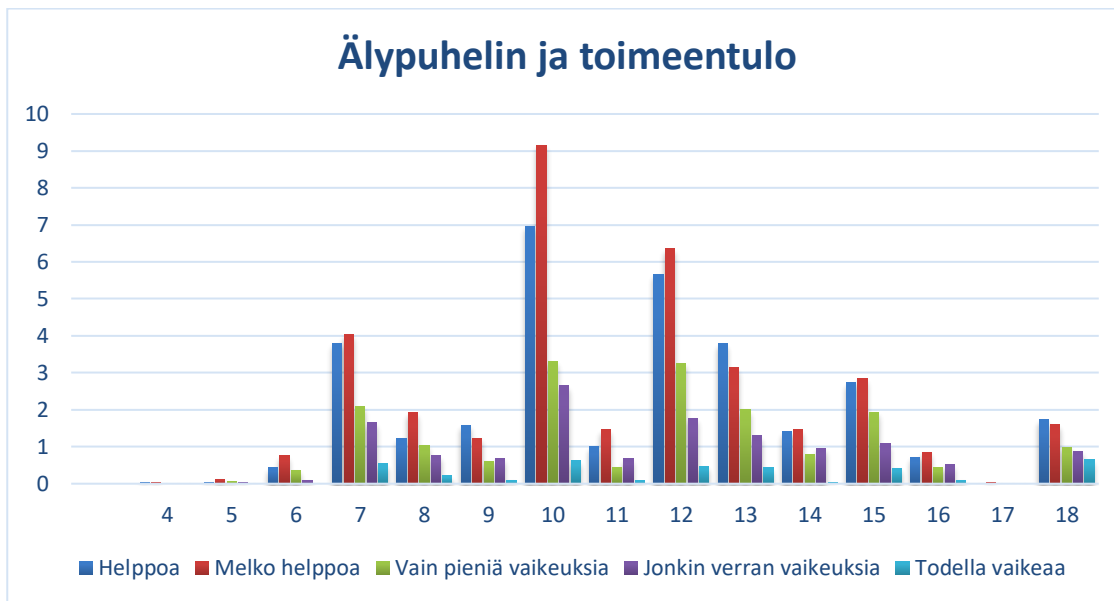
Pearson: $\chi^2(60) = 90.8113$ $P = 0.0159$

Kuvio 8. Ristiintaulukointi: puhelin ja toimeentulo.

Voidaan todeta, etteivät toimeentuloerot ole yhteydessä mielipide-eroihin. Tämä on myös melko samassa linjassa sen kanssa, ettei koulutustasolla havaittu olevan yhteyttä mielipide-eroihin. Syynä tähän voi olla se, että puhelimet ovat hyvin tavallinen käyttöesine koulutustasosta ja varallisuudesta riippumatta. Tällöin kaikilla koulutustasoilla ja jokaisessa toimeentuloluokassa on henkilöitä, joilla on omia ja eriäviä mielipiteitä sekä henkilöitä, joilla on hyvä käsitys siitä, milloin lapset yleensä saavat puhelimet. Nämä näkyvät vastauksissa kaikilla tasoilla.

Kuviosta 9 voidaan nähdä vastausten jakautuminen toimeentulon mukaan älypuhelin koskevaan kysymykseen. Älypuhelimien osalta kaikissa toimeentuloluokissa yleisin vastaus on 10 vuotta, lukuun ottamatta todella vaikeaksi toimeentulonsa kokevia. Tässä ryhmässä yleisin vastaus on 18 vuotta, mutta 10 vuotta on toiseksi yleisin vastaus. Muissa ryhmissä toiseksi yleisin vastaus on 12 vuotta, ja kaikissa ryhmissä kolmanneksi yleisin vastaus on 7 vuotta. Toimeentulonsa helpoksi tai melko helpoksi kokevilla vastaukset jakautuvat ikävuosien 4 ja 18 välille. Vain pieniä vaikeuksia tai jonkin verran vaikeuksia toimeentulossaan kokevilla vastaukset jakautuvat ikävuosien 5 ja 18 välille, ja todella vaikeaksi toimeentulonsa kokevilla vastaukset jakautuvat ikävuosien 7 ja 18 välille. Vastauksissa on havaittavissa hieman eroja eri toimeentuloluokkien välillä, mutta erot ovat melko pieniä. Lisäksi p-arvo on reilusti yli 0,05, jolloin tulos ei ole tilastollisesti

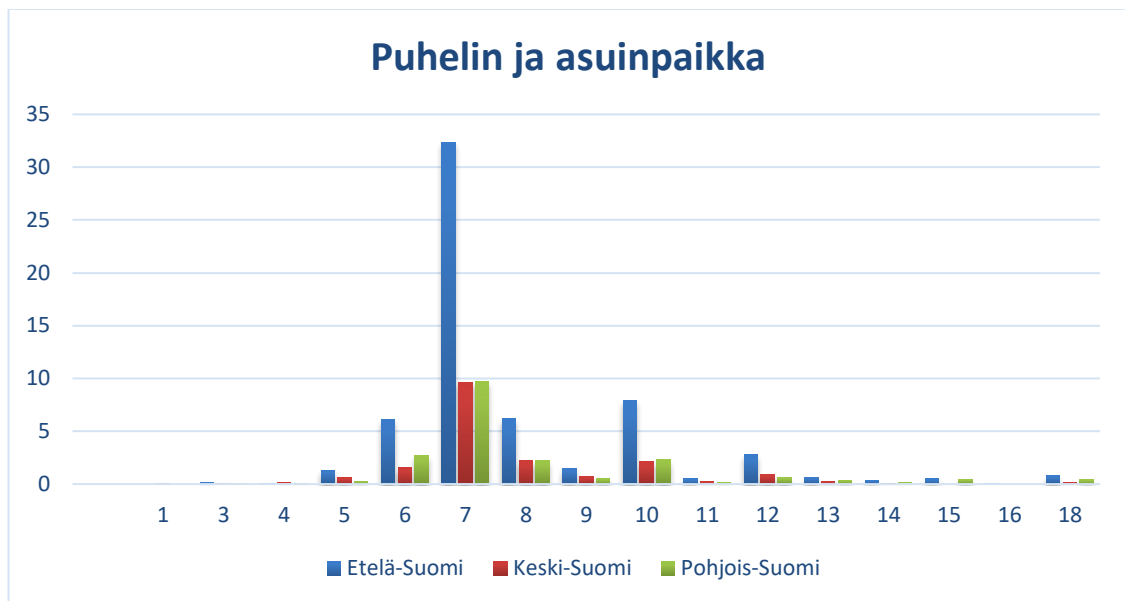
merkitsevä. P-arvon ollessa hyvin suuri en koe tarpeelliseksi analysoida tarkemmin näitä tuloksia.

Pearson: $\chi^2(56) = 60.0688$ $P = 0.4621$

Kuvio 9. Ristiintaulukointi: älypuhelin ja toimeentulo.

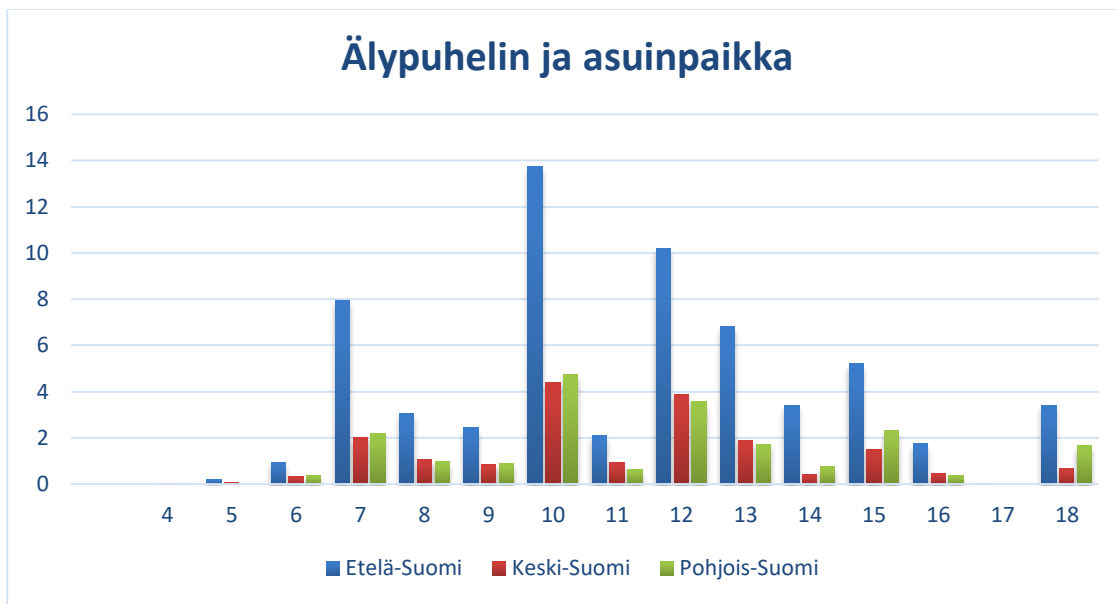
Kuviosta 10 voidaan nähdä vastausten jakautuminen asuinpaikan mukaan puhelinta koskevaan kysymykseen. Puhelimen osalta kaikissa asuinpaikkaryhmissä yleisin vastaus on ollut 7 vuotta. Etelä- ja Keski-Suomessa asuvista yli puolet vastaajista on vastannut 7 vuotta. Pohjois-Suomessa asuvista vähän alle puolet on vastannut 7 vuotta. Toiseksi yleisimmän vastauksen osalta on enemmän hajontaa. Etelä-Suomessa asuvilla se oli 10 vuotta, Keski-Suomessa asuvilla 8 vuotta ja Pohjois-Suomessa asuvilla 6 vuotta. Kuitenkin nämä ovat kaikissa asuinpaikkaryhmissä toiseksi, kolmanneksi ja neljänneksi yleisimmät vastaukset, mutta järjestys on vain eri. Etelä- ja Pohjois-Suomessa asuvilla vastaukset jakautuvat ikävuosien 3 ja 18 välille ja Keski-Suomessa ikävuosien 1 ja 18 välille. Erot ovat hyvin pieniä ja p-arvo reilusti yli 0,05, joten tulos ei ole tilastollisesti merkitsevä. Näistä syistä en koe tarpeelliseksi analysoida näitäkään tuloksia tämän enempää.

Pearson: $\chi^2(30) = 39.2199$ $P = 0.2061$

Kuvio 10. Ristiintaulukointi: puhelin ja asuinpaikka.

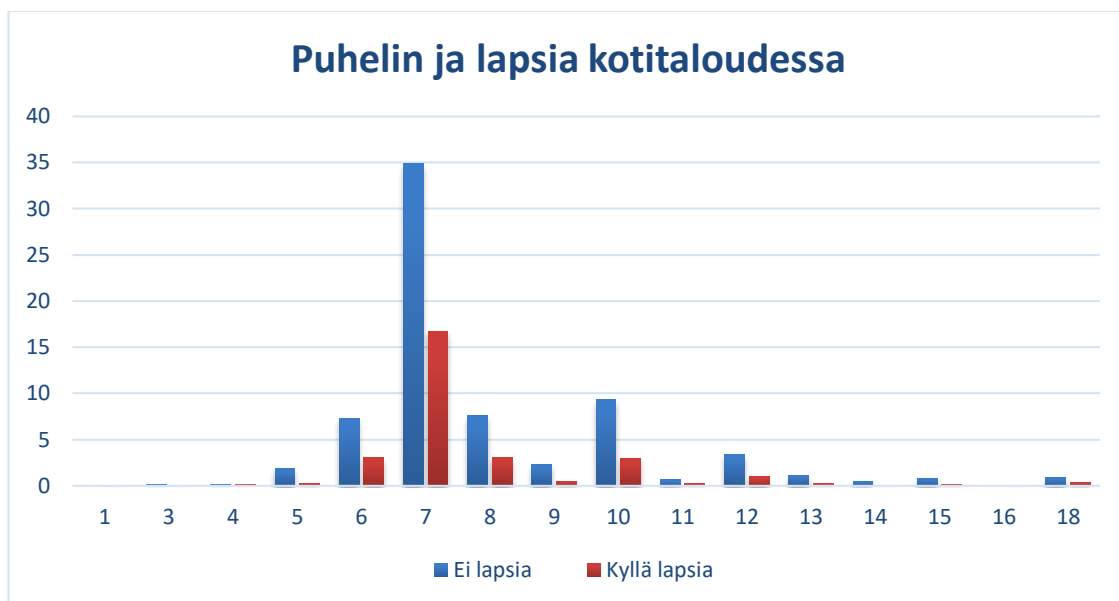
Kuviosta 11 voidaan nähdä vastausten jakautuminen asuinpaikan mukaan älypuhelinia koskevaan kysymykseen. Älypuhelimien osalta kaikissa asuinpaikkaryhmissä yleisin vastaus on 10 vuotta ja toiseksi yleisin 12 vuotta. Kolmanneksi yleisin vastaus on 7 vuotta Etelä- ja Keski-Suomessa, mutta Pohjois-Suomessa 15 vuotta. Etelä-Suomessa vastaukset jakautuvat ikävuosien 5 ja 18 välille ja Keski- ja Pohjois-Suomessa ikävuosien 4 ja 18 välille. Pohjois-Suomessa asuvat ovat vastanneet keskimäärin hieman korkeampia ikävuosia. P-arvo on kuitenkin tässäkin reilusti yli 0,05, joten tulos ei ole tilastollisesti merkitsevä. Tämän vuoksi en tässäköön koe tarpeelliseksi tehdä aiheesta syvempää analyysiä.

Pearson: $\chi^2(28) = 31.5869$ $P = 0.4023$

Kuvio 11. Ristiintaulukointi: älypuhelin ja asuinpaikka.

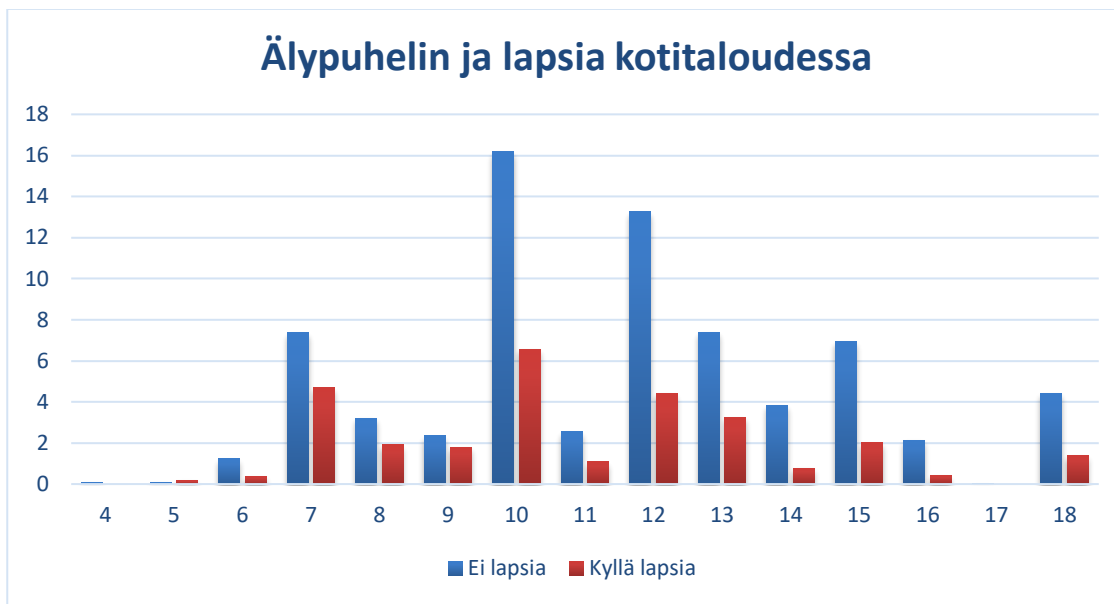
Kuviosta 12 voidaan nähdä vastausten jakautuminen sen mukaan, onko kotitaloudessa lapsia vai ei, suhteessa puhelinta koskevaan kysymykseen. Puhelimen osalta molempien ryhmien, eli niiden, joilla on lapsia ja niiden, joilla ei ole, yleisin vastaus on 7 vuotta. Toiseksi yleisin vastaus niillä, joilla lapsia ei ole, on 10 vuotta ja kolmanneksi yleisin vastaus on 8 vuotta. Henkilöillä, joilla on kotitaloudessa lapsia, toiseksi yleisin vastaus on 8 vuotta ja kolmanneksi yleisin 6 vuotta. Henkilöillä, joilla ei ole kotitaloudessa lapsia, vastaukset jakautuvat ikävuosien 3 ja 18 välille, kun taas niillä, joilla lapsia on, vastaukset jakautuvat ikävuosien 1 ja 18 välille. Kuviosta 12 voidaan havaita, että henkilöt, joilla ei ole kotitaloudessa lapsia ovat vastanneet keskimäärin hieman korkeampia ikävuosia. P-arvo on kuitenkin yli 0,05, joten tulos ei ole tilastollisesti merkitsevä eikä tämän vuoksi analysoi tulosta enempää.

Pearson: $\chi^2(15) = 26.7415$ $P = 0.0979$

Kuvio 12. Ristiintaulukointi: puhelin ja lapsia kotitaloudessa.

Kuviosta 13 voidaan nähdä vastausten jakautuminen sen mukaan, onko kotitaloudessa lapsia vai ei, suhteessa älypuhelinia koskevaan kysymykseen. Älypuhelimien osalta molempien ryhmien, eli niiden, joilla on lapsia ja niiden, joilla ei ole, yleisin vastaus on 10 vuotta. Henkilöillä, joilla ei ole kotitaloudessa lapsia, toiseksi yleisin vastaus on 12 vuotta ja kolmanneksi yleisin 13 vuotta. Puolestaan henkilöillä, joilla on kotitaloudessa lapsia, toiseksi yleisin vastaus on 7 vuotta ja kolmanneksi yleisin 12 vuotta. Henkilöiden, joilla ei ole kotitaloudessa lapsia, vastaukset jakautuvat ikävuosien 4 ja 18 välille. Henkilöiden, joilla on kotitaloudessa lapsia, vastaukset jakautuvat ikävuosien 5 ja 18 välille. Kuviosta 13 voidaan havaita, että henkilöt, joilla ei ole kotitaloudessa lapsia ovat vastanneet keskimäärin korkeampia ikävuosia. P-arvo on alle 0,001, joten tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä.

Pearson: $\chi^2(14) = 43.9423$ $P = 0.0006$

Kuvio 13. Ristiintaulukointi: älypuhelin ja lapsia kotitaloudessa.

Mielenkiintoista on, että ne, joilla ei ole kotitaloudessa lapsia, kokevat lapsien tarvitsevan älypuhelimien jonkin verran vanhempana, kuin ne, joilla kotitaloudessa on lapsia. Ensiksi voisi pohtia, onko mediassa esimerkiksi liioiteltu älypuhelimien haittoja, jolloin nämä henkilöt ajattelevat lapsen tarvitsevan puhelinta myöhemmin kuin lasten vanhemmat ajattelevat. Toisaalta voisi miettiä, onko kyse kärjistyneistä mielipiteistä vai kuitenkin vanhempien ymmärtämättömyydestä tai asenteista. Lapsilla suuri ruutuaika on koko ajan yhä normaalimpaa. Vanhemmille voi olla tavallisempaa nähdä oma lapsi ja tämän kaverit tuijottamassa paljon älypuhelimia, eikä asiaa osata nähdä enää haitallisena, vaan se on vain normaalia. Jotkut vanhemmat eivät taas ole tietoisia siitä, mitä kaikkea lapset tekevät vapaa-ajallaan. Syyt voivat olla myös käytännönläheisempiä. Lasten vanhemmat saattavat kokea puhelimen tai älypuhelimien hyvinkin tarpeellisena kouluikäiselle lapselle, jotta lapseen voi saada helpommin yhteyden.

Ristiintaulukoinnin perusteella voidaan todeta, että ikäluokka, sukupuoli ja se, onko henkilöllä kotitaloudessa lapsia vai ei, ovat yhteydessä aikuisten mielipiteisiin puhelimen tai älypuhelimien tarpeellisuudesta lapsilla. Puolestaan koulutustason, toimeentulon ja asuinpaikan osalta ristiintaulukoinneissa ei havaittu yhteyttä aikuisten mielipiteisiin tai havaitut erot vastauksissa eri ryhmien välillä olivat hyvin pieniä. Seuraavaksi tarkastelen asiaa vielä tarkemmin multinominaalisen regressioanalyysin avulla.

5.2.2 *Multinominaalinen regressioanalyysi*

Multinominaalisen regressioanalyysin avulla selvitan, onko selittävien ja selitettävien muuttujien välillä yhteyttä. Yhteyden olemassaolon lisäksi selvitan ristiintaulukointia syvällisemmin sitä, millaista yhteys on. Tarkastelen yhteyden voimakkuutta, sitä, onko se positiivista vai negatiivista, sekä yksittäisten tekijöiden tilastollista merkitsevyyttä. Multinominaalisen regressioanalyysin avulla vakioin eri taustamuuttujien vaikutuksia, jolloin pystyn tarkastelemaan kunkin muuttujan itsenäistä selitysvoimaa. Tarkastelen siis selittäviä muuttujia regressioanalyysissä yksitellen, ja teen vertailua yksittäisen muuttujan sisällä. Regressioanalyysit teen erikseen puhelimen ja älypuhelimien osalta. Näissä en käytä painokertoimia, jotta voin tarkastella mallien selitysteiteitä eli pseudo R^2 .

Multinominaalista regressioanalyysia varten muodostan molemmista selitettävistä muuttujista kolmiluokkaiset kategoriset muuttujat. Luokittelut perustuvat aineistossa annettuihin vastauksiin. Muodostan luokat jakamalla iät tasaisesti kolmeen luokkaan sekä niin, että eri luokissa ovat eniten vastauksia saaneet iät 7 ja 10 sekä ikä 18, joka tarkoittaa tässä tutkimuksessa täysi-ikäistä. Näin ollen puhelimen luokiksi muodostui 1–7-vuotiaat, 8–12-vuotiaat ja 13–18-vuotiaat. Koska älypuhelinia koskevaan kysymykseen vastattiin keskimäärin korkeampia ikävuosia, on myös ikäluokat jaoteltu sen mukaan. Älypuhelimien luokat ovat 4–8-vuotiaat, 9–13-vuotiaat sekä 14–18-vuotiaat. Puhelinta koskeva regressioanalyysin tulokset näkyvät taulukossa 2 ja älypuhelinia koskeva regressioanalyysin tulokset taulukosta 3.

Taulukosta 2 voidaan nähdä, miten eri sosiodemografiset tekijät ovat yhteydessä aikuisten mielipiteisiin puhelimen osalta. Ikäluokan osalta voidaan havaita, että tuloksista löytyy tilastollisesti merkitseviä tuloksia. Regressioanalyysissä muiden ikäluokkien vastauksia on verrattu nuorimpaan eli 18–25-vuotiaiden ikäluokkaan. Verrattuna 18–25-vuotiaiden ikäluokkaan, kaikki muut ikäluokat ovat negatiivisemmin yhteydessä ikävuosien 1–7 vastaamiseen, mutta positiivisemmin ikävuosien 8–12 ja 13–18 vastaamiseen. 18–25-vuotiaat ovat siis useimmin vastanneet ikävuosia 1–7. Suurin ero kaikkien ikävuosiryhmien osalta on suhteessa seuraavaksi nuorimpaan ikäluokkaan eli 26–35-vuotiaisiin.

Tässä kohtaa koen tärkeäksi tarkastella tuloksia myös yhdessä ristiintaulukoinnin tulosten kanssa. Regressioanalyysistä voisi päätellä, että nuorin ikäluokka olisi yhteydessä keskimääräistä nuorempien ikävuosien vastaamiseen. Puhelinta koskevassa kysymyksessä ikävuosi 7 oli kuitenkin hyvin dominoiva vastaus, jolloin ikävuodet 1–7 koostuu tässä pääasiassa vastauksista 7 vuotta. Kuten kuviosta 2 voidaan nähdä, nuorin ikäluokka on vastannut suhteellisen usein vastauksen 7 vuotta, mutta ei muutoin ole vastannut erityisen nuoria ikävuosia. Voidaan siis todeta, että 18–25-vuotiaat ovat yhteydessä ikävuoden 7 vastaamiseen ja 26–35-vuotiaat korkeampien ikävuosien vastaamiseen.

Vastaava havainto voidaan tehdä sukupuolen osalta. Taulukosta 2 voidaan nähdä, että naiset ovat positiivisemmin yhteydessä ikävuosien 1–7 vastaamiseen ja miehet ikävuosien 8–12 ja 13–18 vastaamiseen. Kuviosta 4 voidaan kuitenkin havaita, että naiset ovat vain vastanneet useammin ikävuoden 7 ja miehet muita nuoria ikävuosia naisia enemmän. Regressioanalyysissä sukupuolta koskevat tulokset ovat kaikki tilastollisesti merkitseviä tai erittäin merkitseviä. Voidaan siis todeta, että naiset ovat yhteydessä ikävuoden 7 vastaamiseen ja miehet ainakin tätä korkeampien ikävuosien vastaamiseen.

Koulutustason osalta voidaan havaita, ettei regressioanalyysissä ilmene yhtään tilastollisesti merkitsevää tulosta. Vastaavasti toimeentulon osalta ei ole tilastollisesti merkitseviä tuloksia, jolloin yhteyttä ei näiden osalta voida havaita. Asuinpaikan osalta voidaan havaita yksi tilastollisesti melkein merkitsevä tulos. Verrattuna Etelä-Suomessa asuviin, Pohjois-Suomessa asuvat ovat useammin vastanneet ikävuosia 13–18 eli he ovat positiivisemmin yhteydessä ikävuosien 13–18 vastaamiseen. Vaikka ristiintaulukoinnin avulla ei pystynyt havaita yhteyttä asuinpaikan ja aikuisten mielipiteiden välillä, regressioanalyysin avulla on havaittavissa ainakin heikko yhteys.

Henkilöt, joiden kotitaloudessa on lapsia, ovat useimmin vastanneet ikävuosia 1–7. Puolestaan henkilöt, joilla ei ole kotitaloudessa lapsia, ovat useimmin vastanneet ikävuosia 8–12. Molemmat tulokset ovat tilastollisesti melkein merkitseviä. Voidaan siis todeta, että nuorempien ikävuosien vastaaminen on positiivisesti yhteydessä siihen, että kotitaloudessa on lapsia, ja keskimmäisten ikävuosien 8–12 vastaaminen on positiivisesti yhteydessä siihen, ettei kotitaloudessa ole lapsia.

Yhteenvetona voidaan todeta, että 18–25-vuotiaat, naiset ja henkilöt, joilla on kotitaloudessa lapsia, ovat vastanneet useimmin ikävuosia 1–7. Puolestaan keskimmäisten ikävuosien 8–12 vastaamiseen ovat positiivisesti yhteydessä ikäluokat 26–35-, 36–45- ja 66–75-vuotiaat, miehet sekä henkilöt, joilla ei ole kotitaloudessa lapsia. Vanhimpien ikävuosien 13–18 vastaamiseen ovat positiivisesti yhteydessä ikäluokka 26–35-vuotiaat, miehet sekä Pohjois-Suomessa asuvat. Kuitenkin taulukosta voidaan havaita selityksasteen olevan kaikissa ikävuosiluokissa 0,037 eli huomattavasti enemmän lähellä 0 kuin 1. Valitut muuttajat eivät siis selitä parhaalla mahdollisella tavalla tuloksia.

Taulukko 2. Multinominaalinen regressioanalyysi: puhelin.

	1–7-vuotiaat	8–12-vuotiaat	13–18-vuotiaat
Ikäluokka			
18-25	ref.	ref.	ref.
26-35	-0.285*** (0.0481)	0.229*** (0.0475)	0.0556* (0.0218)
36-45	-0.167*** (0.0499)	0.132** (0.0485)	0.0343 (0.0206)
46-55	-0.0609 (0.0417)	0.0472 (0.0404)	0.0137 (0.0149)
56-65	-0.0740* (0.0373)	0.0592 (0.0362)	0.0148 (0.0128)
66-75	-0.0989** (0.0379)	0.0813* (0.0367)	0.0176 (0.0131)
Sukupuoli			
Nainen	ref.	ref.	ref.
Mies	-0.0952*** (0.0223)	0.0703** (0.0217)	0.0249** (0.00929)
Koulutustaso			
Perusaste	ref.	ref.	ref.
Keskiaste	0.0200 (0.0425)	0.0222 (0.0407)	-0.0422 (0.0232)
Korkea-aste	0.0583 (0.0445)	-0.0191 (0.0426)	-0.0392 (0.0244)
Toimeentulo			
Helppoa	ref.	ref.	ref.
Melko helppoa	0.0170 (0.0270)	-0.0126 (0.0263)	-0.00442 (0.0109)
Vain pieniä vaikeuksia	-0.00345 (0.0340)	0.0185 (0.0334)	-0.0151 (0.0123)
Jonkin verran vaikeuksia	-0.0208 (0.0375)	0.0143 (0.0365)	0.00643 (0.0165)
Todella vaikeaa	-0.0199 (0.0645)	-0.0536 (0.0592)	0.0735 (0.0412)
Asuinpaikka			
Etelä-Suomi	ref.	ref.	ref.
Keski-Suomi	-0.0165 (0.0290)	0.0210 (0.0285)	-0.00452 (0.0106)
Pohjois-Suomi	-0.00236 (0.0279)	-0.0265 (0.0267)	0.0289* (0.0135)
Lapsia kotitaloudessa			
Ei	ref.	ref.	ref.
Kyllä	0.0601* (0.0264)	-0.0523* (0.0256)	-0.00780 (0.0104)
N	1782	1782	1782
pseudo R²	0.037	0.037	0.037

Keskivirheet sulkeissa. Merkitsevyytasot: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Tulosten analysoinnissa voisi tuloksia peilata arvoihin, joita yleensä liitetään näihin ihmisryhmiin. Nuoret naiset ovat useimmin liberaaleja arvoja kannattavia, kun taas vanhemmat ja nuoremmat miehet sekä pohjoisemmassa asuvat kannattavat useammin konservatiivisempia arvoja. (esim. Mannerström, Moutka, Leikas & Lönnqvist 2020.) Sitä, että kotitaloudessa on lapsia, on hankalampaa yhdistää tietynlaiseen arvomaailmaan. Tässä syynä voi olla jo edellä mainitut median vaikutus, käytännönläheisyys tai tottuminen lasten suureen ruutuaikaan.

Taulukosta 3 voidaan nähdä, miten eri sosiodemografiset tekijät ovat yhteydessä aikuisten mielipiteisiin älypuhelimien osalta. Ikäluokan osalta voidaan havaita, että tuloksista löytyy tilastollisesti merkitseviä tuloksia. Nuorin ikäluokka eli 18–25-vuotiaat ovat vastanneet useimmin ikävuosia 9–13. Verrattuna tähän nuorimpaan ikäluokkaan ovat kaikki vanhemmat ikäluokat siis negatiivisesti yhteydessä ikävuosien 9–13 vastaamiseen. Nämä tulokset ovat tilastollisesti merkitseviä. Puolestaan muut ikäluokat ovat vastanneet useammin ikävuosia 4–8 ja 14–18 eli ovat positiivisesti yhteydessä näiden ikävuosien vastaamiseen. Kaikki nämä tulokset eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä. Tilastollisesti merkitseviä tuloksia 4–8-vuotiaiden osalta ovat 36–45-, 46–55- ja 66–75-vuotiaiden vastaukset. 14–18-vuotiaiden osalta tilastollisesti melkein merkitseviä ovat 26–35-, 56–65 ja 66–75-vuotiaiden vastaukset.

Sukupuolen osalta voidaan havaita, että naiset ovat useimmin vastanneet ikävuosia 9–13 eli ovat positiivisesti yhteydessä ikävuosien 9–13 vastaamiseen. Tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä. Miehet ovat vastanneet useammin ikävuosia 4–8 ja 14–18. Tulokset ovat 4–8 ikävuosien osalta tilastollisesti melkein merkitseviä ja 14–18 ikävuosien osalta tilastollisesti erittäin merkitseviä. Miehet ovat siis positiivisesti yhteydessä vastaamaan enemmän ääripäissä olevia ikävuosia.

Puhelimen osalta ei koulutustasolla havaittu olevan yhteyttä aikuisten mielipiteisiin. Kuitenkin älypuhelimien osalta taulukosta 3 on havaittavissa yksi tilastollisesti melkein merkitsevä tulos. Verrattuna perusasteen käyneisiin korkea-asteen käyneet ovat useammin vastanneet ikävuosia 9–13 eli ovat positiivisesti yhteydessä keskimmäisten ikävuosien vastaamiseen.

Vastaavasti toimeentulon osalta ei puhelinta koskevissa kysymyksissä havaittu eroja mielipiteissä, mutta älypuhelimien osalta tuloksissa on havaittavissa tilastollisesti melkein merkitseviä tuloksia. Henkilöt, jotka kokevat toimeentulossaan jonkin verran vaikeuksia tai kokevat sen todella vaikeaksi, ovat useimmin vastanneet ikävuosia 14–18 kuin henkilöt, jotka kokevat toimeentulonsa helpoksi. Puolestaan helpoksi toimeentulonsa kokevat ovat useimmin vastanneet ikävuosia 9–13 verrattuna toimeentulonsa todella vaikeaksi kokeviin. Voidaan siis sanoa, että vaikeammaksi toimeentulonsa kokeminen on positiivisesti yhteydessä vanhempien ikävuosien vastaamiseen.

Asuinpaikan osalta voidaan myös älypuhelimien osalta havaita tilastollisesti melkein merkitseviä tuloksia. Verrattuna Etelä-Suomessa asuviin Keski-Suomessa asuvat ovat useimmin vastanneet ikävuosia 9–13 eli ovat positiivisesti yhteydessä keskimmäisten ikävuosien vastaamiseen. Etelä-Suomessa asuvat ovat puolestaan vastanneet useimmin ikävuosia 14–18 eli ovat Keski-Suomessa asuvia positiivisemmin yhteydessä vanhempien ikävuosien vastaamiseen.

Kotitaloudessa asuvien lasten osalta tulokset ovat samassa linjassa puhelinta koskevien tulosten kanssa. Taulukosta 3 voidaan havaita, että henkilöt, joilla ei ole lapsia, ovat useimmin vastanneet ikävuosia 14–18 kuin ne, joilla on kotitaloudessa lapsia. Voidaankin todeta, että vanhempien ikävuosien vastaaminen on positiivisesti yhteydessä siihen, että henkilöllä ei ole kotitaloudessa lapsia.

Yhteenvedona älypuhelimien osalta voidaan todeta, että keski-ikäiset eli ikäluokat 36–45- ja 46–55-vuotiaat sekä vanhemmat henkilöt eli ikäluokka 66–75-vuotiaat sekä miehet ovat positiivisesti yhteydessä nuorimpien ikävuosien 4–8 vastaamiseen. Puolestaan nuorin ikäluokka eli 18–25-vuotiaat, korkea-asteen käyneet, Keski-Suomessa asuvat sekä naiset ovat positiivisesti yhteydessä keskimmäisten ikävuosien 9–13 vastaamiseen. Vanhimpien ikävuosien 14–18 vastaamiseen ovat positiivisesti yhteydessä ikäluokka 26–35-vuotiaat sekä vanhimmat ikäluokat 56–65- ja 66–75-vuotiaat sekä miehet, toimeentulonsa vaikeaksi kokevat, sekä henkilöt, joilla ei ole kotitaloudessa lapsia. Taulukosta 3 voidaan havaita selityksasteen olevan kaikissa ikävuosiluokissa 0,032 eli huomattavasti enemmän lähellä 0 kuin 1. Valitut muuttajat eivät siis tässäkin selitä parhaalla mahdollisella tavalla tuloksia.

Taulukko 3. Multinominaalinen regressioanalyysi: älypuhelin.

	4–8-vuotiaat	9–13-vuotiaat	14–18-vuotiaat
Ikäluokka			
18-25	ref.	ref.	ref.
26-35	0.0107 (0.0346)	-0.111* (0.0488)	0.100* (0.0423)
36-45	0.100* (0.0402)	-0.135** (0.0511)	0.0353 (0.0423)
46-55	0.140*** (0.0359)	-0.141** (0.0446)	0.000899 (0.0356)
56-65	0.0503 (0.0294)	-0.121** (0.0397)	0.0706* (0.0331)
66-75	0.105*** (0.0310)	-0.185*** (0.0403)	0.0795* (0.0336)
Sukupuoli			
Nainen	ref.	ref.	ref.
Mies	0.0399* (0.0190)	-0.107*** (0.0234)	0.0671*** (0.0198)
Koulutustaso			
Perusaste	ref.	ref.	ref.
Keskiaste	-0.0597 (0.0385)	0.0438 (0.0445)	0.0158 (0.0362)
Korkea-aste	-0.0757 (0.0401)	0.105* (0.0467)	-0.0292 (0.0379)
Toimeentulo			
Helppoa	ref.	ref.	ref.
Melko helppoa	-0.000785 (0.0232)	0.00834 (0.0283)	-0.00755 (0.0231)
Vain pieniä vaikeuksia	-0.0122 (0.0284)	-0.0353 (0.0356)	0.0476 (0.0305)
Jonkin verran vaikeuksia	-0.0191 (0.0309)	-0.0638 (0.0394)	0.0829* (0.0349)
Todella vaikeaa	0.00764 (0.0543)	-0.143* (0.0666)	0.135* (0.0628)
Asuinpaikka			
Etelä-Suomi	ref.	ref.	ref.
Keski-Suomi	-0.0199 (0.0240)	0.0696* (0.0297)	-0.0497* (0.0242)
Pohjois-Suomi	-0.0212 (0.0234)	0.00704 (0.0295)	0.0141 (0.0253)
Lapsia kotitaloudessa			
Ei	ref.	ref.	ref.
Kyllä	0.0414 (0.0241)	0.0177 (0.0285)	-0.0591* (0.0230)
N	1779	1779	1779
pseudo R²	0.032	0.032	0.032

Keskivirheet sulkeissa. Merkitsevyytasot: * p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001

Nämä tulokset eivät vaikuta yhtä selkeästi ymmärrettäviltä, mitä puhelimen osalta saadut tulokset. Näitä tuloksia voisi kuitenkin tarkastella suhteessa puhelimen osalta saatuihin tuloksiin, jolloin vastaukset saattavat olla selkeämmin ymmärrettäviä. Puhelimen osalta nuorin ikäluokka ja naiset olivat vastanneet useimmin ikävuotta 7. Älypuhelimien osalta nämä samat ryhmät ovat vastanneet useimmin keskimmäisiä ikävuosia 9–13. Vastaavasti ikäluokka 26–35 sekä vanhimmat ikäluokat ja miehet ovat vastanneet useammin vanhimpia ikävuosia 14–18. Koska älypuhelimien osalta vastatut ikävuodet ovat keskimäärin korkeampia kuin puhelimen osalta, voidaan vastausten nähdä olevan samassa linjassa puhelinta koskevien vastausten kanssa. Lisäksi korkea-asteen käyneet kannattavat peruskoulun käyneitä useammin liberaaleja arvoja, joka on myös linjassa näiden vastausten kanssa (esim. Mannerström, Moutka, Leikas & Lönnqvist 2020, 20–21). Linjassa puhelinta koskevien vastausten kanssa on myös se, että henkilöt, joilla ei ole lapsia kotitaloudessa, ovat vastanneet useammin vanhempia ikävuosia.

Erona kuitenkin on, että erityisesti näissä vastauksissa korostuu keski-ikäisten ja vanhempien henkilöiden sekä miesten positiivinen yhteys myös nuorimpien ikävuosien 4–8 vastaamiseen. Näitä tuloksia voisi selittää vanhempien ihmisten heikompi ymmärrys digilaitteista sekä miesten heikompi ymmärrys lapsista. Toimeentulonsa vaikeaksi kokevien positiivinen yhteys vanhempien ikävuosien 14–18 vastaamiseen voi puolestaan selittyä sillä, että huonommassa taloudellisessa tilanteessa erityisesti älypuhelimia ei välttämättä koeta erityisen tarpeellisena laitteena nuoremmilla lapsilla. Asuinpaikan osalta on hieman vaikeampaa arvioida, miksi Keski-Suomessa asuvat ovat positiivisemmin yhteydessä keskimmäisten ikävuosien 9–13 vastaamiseen ja Etelä-Suomessa asuvat positiivisemmin yhteydessä vanhempien ikävuosien 14–18 vastaamiseen. Etelä-Suomessa asuu suhteessa enemmän nuoria, korkeakoulutettuja ja naisia, jolloin tulosten voisi olettaa olevan päinvastaisia (esim. Piirainen, Sarlin & Forss 2023; Ruonaniemi 2019; Tilastokeskus 2024). Syyt voivat kuitenkin olla käytännönläheisempiä. Keski-Suomessa välimatkat ovat pidempiä, jolloin älypuhelin voidaan kokea lapselle aikaisemmin tarpeelliseksi.

Regressioanalyysien tulokset ovat melko selkeässä linjassa toistensa kanssa, mutta erojakin tuloksissa on havaittavissa. Älypuhelimien osalta vastauksissa on huomattavasti enemmän hajontaa, jolloin on ymmärrettävää, että myös useamman tekijän voidaan

havaita olevan yhteydessä mielipiteisiin. Aikuisten mielipiteisiin yhteydessä olevia tekijöitä puhelimen osalta olivat ikäluokka, sukupuoli, asuinpaikka ja se, onko kotitaloudessa lapsia. Älypuhelimien osalta mielipiteisiin yhteydessä olivat kaikki tässä tarkastellut sosiodemografiset tekijät eli ikäluokka, sukupuoli, koulutustaso, toimeentulo, asuinpaikka sekä se, onko kotitaloudessa lapsia.

Tässä kohtaa koen tärkeäksi tarkastella myös itse tekemiäni luokittelujen merkitystä tuloksiin. Puhelinta koskevassa regressioanalyysissä ikävuodet olin jaotellut 1–7-vuotiaisiin, 8–12-vuotiaisiin ja 13–18-vuotiaisiin. Älypuhelimien osalta jaotellut olivat 4–8-vuotiaat, 9–13-vuotiaat ja 14–18-vuotiaat. Koska vastaukset jakautuivat hyvin eri tavalla puhelimen ja älypuhelimien osalta, en havainnut, että ikävuosiryhmien jakaminen hieman eri tavalla näihin kahteen eri regressioanalyysiin olisi ollut ongelmallista tai vaikuttanut merkittävästi tuloksiin.

Oikeastaan koen, että vielä erilaisemmilla jaoteluilla olisi voinut saada paremmin vertailtavissa olevia tuloksia. Nyt nimittäin älypuhelimien osalta pystyi vertailemaan keskenään niitä, jotka vastasivat yleisimmät vastaukset 10–12 sekä niitä, jotka vastasivat selvästi tämän alle tai tämän yli. Puhelimen osalta yleisin vastaus oli puolestaan 7 vuotta, jolloin asiassa pystyi vertailemaan vain toiseksi yleisimmän vastauksen eli 10 ikävuoden paikkeille sekä tästä selvästi vanhempiin ikävuosiin. Parempi vaihtoehto olisi saattanut olla neljä kategoriaa: 1–6-vuotiaat, 7–9-vuotiaat, 10–12-vuotiaat ja 13–18-vuotiaat. Näin olisi voinut tarkastella eri sosiodemografisten tekijöiden yhteyttä myös alle 7 ikävuoden vastaamiseen. Yksi nuorempi kategoria olisi mielestäni voinut olla perusteltu, sillä puhelimen osalta ikävuosien 1–7 vastaamiseen oli positiivisesti yhteydessä melko samoja tekijöitä kuin älypuhelimien osalta ikävuosien 9–13 vastaamiseen. Vastaavasti samoja tekijöitä oli positiivisesti yhteydessä puhelimen osalta ikävuosien 8–12 sekä 13–18 vastaamiseen kuin älypuhelimien osalta ikävuosien 14–18 vastaamiseen. Nyt siis jäi tarkastelematta, olisiko älypuhelimien 4–8 ikävuosien vastaamiseen yhteydessä olevat tekijät olleet yhteydessä myös puhelimen osalta ikävuosien 1–6 vastaamiseen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Yhteenvedona tuloksista voidaan todeta, että suurin osa kokee puhelimen tarpeelliseksi viimeistään 7-vuotiaalla lapsella. Älypuhelimien osalta puhelin koetaan tarpeelliseksi keskimäärin 10–12-vuotiaalla lapsella. Puhelimen ja älypuhelimien tarpeellisuudessa lapsilla on havaittavissa selviä eroja. Verrattuna älypuhelimeen, puhelin koettiin tarpeelliseksi selvästi nuoremmilla lapsilla.

Ristiintaulukoinnin avulla voitiin havaita, että ikä, sukupuoli ja se, onko henkilöllä kotitaloudessa lapsia, ovat selvästi yhteydessä aikuisten mielipiteisiin. Regressioanalyysien avulla pystyttiin kuitenkin havaitsemaan, että puhelimen osalta asuinpaikka oli yhteydessä mielipiteisiin ainakin jossain määrin. Älypuhelimien osalta mielipiteisiin oli puolestaan hieman yhteydessä asuinpaikan lisäksi koulutustaso ja toimeentulo.

Tuloksista voi havaita, että puhelimen sekä älypuhelimien osalta nuorimmat henkilöt vastasivat suhteellisesti enemmän yleisimpiä vastauksia, kun taas vanhemmilla ihmisillä vastauksissa oli eniten hajontaa. Vastaavasti naiset vastasivat enemmän yleisimpiä vastauksia, ja miehillä oli enemmän hajontaa vastauksissa. Älypuhelimien osalta korkeasteen suorittaminen nähtiin olevan positiivisesti yhteydessä keskimmäisten ikävuosien vastaamiseen verrattuna perusasteen käyneisiin. Älypuhelimien osalta vaikeaksi toimeentulonsa kokevat olivat positiivisesti yhteydessä korkeampien ikävuosien vastaamiseen verrattuna helpoksi toimeentulonsa kokeviin.

Asuinpaikan osalta tulokset olivat jopa hieman ristiriitaisia. Puhelimen osalta Pohjois-Suomessa asuvat olivat positiivisesti yhteydessä vanhempien ikävuosien vastaamiseen verrattuna Etelä-Suomeen. Puolestaan älypuhelimien osalta Keski-Suomessa asuvat olivat positiivisesti yhteydessä keskimmäisten ikävuosien vastaamiseen verrattuna Etelä-Suomessa asuviin. Yhteys oli kuitenkin negatiivinen vanhempien ikävuosien vastaamisen kohdalla. Henkilöt, joilla on kotitaloudessa lapsia, olivat puhelimen osalta positiivisesti yhteydessä nuorempien ikävuosien vastaamiseen ja älypuhelimien osalta negatiivisesti yhteydessä vanhempien ikävuosien vastaamiseen. Henkilöt, joilla on kotitaloudessa lapsia, vastasivat siis suhteellisesti enemmän nuorempia ikävuosia.

Yksittäisten tulosten mahdollisia selityksiä olen käynyt läpi jo edellisessä luvussa, joten tässä luvussa teen pohdintaa pääasiassa yleisellä tasolla. Ensiksikin mielestäni on hyvä nostaa esille, että puhelinkieltoa koskevassa hallituksen esityksessä kerrotaan, että Suomessa suurella osalla yli 7-vuotiaista lapsista on käytössään älypuhelin (HE 212/2024 vp, 23). Suurin osa lapsista aloittaa koulun viimeistään 7-vuotiaana, mikä on hyvin todennäköisesti yksi merkittävämpiä syitä siihen, miksi suurin osa on vastannut lapsen tarvitsevan puhelimen viimeistään 7-vuotiaana. Mielenkiintoista tässä on kuitenkin se, että hallituksen esityksessä nimenomaisesti mainitaan, että lapsilla on älypuhelimet. Tämän tutkimuksen perusteella vain hieman yli kymmenesosa katsoo, että viimeistään 7-vuotiaalla lapsella tulisi olla oma älypuhelin.

Älypuhelinia koskevaan kysymykseen on voitu vastata korkeampia ikävuosia juuri siksi, että vastaajat ovat havainneet ongelmia niiden käytössä pienemmillä lapsilla. Toisaalta on hyvä ymmärtää, että kyselylomakkeessa on kysytty, minkä ikäisellä lapsella tulisi viimeistään olla oma puhelin tai älypuhelin, ja kysymyksiä on tullut arvioida ihmisarvoisen elämän kannalta (Grahm ym. 2023, 6, 82, 88, 92–93 ja 98). Se, että henkilö vastaa viimeistään 10-vuotiaan tarvitsevan älypuhelimet, ei tarkoita, etteikö tämä sama henkilö voisi hankkia lapselle älypuhelimet jo lapsen ollessa 7-vuotias esimerkiksi vain ilahduttaakseen lasta. Toisaalta muilla lapsilla voi olla hyvin suuri vaikutus siihen, milloin lapselle hankitaan puhelin ja millainen tämä puhelin on. Jos koululuokassa melkein kaikilla muilla lapsilla on älypuhelin, voi lapsi joutua kiusatuksi tai kokea ulkopuolisuuden tunnetta, jos ei omista älypuhelinia. Myös tällä on usein vaikutusta vanhempien päätöksiin. Lisäksi markkinointi voi vaikuttaa siihen, että lapsi kokee haluavansa älypuhelimet jo hyvin nuorena, ja tämäkin voi vaikuttaa vanhempien ostopäätöksiin.

Sosiodemografisten tekijöiden osalta tuloksista voitiin havaita suurempia eroja älypuhelinia koskevien vastauksen osalta kuin puhelinta koskevista vastauksista. Havaitut erot vastauksissa olivat kuitenkin melko yhtenäisiä ja yhdistettävissä yleisesti eri ryhmiin liitettäviin arvoihin ja koettuun elämään. Esimerkiksi nuoremmilla on selkeämpi ja yhtenäisempi käsitys puhelimen tarpeellisuudesta kuin vanhemmilla ihmisillä, jotka eivät välttämättä edes osaa käyttää älypuhelinia tai tiedä, mitä sillä voi tehdä. Naisilla puolestaan on yleensä enemmän kokemusta lapsista ja liberaalimmat arvot

kuin miehillä. Huonosti toimeentulevat kokevat ymmärrettävästi älypuhelimien tarpeelliseksi huomattavasti vanhemmilla lapsilla kuin hyvin toimeentulevat.

Osa tuloksista oli kuitenkin hieman hankalammin ymmärrettäviä. Erityisesti mielenkiintoista oli, että henkilöt, joilla on kotitaloudessa lapsia, vastasivat keskimäärin nuorempia ikävuosia sekä puhelimen että älypuhelimien osalta kuin henkilöt, joilla ei ole lapsia kotitaloudessa. Onkin syytä pohtia, onko yhteiskunnallisessa keskustelussa ilmi tullut huoli älypuhelimista ylimitoitettua, jos lasten oletetut vanhemmat ja huoltajat eivät jaa tätä samaa huolta. Toisaalta voi miettiä, että onko tämä nimenomaan se ongelma, etteivät vanhemmat näe ongelmaa lapsiansa älypuhelimien käytössä. Oletettavaa olisi, että edes suurin osa vanhemmista pyrkisi puuttumaan ongelmaan, jos sellaisen havaitsevat. Ongelma voikin olla juuri se, etteivät he tiedä, mitä heidän lapsensa tekevät. Toisaalta syynä voi olla se, etteivät vanhemmat tiedä, mitä ongelmallinen käyttö on tai heillä itsellään on myös älypuhelimien ongelmakäyttöä.

Jatkotutkimuksien osalta koenkin oleelliseksi selvittää laadullisen tutkimuksen kautta tarkemmin yleisesti syitä aikuisten mielipiteisiin, sekä syitä siihen, miksi he ovat antaneet erilaisia vastauksia puhelimen ja älypuhelimien osalta. Toiseksi jatkotutkimuksissa voisi tarkemmin selvittää sitä, millaisia puhelimia aikuiset kokevat lapsien tarvitsevan. Käyttämässäni kyselytutkimuksessa ei oltu tarkemmin määritelty, mitä tarkoitetaan puhelimella ilman internetyhteyttä. Useille tulee tällaisesta puhelimesta luultavasti mieleen Nokian ensimmäiset kännykkämallit tai jopa lankapuhelimet, eikä tällaisia ole markkinoilla enää paljoa myynnissä. Nykyään lapsille hankitaan myös niin sanottuja kellopuhelimia, joita pidetään kellon tapaan ranteessa, mutta jotka toimivat tavallisen puhelimen tapaan lähinnä vain viestien ja puheluiden vastaanottamiseen ja lähettämiseen. Niihin ei voi soittaa kuin vain numeroista, jotka niihin on tallennettu, ja niissä on GPS-paikannin, jonka avulla vanhemmat voivat nähdä, missä lapsi on. (DNA 2025; Elisa 2025; Telia 2025.)

Kellopuhelimia markkinoidaan erityisesti sopivaksi lapsen ensimmäiseksi puhelimeksi. Mainonnassa korostetaan sitä, ettei niillä pääse internetiin ja sosiaaliseen mediaan, ja ovat sen vuoksi hyvä vaihtoehto älypuhelimille. (DNA 2025; Elisa 2025; Telia 2025.) Erityisesti Elisalla näitä mainostetaan ”Lapsuus on parasta livenä” -kampanjan yhteydessä, jossa on yhdessä Mannerheimin lastensuojeluliiton kanssa laadittu ohjeita

lapsen puhelimen hankintaan. He eivät esimerkiksi suosita alle 9-vuotiaille lapsille älypuhelinta. (Elisa 2025.) Mielestäni jatkotutkimuksissa voisikin tarkastella nimenomaan aikuisten mielipide-eroja kellopuhelimien ja älypuhelimien välillä tai erottaa kellopuhelin kolmanneksi tarkastelun kohteeksi tavallisesta puhelimesta. Tässä tutkimuksessa ei nimittäin aineiston puitteissa ole mahdollista tarkastella kellopuhelimien vaikutusta mielipiteisiin. Mielestäni tärkeää olisi myös pohtia syitä sille, miksi jopa täysin kaupallinen taho Elisa on alkanut kampanjoimaan nuoremmille lapsille hankittuja älypuhelimia vastaan. Yksi syy voisi tietenkin olla se, että näin kellopuhelimet saavat enemmän myyntiä. Tarkastellessa kuitenkin kellopuhelimien ja älypuhelimien hintaeroja, voidaan nopeasti nähdä älypuhelimien olevan useammin kalliimpia ja siten parempia myyntituotteita. (Elisa 2025.) Toinen syy voi yksinkertaisesti olla se, että lapsilla älypuhelimien käytössä on havaittu liikaa ongelmia, ja tähän halutaan puuttua jopa kaupallisen tahon osalta. Jonkinlaista muutosta voi siis olla havaittavissa siinä, milloin lapselle hankitaan älypuhelin.

Lopuksi voisi todeta, että lasten puhelimien ja älypuhelimien käyttö sekä aikuisten suhtautuminen ja mielipiteet asiaan vaativat enemmän tutkimustietoa. Hyvin mahdollista on, että erityisesti mediassa korostuvat enemmän negatiiviset kuin positiiviset puolet. Painoarvoa on kuitenkin annettava sille, että niin Suomen hallitus kuin kaupalliset tahot ovat kokeneet tarpeelliseksi puuttua erityisesti lasten ongelmalliseen älypuhelimien käyttöön. Huolenaiheena ovat esimerkiksi lasten heikentynyt oppimiskyky, sosiaaliset taidot ja hyvinvointiin liittyvät ongelmat.

Huomionarvoisia ovat tässä tutkimuksessa ilmi tulleet tulokset siitä, miten puhelimen osalta aikuisten mielipiteet ovat melko yhtenäiset, mutta älypuhelimien osalta on havaittavissa huomattavasti enemmän hajontaa. Tarkasteltujen sosiodemografisten tekijöiden havaittiin olevan yhteydessä vastauksiin, mutta puhelimen osalta yhteys oli huomattavasti pienempää ja joidenkin tekijöiden kohdalla jopa olematonta. Tulos mielestäni kertoo siitä, ettei yhteiskunnassamme ole älypuhelimien osalta tarpeeksi tietoa siitä, minkä ikäiselle lapselle se oikeasti olisi tarpeellinen. Ymmärtämättömyys voi myös vaikuttaa siihen, miksi älypuheliimiin liittyy lapsilla ongelmakäyttöä. Jos aikuiset eivät ymmärrä, mitä lapset älypuhelimella tekevät, on sen käytön opastaminen ja rajoittaminen myös hankalaa. Mielestäni asiasta tarvitaan siis lisää tutkimusta, ja tutkimusten myötä informaatiota erityisesti aikuisille.

LÄHTEET

Ahonen, S. (2012) Yleissivistävä koulutus hyvinvointiyhteiskunnassa. Teoksessa P. Kettunen & H. Simola (toim.) Tiedon ja osaamisen Suomi. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy, 144–181.

Ajankäyttö [verkkójulkaisu]. Viiteajankohta: 10.10.2021. ISSN=1799-5639. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 30.9.2024]. Saantitapa: <https://stat.fi/julkaisu/cl8ipicxx123r0bw2oxe42g8i>.

Aro, T. (2021) Älylaitteiden vaikutus lasten ja nuorten itsesäätelyyn. e-Erika 1, 39–44. [online] <https://journals.helsinki.fi/e-erika/article/view/1592/1509>. Luettu 30.9.2024.

Auer, A. & Pohjonen, J. (1995) Kohti uusia oppimisympäristöjä. Teoksessa J. Pohjonen, S. Collan, J. Kari & M. Karjalainen (toim.) Teknologia koulutuksessa. Juva: WSOY, 13–21.

Ballagas, R., Kaye, J., Ames, M., Go, J. & Raffle, H. (2009) Family Communication: Phone Conversations with Children. Proceedings of the 8th International Conference on Interaction Design and Children. Como, Italy: ACM; DOI:10.1145/1551788.1551874.

Beck, U. (1992) Risk Society. Towards a New Modernity. Translated by Mark Ritter. London–Newbury Park–NewDelhi: SAGE Publications.

Beck, U. (1995) Poliitiikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa. Teoksessa U. Beck, A. Giddens & S. Lash (toim.) Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio. Tampere: Vastapaino, 11–82.

Beck, U. (1997) Democratization of the family. *Childhood* 4 (2), 151–168.

Beck, U. & Beck–Gernsheim, E. (2002) Individualization. London–Thousand Oaks–New Delhi: Sage Publications.

Braune-Krickau, K., Schneebeli, L., Pehlke-Milde, J., Gemperle, M., Koch, R. & von Wyl, A. (2021) Smartphones in the nursery: Parental smartphone use and parental sensitivity and responsiveness within parent–child interaction in early childhood (0–5 years): A scoping review. *Infant Ment Health J.* 42, 161–175.

Buabbas, A., Hasan, H. & Shehab, A. A. (2021) Parents' Attitudes Toward School Students' Overuse of Smartphones and Its Detrimental Health Impacts: Qualitative Study. *JMIR Pediatr Parent* 4 (2): e24196. doi: 10.2196/24196.

Castells, M. & Himanen, P. (2001) *Suomen tietoyhteiskuntamalli*. Helsinki: WSOY.

Castells, M. (2004) *The Power of Identity*. Malden: Blackwell.

Dahlgren, A., Sjöblom, L., Eke, H., Bonn, S. E. & Lagerros, Y. T. (2021) Screen time and physical activity in children and adolescents aged 10–15 years. *PLoS ONE* 16 (7): e0254255.

DNA. (2022) Tutkimus: Puhelimen ostaminen 7-vuotiaiden keskuudessa ylsi ensi kertaa 100 prosenttiin, ja oma puhelin yleistynyt hurjasti myös 5–6-vuotiailla. [online] <https://www.sttinfo.fi/tiedote/69944146/tutkimus-puhelimen-omistaminen-7-vuotiaiden-keskuudessa-ylsi-ensi-kertaa-100-prosenttiin-ja-oma-puhelin-yleistynyt-hurjasti-myos-5-6-vuotiailla?publisherId=1881>. Luettu 30.9.2024.

DNA. (2024) Koululaistutkimus 2024 osoittaa, että vanhempien huoli lapsen puhelimen käytöstä on kasvanut. [online] <https://corporate.dna.fi/medialle/dnan-tutkimukset/koululaistutkimus-2024>. Luettu 30.9.2024.

DNA. (2025) Lasten älykellot, kellopuhelimet ja laitteet. [online] <https://www.dna.fi/ajankohtaista/koululaiselle/laitteet>. Luettu 24.5.2025.

Durkheim, E. (1990, julkaistu alun perin 1893). *Sosiaalisesta työnjaosta*. Jyväskylä: Gaudeamus.

Eerola-Pennanen, P. (2013) Yksilönä vaan ei yksin. Lapset minuuden muodostajina päiväkodissa. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Elisa. (2025) Kellopuhelin lapselle. [online] <https://elisa.fi/lasten-kellopuhelimet/>. Luettu 24.5.2025.

Elisa. (2025) Lapsuus on parasta liveinä. [online] <https://parastalivena.elisa.fi>. Luettu 24.5.2025.

Elisa. (2025) Puhelimet. [online] https://elisa.fi/kauppa/laitteet/puhelimet_ja_tarvikkeet/puhelimet?group=1. Luettu 24.5.2025.

Ermi, L., Heliö. S. & Mäyrä, F. (2004) Pelien voima ja pelaamisen hallinta – Lapset ja nuoret pelikulttuurien toimijoina. Hypermedialaboration verkkojulkaisu n:o 6: Tampere: Tampereen yliopiston hypermedialaboratio.

Ermi, L., Mäyrä, F. & Heliö. S. (2005a) Digitaaliset lelut ja maailmat: pelaamisen vetovoima. Teoksessa A-R. Lahikainen, P. Hietala, T. Inkinen, M. Kangassalo, R. Kivimäki & F. Mäyrä (toim.) Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus.

Ermi, L., Mäyrä, F. & Heliö. S. (2005b) Mediakasvu ja pelaamisen hallinta. Teoksessa A-R. Lahikainen, P. Hietala, T. Inkinen, M. Kangassalo, R. Kivimäki & F. Mäyrä (toim.) Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus.

Grahn, A., Kuusela, A., Sarpila, O. & Mäkinen, L. (2023) Vapaa-aika ja itsestään huolehtiminen -kyselytutkimuksen aineistoraportti. Kyselyaineiston keruuprosessin, edustavuuden ja muuttujien esittely. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisu 8. Turun yliopisto.

Giddens, A. (1991) Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age. Oxford: Polity Press.

Halinen, J., Schöning, O. & Nazeri, F. (2024) Opettajat koulujen digitalisaation käytännön toteuttajina. Teoksessa S. Oinas & M-P. Vainikainen (toim.) Digitalisaatio oppimisen ja oppimistulosten selittäjänä. Jyväskylä: Fera, Suomen kasvatustieteellinen seura, 63–91.

Hantula, K. & Korkman, O. (2018) Tutkimusmatka teknolandiaan eli miten internet, älypuhelin ja henkilöauto ovat muuttaneet ihmissuhteitasi ja elämääsi. Helsinki: Alice Labs Publishing.

Helsingin yliopisto. (2025) III. Tekoälyn filosofiaa. Elements of AI. [online] <https://course.elementsofai.com/fi/1/3>. Luettu 17.2.2025.

Hiltunen, J., Ahonen, A., Hienonen, N., Kauppinen, H., Kotila, J., Lehtola, P., Leino, K., Lintuvuori, M., Nissinen, K., Puhakka, E., Sirén, M., Vainikainen, M-P. & Vettenranta, J. (2023) PISA 2022 ensituloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:49.

Hiltunen, P., Leppänen, M. H., Ray, C., Määttä, S. Vepsäläinen, H., Koivusilta, L., Sajaniemi, N., Erkkola, M. & Roos, E. (2021) Relationship between screen time and sleep among Finnish preschool children: results from the DAGIS study. *Sleep Medicine* 77, 75–81.

Himberg, P. (2020) Ensimmäinen kännykkä: NMT. Yle. [online] <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/11/20/ensimmainen-kannykka-nmt>. Luettu 30.9.2024.

Huotilainen, M. (2021) Ihmisaivoille sopivampaa tiedonkäsittelyä. Teoksessa Älykäs huominen: miten tekoäly ja digitalisaatio muuttavat maailmaa? Tiedekulmapokkari 4. Tallinna: Gaudeamus, 167–184.

Ilmarinen, V. & Koskela, K. (2015) Digitalisaatio: yritysjohdon käsikirja. Liettua: Talentum.

Johansson, B. (2010) Subjectivities of the Child Consumer: Beings and Becomings. In D. Buckingham & V. Tingstad (eds.) *Childhood and Consumer Culture*. New York: Palgrave Macmillan, 80–93.

Kankaanranta, M. & Puhakka, E. (2008) Kohti innovatiivista tietotekniikan opetuskäyttöä. Kansainvälisen SITES 2006 -tutkimuksen tuloksia. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Katz, C. (2008) Childhood as spectacle: relays of anxiety and the reconfiguration of the child. *Cultural Geographies* 15 (1), 5–17.

Kela. (2025) Perhevapaaudistus lisäsi isien vanhempainvapaiden käyttöä – uusia joustomahdollisuuksia kuitenkin käytetään vain vähän. STT Info. [online] <https://www.sttinfo.fi/tiedote/71170480/perhevapaaudistus-lisasi-isien-vanhempainvapaiden-kayttoa-uusia-joustomahdollisuuksia-kuitenkin-kaytetaan-vain-vahan?publisherId=69820426&lang=fi>. Luettu 29.5.2025.

Kiilakoski, T. (2005) Koululaitos ja toiveet kehityksessä. Teoksessa T. Kiilakoski, T. Tomperi & M. Vuorikoski (toim.) *Kenen kasvatus? kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus*. Tampere: Vastapaino, 139–166.

Kline, S. (1993) *Out of the Garden: Toys, TV & Children's Culture in the Age of Marketing*. London–New York: Verso.

Koivula, M. & Mustola, M. (2017) Varhaiskasvatuksen digiloikka ja muuttuva sukupolvijärjestys? Jännitteitä lastentarhanopettajien ja lasten kohtaamisissa digitaalisen teknologian äärellä. *Kasvatus & Aika* 11 (3), 37–50.

Kortesoja, L. & Merikanto, I. (2024) Nuorten vuorokausirytmii, uni ja digitaalisten medioiden käyttö. Teoksessa S. Oinas & M-P. Vainikainen (toim.) *Digitalisaatio oppimisen ja oppimistulosten selittäjänä*. Jyväskylä: Fera, Suomen kasvatustieteellinen seura, 195–221.

Kosola, S. (2022) Lapset, nuoret ja älypuhelimet – tukea 2020-luvun vanhemmille. *Lääkärikirja Duodecim*. [online] <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01305>. Luettu 30.9.2024.

Lindgren, J., Mokka, R., Neuvonen, A. & Toponen, A. (2019) *Digitalisaatio: Murroksen koko kuva*. Tammi.

Maffesoli, M. (1995) *Maailman mieli. Yhteisöllisen tyylin muodoista*. Suom. Mika Määttänen. Helsinki: Gaudeamus.

Maffesoli, M. (1996) *The Time of the Tribes. The Decline of Individualism in Mass Society*. Translated by Don Smith. London–Thousand Oaks–New Delhi: SAGE Publications.

Mannerström, R., Muotka, J., Leikas, S. & Lönnqvist, J-E. (2020) *Hyvin toimeentuleva, terve ja suvaitsematon – Suomalaisten nuorten poliittiset ideologiat asenneprofiileina tarkasteltuna*. Valtiotieteellinen yhdistys. Helsingin yliopisto.

Martikainen, S. & Saarikivi, K. (2021) *Älylaitteet ja lasten hyvinvointi*. Teoksessa *Älykäs huominen: miten tekoäly ja digitalisaatio muuttavat maailmaa?* Tiedekulmapokkari 4. Tallinna: Gaudeamus, 149–165.

Ma, Z., Wang, J., Li, J. & Jia, Y. (2021) *The association between obesity and problematic smartphone use among school-age children and adolescents: a cross-sectional study in Shanghai*. *BMC Public Health* 21 (1):2067.

Mortier, F. (2002) *The Meanings of Individualization for Children's Citizenship*. In F. Mouritsen & J. Qvortrup (eds.) *Childhood and Children's Culture*. University Press of Southern Denmark, 79–102.

Myllymäki, P. (2021) *Tekoällyn älykkyydestä*. Teoksessa *Älykäs huominen: miten tekoäly ja digitalisaatio muuttavat maailmaa?* Tiedekulmapokkari 4. Tallinna: Gaudeamus, 9–31.

Nieminen, L. (1990) *Lasten perusoikeudet*. Jyväskylä: Lakimiesliiton kustannus.

Nummenmaa, L. (2023) *Käyttätymistieteiden tilastolliset menetelmät*. Helsinki: Tammi.

Nwaobi, G C. (2001) The New Globalization Era And Digitalization Debate: An Economists Perspective. International Trade 0112001, University Library of Munich, Germany.

Näsman, E. (1994) Individualization and Institutionalization of Childhood in Today's Europe. In J. Qvortrup, M. Bardy, G. Sgritta & H. Wintersberger (eds.) Childhood Matters: Social Theory, Practice and Politics. Aldershot: Avebury, 165–187.

Oinas, S. (2024) Digitalisaatio perusopetuksessa. Teoksessa S. Oinas & M-P. Vainikainen (toim.) Digitalisaatio oppimisen ja oppimistulosten selittäjänä. Jyväskylä: Fera, Suomen kasvatustieteellinen seura, 13–21.

Oksanen, A. & Näre, S. (2006) Lapset pelissä: virtuaaliviidakon ansat. Helsinki; Jyväskylä: Minerva.

Opetushallitus. (2024) Mitä sitten on digitalisaatio? [online] <https://www.oph.fi/fi/digiosaaminen/datatalousosaamisen-perusteita-perusopetukseen-ja-toiselle-asteelle/mita-sitten>. Luettu 30.9.2024.

Opetusministeriö (2004) Koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskuntaohjelma 2004–2006. Opetusministeriön julkaisuja 2004:12. [online] <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80393/opm12.pdf>. Luettu 6.2.2025

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2023) Pisa 2022: Osaaminen heikentynyt Suomessa ja lähes kaikissa muissa OECD –maissa. [online] <https://okm.fi/-/pisa-2022-osaaminen-heikentynyt-suomessa-ja-lahes-kaikissa-muissa-oecd-maissa>. Luettu 1.10.2024.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2022) Pisa-tutkimus ja tulokset 2022. [online] <https://okm.fi/pisa-2022>. Luettu 1.10.2024.

Ortega-Mohedano, F. & Pinto-Hernández, F. (2021) Predicción del bienestar sobre el uso de pantallas inteligentes de los niños. Predicting wellbeing in children's use of smart screen devices. Comunicar 29 (66), 119–128.

Pawlowski, C. S., Nielsen, J. V., Knudsen, L. S. & Schmidt, T. (2022) O3-8 A ban on smartphone usage during recess in increased 10-14 year old children's physical activity; a Danish school intervention study. *European Journal of Public Health* 32, (Supplement 2).

Pelander, H. (2024) Ylikuormitusta ja dopamiinipalkintoja – älypuhelin saa aivot sauhuamaan. *Opettaja* 1, 20–22.

Perkinson-Gloor, N., Lemola, S. & Grob, A. (2013) Sleep duration, positive attitude toward life, and academic achievement: The role of daytime tiredness, behavioral persistence, and school start times. *Journal of Adolescence* 36 (2), 311–318.

Piirainen, E., Sarlin, E. & Forss, H. (2023) Pistimme suomalaiset kartalle, ja tulokset yllättivät: katso, missä on eniten työttömiä tai nuoria. Yle. [online] <https://yle.fi/a/74-20060054>. Luettu 29.5.2025

Pääkkönen, H. (2014) Uusi teknologia on vaikuttanut koululaisten elämäntapoihin. Tilastokeskus. [online] https://stat.fi/artikkelit/2014/art_2014-02-26_004.html?s=0. Luettu 30.9.2024.

Raskauskas, J. & Stoltz, A. D. (2007) Involvement in traditional and electronic bullying among adolescents. *Developmental Psychology* 43 (3), 564–575.

Ruckenstein, M. (2012) Lapsuuden tilallisia laajentumia: Päiväkodin lelumaailmoista verkon yhteisöihin. Teoksessa H. Strandell, L. Haikkola & K. Kullman (toim.) *Lapsuuden muuttuvat tilat*. Tampere: Vastapaino.

Ruonaniemi, A. (2019) Synnytyksikäiset naiset kaikkoavat nopeaa tahtia maakunnista – Tutkija: Muutos on ollut todella raju eikä tähän ole herätty. Yle. [online] <https://yle.fi/a/3-11114989>. Luettu 29.5.2025.

Rusanen, A-M. (2021) Algoritmien aakkoset. Teoksessa Älykäs huominen: miten tekoäly ja digitalisaatio muuttavat maailmaa? Tiedekulmapokkari 4. Tallinna: Gaudeamus, 33–47.

Sahlberg, P. (2015) Finnish Schools and the Global Education Reform Movement. In J. Evers & R. Kneyber (eds.) *Flip the System: Changin Education From the Ground Up*. Abingdon, Oxon : Routledge, 162–174.

Sahlberg, P. (2015) Suomalaisen koulun menestystarina – ja mitä muut voivat siitä oppia. Latvia: Into Kustannus Oy.

Saleh, M. Y. N., Shaheen, A. M., Nassar, O. S. & Arabiat, D. (2019) Predictors of school satisfaction among adolescents in Jordan: a cross-sectional study exploring the role of school-related variables and student demographics. *Journal of Multidisciplinary Healthcare* 12, 621–631.

Scheerder, A., Van Deursen, A. & Van Dijk, J. (2017) Determinants of Internet skills, uses and outcomes. A systematic review of the second and third-level digital divide. *Telematics and Informatics* 34, 1607–1624.

Schneider, S. K., O'donnell, L. & Smith, E. (2015) Trends in Cyberbullying and School Bullying Victimization in a Regional Census of High School Students, 2006-2012. *Journal of School Health* 85 (9), 611–620.

Schor, J. B. (2004) *Born to Buy. The Commercialized Child and the New Consumer Culture*. New York–London–Toronto–Sydney: Scribner.

Shao, T., Zhu, C., Lei, H., Jiang, Y., Wang, H. & Zhang, C. (2024) The Relationship of Parent-Child Technoference and Child Problematic Smartphone Use: The Roles of Parent-Child Relationship, Negative Parenting Styles, and Children's Gender. *Psychology Research and Behavior Management* 17, 2067–2081.

Sinkko-Westerholm, P. (2024) Helsingin puheterapeutti: Älylaitteen antaminen vauvalle voi aiheuttaa vakavia seurauksia. Helsingin Sanomat. [online] <https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010641570.html>. Luettu: 30.9.2024.

Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S. & Tippett, N. (2008) Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 49 (4), 376–385.

Sohn, S. Y., Rees, P., Kalk, N. J. & Carter, B. (2019) Prevalence of problematic smartphone usage and associated mental health outcomes amongst children and young people: a systematic review, meta-analysis and GRADE of the evidence. *BMC Psychiatry* 19:356.

Stevic, A., Schmuck, D., Thomas, M. F., Karsay, K. & Matthes, J. (2024) Distracted Children? Nighttime Smartphone Use, Children's Attentional Problems, and School Performance Over Time. *Journal of Early Adolescence* 44 (2), 223–249.

Tanhua-Piiroinen, E., Viteli, J., Syvänen, A., Vuorio, J., Hintikka, K. A. & Sairanen, H. (2016) Perusopetuksen oppimisympäristöjen digitalisaation nykytilanne ja opettajien valmiudet hyödyntää digitaalisia oppimisympäristöjä. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 18/2016. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. [online] <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79573/perusopetuksen%20oppimisympäristöjen%20digitalisaation%20nykytilanne.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 14.2.2025.

Tarasuik, J. C., Galligan, R. & Kaufman, J. (2011) Almost Being There: Video Communication with Young Children. *PLoS ONE* 6 (2): e17129. doi:10.1371/journal.pone.0017129.

Tasala, M. (2016) Digitalisaatio rikkoo koulun seinät. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja* 18 (3), 58–65.

Telia. (2025) Lapselle kellopuhelin ja liittymä. [online] <https://kauppa.telia.fi/kauppa/laitteet/alykellot/lasten-kellopuhelin-ja-liittyma>. Luettu 24.5.2025.

Therborn, G. (1995) European Modernity and Beyond. The Trajectory of European Societies 1945-2000. London–Thousand Oaks–New Delhi: SAGE Publications.

Tilastokeskus. (2023) Väestö 31.12. muuttujina Tiedot, Sukupuoli, Ikä ja Vuosi. Tilastokeskuksen maksuttomat tilastotietokannat. [online] https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaerak/statfin_vaerak_pxt_11rd.px/table/tableViewLayout1/. Luettu 3.4.2025.

Tilastokeskus. (2024) Naiset miehiä koulutetumpia 2023. [online] <https://stat.fi/julkaisu/cln4fmpj32f6s0avxcbp66z1r>. Luettu 29.5.2025.

Tilastokeskus. (2025) Kansantalous. Bruttokansantuotteen volyymin vuosimuutos 1976–2023. [online] https://stat.fi/tup/suoluk/suoluk_kansantalous.html. Luettu: 23.1.2025.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Toinen, uudistettu painos.

Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. (2020) Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja C: 22. 2. uudistettu painos. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.

Uusitalo, H. (1991) Tiede, tutkimus ja tutkielma: johdatus tutkielman maailmaan. Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY.

Vahvanen, P. (2019) Kone kaikkivaltias: kuinka digitalisaatio tuhoaa kaiken meille arvokkaan. 3. painos. Atena.

Valtioneuvoston kanslia (2006) Kansallinen tietoyhteiskuntastrategia 2007–2015. [online]

https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/622950/2007_Uudistuva,ihmislaheinen_Kansallinen_tietoyhteiskuntastrategia_2007-2015.pdf. Luettu 6.2.2025.

Vanden Abeele, M. M. P., Abels, M. & Hendrickson, A. T. (2020) Are parents less responsive to young children when they are on their phones? A systematic naturalistic observation study. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 23(6), 363–370. <https://doi.org/10.1089/cyber.2019.0472>.

Van Deursen, A. & Van Dijk, J. (2014) The digital divide shifts to differences in usage. *New Media & Society* 13 (6), 507–526.

Vuori, T.O. & Huy, Q.N. (2016) Distributed Attention and Shared Emotions in the Innovation Process: How Nokia Lost the Smartphone Battle. *Administrative Science Quarterly* 61 (1), 9–51.

Wade, N. E., Ortigara, J. M., Sullivan, R. M., Tomko, R. L., Breslin, F. J., Baker, F. C., Fuemmeler, B. F., Howlet, K. D., Lisdahl, K. M., Marshall, A. T., Mason, M. J., Neale, M. C., Sgueqlia, L. M., Wolff-Hughes, D. L., Tapert, S. F. & Bagot, K. S. (2021) Passive Sensing of Preteens' Smartphone Use: An Adolescent Brain Cognitive Development (ABCD) Cohort Substudy. *JMIR Ment Health* 8(10): e29426. doi: 10.2196/29426.

Westbrook, A., Ghosh, A., van den Bosch, R., Määttä, J. I., Hofmans, L. & Cools, R. (2021) Striatal dopamine synthesis capacity reflects smartphone social activity. *iScience* 24: 102497.

Wilmer, H. H., Sherman, L. E. & Chein, J. M. (2017) Smartphones and Cognition: A Review of Research Exploring the Links between Mobile Technology Habits and Cognitive Functioning. *Frontiers in Psychology* 8:605. doi: 10.3389/fpsyg.2017.00605.

Wyness, M. (2006) *Childhood and Society. An Introduction to the Sociology of Childhood*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Yadav, S. & Chakraborty, P. (2022) Child–smartphone interaction: relevance and positive and negative implications. *Universal Access in the Information Society* 21, 573–586.

Virallislähteet

HE 212/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_212+2024.pdf. Luettu 23.4.2025.

SiVM 10/2013 vp Sivistysvaliokunnan mietintö 10/2013 vp – Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain, lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 41 ja 45 §:n muuttamisesta.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Documents/sivm_10+2013.pdf. Luettu 23.4.2025.

Lainsäädäntö

Perusopetuslaki (628/1998)